

Perheiden ja läheissuhteiden tutkimuspäivät 2026

16.-17.4.2026

Kelan päätoimitalo
(Nordenskiöldinkatu 12, Helsinki)

ABSTRAKTIKIRJA

ABSTRACT BOOK

Kela

**Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos**

ap

ALLI
PAASIKIVEN
SÄÄTIÖ

Sisällys

Tutkimuspäivien teema: Eriarvoisuus ja hoiva perhe- ja läheissuhteissa elämänkaarella.....	7
Theme of the Conference: Inequality and Care in Family and Personal Relationships Across the Life Course	8
Ohjelma	8
Väitöskirjatutkijoiden prekonferenssi.....	9
Perheiden ja läheissuhteiden tutkimuspäivät	9
Torstai 16.4.2026	9
Perjantai 17.4.2026	10
Programme outline	11
Pre-Conference for Doctoral Researchers	11
The Families and Personal Relationships Research Conference	11
Thursday, 16 April 2026	11
Friday, 17 April 2026	12
Tutkimuspäivien plenaaripuhujat – The Plenary Speakers of the Conference	13
Työryhmät	15
1 Eriarvoisuus kasvatuksen kentillä – perheiden ja instituutioiden rajapinnoilla	16
Työryhmän aikataulu	16
1.1 Vanhempana varhaiskasvatuksessa: yhteistyön mahdollistajat ja esteet.....	16
1.2 Innostutaan yhdessä – monialaisen verkostotyön käytänteet ekosysteemin eri tasoilla...	17
1.3 Lapsen koulukieltäytyminen vanhempien kertomana: vanhemmuuden muutokset ja vanhemmuustoimijuus	18
2 Eron jälkeiset perheet ja hyvinvointi	19
Työryhmän aikataulu	20
2.1 Family Configurations and Leaving the Parental Home in Finland.....	20
2.2 Lapsen elatus ja lapsesta erillään asuvan isän taloudellinen hyvinvointi / Child Support and the financial well-being of non-resident fathers.	21
2.3 Vanhempien sopimusprosessit ja arjen käytännöt lapsen asumisen, hoivan ja kustannusten jakamisessa eron jälkeen	21
2.4 Alakouluikäisten lasten puhetta vanhempiensa erosta.....	22

2.5 Lapsinäkökulmaisten käytäntöjen muodostaminen vaativissa erotilanteissa	22
2.6 Palautetietoisien työtteen avulla kohti vaikuttavaa eroauttamista perheneuvolassa	23
3 Hyvinvointi ja eriarvoisuus lapsen saamiseen ja vanhemmuuteen liittyvissä kokemuksissa ja päätöksenteossa: kulttuuriset ja sukupuolittuneet näkökulmat / Well-being and Inequalities in Experiences and Decision-Making Related to Childbearing and Parenthood	25
Työryhmän aikataulu / Session Schedule	26
3.1 Nuorten aikuisten tulokehitys ja ensimmäisten lasten syntymien lasku Pohjoismaissa / Income trends and first birth decline among young adults in the Nordic countries	27
3.2 Lastenhankinnan koetut edellytykset: Suomi eurooppalaisessa kontekstissa / Social and Institutional Trust and the Perceived Conditions for Childbearing in European Countries	27
3.3 How Dynamics in Parenting Confidence Shape Second-Child Intentions? Longitudinal Dyadic Study of Finnish Couples	28
3.4 Sleep training guides and cultural discourse: Norms, gender, and experiences of parenthood / Sleep training guides and cultural discourse: Norms, gender, and experiences of parenthood	28
3.5 Kirjallisuusterapia kulttuurisia odotuksia purkavan äitien vertaisryhmätyön paikkana ja metodologiana / Bibliotherapy as a Space & Methodology for Mothers' Peer Support Groups Challenging Cultural Expectations of Motherhood	29
3.6 "Caring for Children is Hard": US Young Adults' Stories About Why Care Inequality Happens"	30
3.7 Parenting pressure in Finland, Japan, and Portugal: Cross-cultural comparison	30
3.8 Vääränlaisen äitiyden häpeä synnytyspelkopoliklinikan intiimeissä kohtaamisissa / The Shame of Improper Motherhood in Intimate Encounters at the Fear-of-Childbirth Clinic.....	31
3.9 "Syvän ei pysy rinnassa, vaan leijailee lävitseni": Nuorten äitien ilon ja onnen tunteet	31
3.10 Mothering with migraine	32
4 Kuka saa olla perhe? – Perhekäsityksiin, lapsiperheellistymiseen ja eriarvoisuuteen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä	33
Työryhmän aikataulu	34
4.1 Moninaistuvista perhemuodoista alati liikkeessä olevaan perheeseen.....	34
4.2 Perhekäsityksiä kartoittamassa: Visuaalisia perhekarttoja, sateenkaariperheiden aikuisia ja perheen määritelmiä	35
4.3 Kumppanuusvanhemmuus ja kontekstuaaliset perhekäsitykset	35
4.4 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien perheytymisprosessit taloudellisten resurssien näkökulmasta	36

4.5 Lapsitoiveet ja lapsettomuustoiveet: Toimijuuden muodot ja rajat lastensaamista koskevassa päätöksenteossa	37
4.6 Ystävät osana tulevaisuuden perhettä? Nuorten aikuisten visioita Suomessa, Portugalissa ja Skotlannissa.....	37
5 Lähisuhdeväkivalta eriarvoisuuden näkökulmasta / Domestic violence from the perspective of inequality.....	39
Työryhmän aikataulu / Session Schedule	39
5.1 Support Service Professionals' Perceptions of Coercive Control and Abuse in Transnational Families	40
5.2 Domestic violence as a mental health risk: Lay perceptions among Afghan forced migrants in Finland.....	40
5.3 Hoivaa vai laiminlyöntiä? Ikääntyneiden hoivan puutteet Etelä-Afrikan maaseudulla.....	41
5.4 Sukupuoleen liittyvät positioinnit parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa ryhmämuotoisessa pariterapiassa	42
5.5 Rahapeliongelma ja nykyisen tai entisen puolison tekemä väkivalta Terve Suomi -aineiston valossa.....	42
5.6 Älä huuda, älä retuuta! – suomalaisten kasvatuserätyöskenteläisten ja kuritusväkivallan käyttö 2025	43
5.7 Palvelujärjestelmän haavoittuvuudet ja auttamisen haasteet lapsiperheiden väkivaltatyössä	44
5.8 Taloudellinen väkivalta elämäntilanteen näkökulmasta.....	44
6. Palvelujärjestelmän tarjoama tuki perheelle lasten ja nuorten palveluissa.....	46
Työryhmän aikataulu	46
6.1 Hallinnolliset tuen prosessit varhaiskasvatuksessa – hämmennys vanhempien tarinoissa	47
6.2 Huoltajien kokemuksia lasten kasvun ja oppimisen tuesta inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa	48
6.3 Lapsiperheen vahvat rahataidot -intervention hyväksyttävyyden perheiden näkökulmasta .	48
6.4 Voimaannuttava yhteistyö? Vanhempien kokemuksia vuorovaikutuksesta peruskoulussa työskentelevien ammattilaisten kanssa.....	49
6.5 Opettajien roolit monialaisessa palveluintegraatiossa – näkökulmana neurokirjon lapsi ja nuori perheeseen	50
6.6 Tukeeko palvelujärjestelmä lasten osallisuutta vanhempien erolanteissa?.....	50
6.7 Perheiden kamppailut vaativasti rakentuvassa vammaispalvelujärjestelmässä: lasten ja nuorten ja heidän perheidensä kokemukset palvelujärjestelmän tarjoamasta tuesta	51

6.8 Institutionaalisesti tuotettu näkymättömyys: Sairaiden vanhempien lasten haavoittuvuus palvelujärjestelmässä.....	51
6.9 Vanhemman vankeus – palvelupolkujen ja tuen tutkimusperustainen kehittäminen lapsille ja perheille.....	52
7 Perheet muutosten keskellä	53
Työryhmän aikataulu	53
7.1 Oivalluksia yhteisvanhemmuudesta – oppimispeli ensimmäistä lasta odottavien vanhempien yhteisen ymmärryksen virittäjänä	54
7.2 Vanhemman mahdollistava toimijuus sisarusväkivallassa: sivuuttamista ja sallimista	54
7.3 Vanhemmuus superdiversiteetin kontekstissa – fenomenografinen tutkimus maahanmuuttotaustaisten äitien kasvatusvastuun käsityksistä Suomessa.....	55
7.4 Taloudellisen tilanteen vaikutukset vanhemmuuteen ja lasten hyvinvointiin rahapeli- ja päihdeongelman kanssa kipuilevissa perheissä.....	56
8 Perheiden resilienssi muuttuvassa maailmassa / Family resilience in a changing world.....	57
Työryhmän aikataulu	57
8.1 Nuoret ja heidän huoltajansa ilmastonmuutoksen keskellä: Pitkittäistutkimus nuorten ilmastoahdistuksen kehityksestä, ympäristövastuullisesta toiminnasta ja yhteydestä huoltajien ilmastoahdistukseen ja -pystyvyyssuhteen.....	58
8.2 Pohjoismaalaisten perheiden resilienssi ja siihen heijastuvat tekijät	58
8.3 Resilienssi vankilan varjossa: suomalaisen vanhemmuusintervention kehittäminen ja pilotointi.....	59
8.4 What does it mean to be happy, well, and thriving? Indigenous and non-Indigenous Australian adults’ recollections of thriving	59
9. Perinataaliajan perhesuhteet	61
Työryhmän aikataulu	61
9.1 Yhteisvanhemmuus vanhemmuuden siirtymän aikana: odotukset, arjen dynamiikka ja varhainen kehitys.....	62
9.2 Psykoedukaatio varhaisen kiintymyssuhteen tukena ja vanhempien kokemukset	62
9.3 Sikiöön liittyvän tiedon jakaminen raskauden aikana odottavien vanhempien välillä	63
9.4 Huomisen Suomi-tutkimushankkeen esittely: Miten tulemme tutkimaan suomessa vuosina 2025-29 syntyviä lapsia perinataaliajasta lähtien, aikuisuuteen asti.....	63
10 Researching diversity in families.....	65
Session Schedule	66

10.1 Meanings and power asymmetries in cooperation with language minority parents in the Finnish ECEC plan process.....	66
10.2 Existing and desired child and family services from Afghan women’s point of view in Finland.....	67
10.3 The role of other caring adults in supporting parenting: a cross-national qualitative study of Finnish and Japanese mothers	67
10.4 Attempts to research diversifying childhoods in early childhood education and care research.....	68
11 Sijoitettuna asuvien lasten ihmissuhteiden jatkuvuus	69
Työryhmän aikataulu	70
11.1 Lastensuojelun perhehoidon yhteisvanhemmuus – tuen tarpeet perhehoidon alkuvaiheessa	70
11.2 Lastensuojelun sijaishuoltopaikan muutospäätösten perustelut – perhehoitoon sijoitettujen lasten ihmissuhteiden jatkuvuus tutkimuskohteeksi.....	71
11.3 Mentorointi-intervention kehittäminen ja tutkimus vaativan sijaishuollon toimintaympäristössä	71
11.4 Sijoitetut vauvat lastensuojelussa – vauvojen oikeudet ja tarpeet institutionaalisissa asiakkuuspoluissa.....	72
11.5 Yhteisvanhemmuus läheissijoituksissa – sosiaalityön ammattilaisten näkemyksiä.....	73
12 Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen eri elämänvaiheissa.....	74
Työryhmän aikataulu	75
12.1 Isien yhteiskuntaluokan yhteys intensiiviseen vanhemmuuteen.....	75
12.2 Heijastuuko vanhempien varhaiskasvatuksen palvelutyytyväisyys heidän kokemukseensa työn ja perheen yhteensovittamisesta?	75
12.3 Isien ja äitien mielipiteet uudesta perhevapaajärjestelmästä.....	76
13 Avoin työryhmä: Perheet, läheissuhteet ja hoiva.....	78
Työryhmän aikataulu	78
13.1 Köyhässä elämäntilanteessa elävien nuorten saama sosiaalinen tuki	78
13.2 Nuoret hoivaajat neuvottelevat rajoistaan.....	79
13.3 Kannattelevan ja kiinnipitävän työskentelyorientaation mahdollisuuksia äitien ja vauvojen päihdekuntoutuksessa	80
13.4 Kosketus läheisyydessä: videoetnografinen näkökulma pariskuntien ja pikkulapsiperheiden vuorovaikutukseen.....	80

13.5 Sidoksellisuus nuorten surussa	81
13.6 Taloudellinen luottamus – matalatuloisten lapsiperheiden vanhempien näkökulma.....	82

Tutkimuspäivien teema: Eriarvoisuus ja hoiva perhe- ja läheissuhteissa elämänkaarella

Perheiden ja läheissuhteiden tutkimuspäivien teemana on hoiva ja eriarvoisuus perhe- ja läheissuhteissa elämänkaaren eri vaiheissa. Eriarvoisuus perhe- ja läheissuhteiden dynamiikassa on ajankohtainen ja monitahoinen ilmiö. Syntyvyyden lasku ja perhe-elämän monimuotoistuminen, kuten maahanmuutto ja ylijäiset perhesuhteet, haastavat perhepolitiikan rakenteita ja käytänteitä. Näiden lisäksi yksinasumisen lisääntyminen ja ikäihmisten hoidon tarpeiden kasvu nostavat esiin uusia kysymyksiä hoivan, läheissuhteiden, sosiaaliturvan ja palveluiden toimivuudesta.

Eriarvoisuus näkyy monilla eri ulottuvuuksilla, kuten tuloeroissa, syrjäytymisessä ja hyvinvoinnissa. Perhe- ja läheissuhteisiin kytkeytyviä eriarvoisuuden muotoja tuottavat esimerkiksi sosioekonomisen rakenteet, kulttuuriset normit, sukupuolten välinen epätasa-arvo sekä alueelliset erot. On tärkeä nostaa esiin myös, miten nämä rakenteet muovautuvat ja miten niiden vaikutukset konkretisoituvat perheiden arjessa ja hoivan jakautumisessa. Lisäksi riippuvuudet voivat kuormittaa perhesuhteita ja lisätä perheiden sisäistä eriarvoisuutta, tuoden esiin uusia haasteita hoivan ja tuen järjestämisessä.

Teema tarjoaa hedelmällisen alustan pohtia, millaisia seurauksia eriarvoisuus voi aiheuttaa perhe- ja läheissuhteille sekä yksilöiden hyvinvoinnille eri elämänvaiheissa. Lisäksi on keskeistä tarkastella miten sosiaaliturva, palvelujärjestelmä ja perhepolitiikka voivat ehkäistä ja lieventää eriarvoisuutta perheiden monimuotoisuuden ja yhteiskunnallisten muutosten keskellä. Samalla teema mahdollistaa perhe- ja läheissuhteiden tarkastelun kokonaisvaltaisesti elämänkaaren eri vaiheissa – lapsuudesta vanhuuteen. Päivien aikana on tarkoitus avata uusia näkökulmia ja keskustelua siitä, miten perheiden ja läheissuhteiden monimuotoisuus sekä yhteiskunnalliset muutokset voivat vaikuttaa eriarvoisuuden kehitykseen ja kokemuksiin.

Theme of the Conference: Inequality and Care in Family and Personal Relationships Across the Life Course

The theme of the Families and Personal Relationships Research Conference is care and inequality in family and close relationships across different stages of the life course. Inequality in the dynamics of family and personal relationships is a timely and multifaceted phenomenon. Declining birth rates and the diversification of family life—such as migration and transnational family relationships—challenge existing family policy structures and practices. In addition, the increase in single-person households and the growing care needs of older people raise new questions about the functioning of care, close relationships, social security, and services.

Inequality manifests across multiple dimensions, including income disparities, social exclusion, and well-being. Forms of inequality related to family and personal relationships are shaped, for example, by socioeconomic structures, cultural norms, gender inequalities, and regional differences. It is important to highlight how these structures evolve and how their effects materialize in everyday family life and in the distribution of care. Moreover, various forms of dependency may place strain on family relationships and increase inequalities within families, bringing new challenges to the provision of care and support.

The theme provides a fruitful framework for examining the consequences that inequality may have for family and personal relationships as well as for individual well-being at different stages of life. It is also essential to consider how social security, service systems, and family policy can prevent and mitigate inequality in the context of increasing family diversity and broader societal change. At the same time, the theme enables a comprehensive perspective on family and close relationships across the life course—from childhood to old age. During the conference, the aim is to open up new perspectives and promote discussion on how the diversity of families and personal relationships, together with societal transformations, may shape the development and experiences of inequality.

Ohjelma

Väitöskirjatutkijoiden prekonferenssi

Keskiviikko–torstai 15.–16.4.2026

Väitöskirjatutkijoiden prekonferenssi

Terveystieteiden tutkimuskeskus, THL

Perheiden ja läheissuhteiden tutkimuspäivät

Tilaisuuden vetäjänä toimii tutkimuspäivien järjestelytoimikunnan puheenjohtaja, Kelan erikoistutkija Ella Sihvonen

Torstai 16.4.2026

11:00–12:30	Ilmoittautuminen päiville
Kansaneläkelaitos (Kela), Päätoimitalo
12:30–12:45	Päivien avaus
PELS ry:n puheenjohtaja Petteri Eerola
Kelan pääjohtaja Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma
Kela-halli & Auditorio
12:45–13:00	Haukkalan säätiön myöntämä Lea Pulkkisen väitöskirjapalkinto,
Professori Lea Pulkkinen
Kela-halli & Auditorio
13:00–13:15	Palkinnon saajan puheenvuoro
Kela-halli & Auditorio
13:15–14:15	Plenaari I, Professori Tine Rostgaard, Roskilde University: When Care Systems Shift: Inequality and Responsibility in Family Relationships'
Kela-halli & Auditorio
14:15–14:45	Kahvitauko ja siirtyminen työryhmiin
Kela-halli
14:35–16:15	Työryhmäsessio I
Kokoontuminen Kela-hallissa
16:30–18:00	Työryhmäsessio II
19:30–22:00	Illanvietto illallislipukkeen lunastaneille
Ravintola Töölö, Runeberginkatu 14 –16.

Perjantai 17.4.2026

- 8:50–10:30** **Työryhmäsessio III**
Kokoontuminen Kela-hallissa
- 10:30–11:00** **Kahvitauko**
Kela-halli
- 11:00 –11:15** **Alli Paasikiven Säätiön apurahojen julkistus, Säätiön asiamies Sinikka Aapola-Kari**
Kela-halli & Auditorio
- 11:15–12:15** **Plenaari II, Apulaisprofessori Mia Tammelin, Tampereen yliopisto:**
Lapsiperhearkea tiukassa taloudessa
Kela-halli & Auditorio
- 12:15–13:15** **Lounas, lounaslipukkeen lunastaneille**
Kelan henkilöstöravintola
- 13:15-14:15** **Plenaari III, Akatemiatukija Tiina Sihto, Itä-Suomen yliopisto:**
Eriarvoisuus ja hoiva nuorten hoivaajien elämäkulussa
Kela-Halli & Auditorio
- 14:15–14:30** **Perheiden ja läheissuhteiden tutkimusseura PELS ry:n gradupalkinnon jakaminen, palkinnonsaajan kiitossanat ja päivien päätös**
Kela-halli & Auditorio

Programme outline

Pre-Conference for Doctoral Researchers

Wednesday–Thursday, 15–16 April 2026

Pre-Conference for Doctoral Researchers

Finnish Institute for Health and Welfare

The Families and Personal Relationships Research Conference

Programme host: Ella Sihvonen, Senior Researcher at Kela, Chair of the Organising Committee

Thursday, 16 April 2026

08:45-11:15	Pre-Conference for Doctoral Researchers Finnish Institute for Health and Welfare
11:00–12:30	Registration The Social Insurance Institution of Finland (Kela), Head Office, Nordenskiöldinkatu 12
12:30–12:45	Opening of the Research Days and welcome by Chair of the PELS Association Petteri Eerola and Deputy Director General Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma Kela Hall & Auditorium
12:45–13:00	The Haukkala Foundation’s Lea Pulkkinen Dissertation Award by Professor Lea Pulkkinen Kela Hall & Auditorium
13:00–13:15	Award recipient’s speech Kela Hall & Auditorium
13:15–14:15	Keynote lecture by professor Tine Rostgaard, Roskilde University: ‘When Care Systems Shift: Inequality and Responsibility in Family Relationships’ Kela Hall & Auditorium
14:15–14:45	Coffee break and transition to working group sessions Kela Hall
14:35–16:15	Working group sessions I Gathering at Kela Hall
16:30–18:00	Working group sessions II

19:30–22:00 **Dinner (for participants with a dinner ticket)**
Ravintola Töölö, Runeberginkatu 14 –16.

Friday, 17 April 2026

8:50–10:30 **Working group sessions III**
Gathering at Kela Hall

10:30–11:00 **Coffee break**
Kela Halli

11:00 –11:15 **Announcement of research grants by the Alli Paasikivi Foundation,
Foundation’s Secretary Sinikka Aapola-Kari**
Kela Hall & Auditorium

11:15–12:15 **Keynote lecture by Associate Professor Mia Tammelin, Tampere
University: *Lapsiperhearkea tiukassa taloudessa***
Auditorium & Kela Hall

12:15–13:15 **Lunch (for participants with a lunch ticket)**
Kela staff restaurant

13:15-14:15 **Keynote lecture by Academy Research Fellow Tiina Sihto, University of
Eastern Finland: *Eriarvoisuus ja hoiva nuorten hoivaajien
elämäkulussa***
Kela Hall & Auditorium

14:15–14:30 **PELS Master’s Thesis Award, speech by the award recipient, and
closing of the Research Days**
Auditorium & Kela Hall

Tutkimuspäivien plenaaripuhujat – The Plenary Speakers of the Conference

Tine Rostgaard

Professori, Roskilde University

Tine Rostgaard holds a Ph.D. in comparative welfare analysis and is internationally recognised for her research on care policies and practices across the life course. Her work examines how care arrangements for children and older people are organised through shifting combinations of formal and informal care, and how these arrangements shape social inequalities, gender relations, and family dynamics. A central focus of her research is the relationship between welfare state design, care provision, and lived experiences of care among families and care recipients. Her research spans parental leave and family policy, early childhood education and care, and long-term care for older people, with particular attention to Nordic and comparative European perspectives. Much of her recent work addresses unmet care needs, care poverty, and the consequences of policy reforms for equity, quality, and sustainability in care systems. She is the co-founder of the Transforming Care Network, an international research community that brings together scholars across disciplines to advance theoretical, empirical, and policy-oriented research on care. Her recent publications include the co-edited Research Handbook on Social Care Policy (Edward Elgar, 2025), offering a comprehensive global overview of contemporary social care research, and the Handbook of Family Policy (Edward Elgar, 2018), which synthesises leading research on family policy design, implementation, and outcomes.

Mia Tammelin

Associate Professor, Tampere University/Apulaisprofessori, Tampereen yliopisto

Mia Tammelin työskentelee sosiaalipolitiikan apulaisprofessorina sekä Lapsuuden, nuoruuden ja perheen tutkimuskeskuksen tutkimusjohtajana Tampereen yliopistossa. Tällä hetkellä hän tutkii erityisesti lapsiperheköyhyyttä, perheen arkea ja hyvinvointia sekä työn ja perheen yhteensovittamista. Hänen tutkimuksensa on käsitellyt työelämää, sosiaalipalveluja, digitalisaatiota ja nuorten aikuisten sosiaalityötä. Hän on toimittanut mm. teokset *Child poverty in four welfare states: trends and policies* (yhdessä Lauri Mäkisen kanssa, Palgrave McMillan, tulossa), *Families with Children in a Turbulent Era* (yhdessä Katja Revon ja Petteri Eerolan kanssa, Edward Elgar publishing) ja *Osallisuus sosiaalityössä* (yhdessä Henna Pirskasen, Outi Alakärpän ja Maija Mänttari-van der Kuipin kanssa, Tampere University Press). Tammelin on koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden tohtori, sosiaalityöntekijä sekä ammatillisten aineiden opettaja.

Tiina Sihto

Academy Research Fellow, University of Eastern Finland/Akatemiatutkija, Itä-Suomen yliopisto

Tiina Sihto on yhteiskuntatieteiden tohtori sekä yhteiskuntapolitiikan, erityisesti hoivan tutkimuksen dosentti. Tällä hetkellä hän työskentelee Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksella akatemiatutkijana. Akatemiatutkijaprojekti [Nuoret hoivaajat Suomessa: Elämänkulun siirtymät, perheen hoivaketjut ja tuki hoivalle](#) (YCaFin) on alkanut syyskuussa 2024 ja jatkuu elokuuhun 2028. Tutkimusta rahoittaa Suomen Akatemia (päättönumero 359928). Projektissa tarkastellaan 15–24-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten kokemuksia perheenjäsenen tai

muun läheisen hoivaamisesta. Läheisen hoivan tarve voi johtua esimerkiksi vakavasta sairaudesta, vammasta, mielenterveyden häiriöstä, päihdeongelmasta tai korkeasta iästä.

Projektissa analysoidaan sitä, miten nuorten hoivaajien elämässä hoiva kietoutuu ikävaiheelle tyypillisinä pidettyihin elämäntilanteisiin, kuten itsenäistymiseen lapsuuden kasvuympäristöstä sekä siirtymiseen koulutusasteelta toiselle ja työelämään. Tämän lisäksi projektissa tutkitaan sitä, miten nuorten hoivarooli muokkaa hoivan järjestymistä perhe- ja läheissuhteissa, sekä sitä, millaista tukea nuoret saavat hoivalle.

Ennen nykyistä toimeaan Sihto on työskennellyt Helsingin yliopistossa konsortiossa *Taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys läpi ajan ja alueiden ikääntyvässä yhteiskunnassa* (SustAgeable) sekä Jyväskylän yliopistossa erilaisissa yhteiskuntapolitiikan alan tutkimus- ja opetustehtävissä sekä *Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikössä* (CoE AgeCare).

Tutkimustyössään Sihto on kiinnostunut erityisesti hoivan vaikeista ja vaietuista kokemuksista. Hänen aikaisempi tutkimuksensa on käsitellyt esimerkiksi hoivatyöhön ja läheishoivaan kytkeytyviä tunteita, äitiyden katumusta, iäkkäiden henkilöiden kokemaa hoivaköyhyyttä sekä hoivan taloudellisia kustannuksia hoivaa tarvitseville ja heidän läheisilleen. Lisäksi hän on toimittanut yhdessä Paula Vasaran kanssa teoksen *Hoivan pimeä puoli* (Gaudeamus, 2023).

Työryhmät

Työryhmä / Working group	Kieli / Language	Päivä(t) / Day(s)
1. Eriarvoisuus kasvatuksen kentillä – perheiden ja instituutioiden rajapinnoilla	suomi	to sessio I
2. Eron jälkeiset perheet ja hyvinvointi/ Post-divorce family arrangements and well-being	Session I English, sessio II suomi	to sessiot I & II Thu sessions I & II
3. Hyvinvointi ja eriarvoisuus lapsen saamiseen ja vanhemmuuteen liittyvissä kokemuksissa ja päätöksenteossa: kulttuuriset ja sukupuolittuneet näkökulmat/ Well-being and Inequalities in Experiences and Decision-Making Related to Childbearing and Parenthood: Cultural and Gendered Perspectives	English & suomi	to sessiot I & II, pe sessio III Thu sessions I & II, Fri session III
4. Kuka saa olla perhe? - Perheellistymiseen ja eriarvoisuuteen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä	suomi	to sessio I, pe sessio III
5. Lähisuhdeväkivalta eriarvoisuuden näkökulmasta/ Domestic violence from the perspective of inequality	suomi & English	to sessiot I & II Thu sessions I & II
6. Palvelujärjestelmän tarjoama tuki perheelle lasten ja nuorten palveluissa	suomi	to sessiot I & II, pe sessio III
7. Perheet muutosten keskellä	suomi	pe sessio III
8. Perheiden resilienssi muuttuvassa maailmassa/ Family resilience in a changing world	suomi & English	to sessio I Thu session I
9. Perinataaliajan perhesuhteet	suomi	pe sessio III
10. Researching diversity in families	English	Fri session III
11. Sijoitettuna asuvien lasten ihmissuhteiden jatkuvuus	suomi	to sessio I, pe sessio III
12. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen eri elämänvaiheissa	suomi	pe sessio III
13. Avoin työryhmä: Perheet, läheissuhteet ja hoiva	suomi	to sessio I, pe sessio III

1 Eriarvoisuus kasvatuksen kentillä – perheiden ja instituutioiden rajapinnoilla

Työryhmän koordinaattorit:

Petra Vesuri, Jyväskylän yliopisto

Kaija Rautaparta-Pennanen, Kajaanin ammattikorkeakoulu

Työryhmän kieli:

suomi

Tila:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat torstaina klo 14:35 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Työryhmän kuvaus:

Työryhmässä tarkastellaan, miten eriarvoisuus rakentuu perheiden ja kasvatuksen instituutioiden – erityisesti koulun, opiskeluhuollon, sosiaalipalvelujen ja terveydenhuollon rajapinnoilla esiopetuksesta toiselle asteelle. Eriarvoisuus voi näkyä palvelujen saatavuudessa, resurssien epätasaisessa jakautumisessa sekä siinä, millaisia odotuksia perheille ja vanhemmuudelle asetetaan lapsen koulupolkuun, hyvinvointiin ja palveluihin liittyen. Työryhmän tavoitteena on tuottaa monitieteistä ymmärrystä siitä, miten eriarvoisuus ilmenee palveluverkostoissa, koulutuspolulla ja perheiden arjessa. Pohdimme, millaisia tutkimuksellisia sekä käytännön ratkaisuja tarvitaan yhdenvertaisemman tuen rakentamiseksi muuttuvassa yhteiskunnassa.

Työryhmän aikataulu

TORSTAI / THURSDAY klo 14:45–16:15

- 1.1 Eeva Järventausta, Tampereen yliopisto: Vanhempana varhaiskasvatuksessa: yhteistyön mahdollistajat ja esteet
- 1.2 Kaija Rautaparta-Pennanen, Kajaanin ammattikorkeakoulu: Innostutaan yhdessä – monialaisen verkostotyön käytänteet ekosysteemin eri tasoilla
- 1.3 Petra Vesuri, Jyväskylän yliopisto: Lapsen koulukieltäytyminen vanhempien kertomana: vanhemmuuden muutokset ja vanhemmuustoimijuus

Abstraktit:

1.1 Vanhempana varhaiskasvatuksessa: yhteistyön mahdollistajat ja esteet

Eeva Järventausta, Tampereen yliopisto

Kasvatus kuuluu lain mukaan sekä kodeille että lapsuuden instituutioille, kuten varhaiskasvatukselle. Tämä tutkimus tarkastelee, miten varhaiskasvatusinstituution ja perheiden arjen kohtaamiset muovaavat vanhemmuutta ja siihen liitettyjä odotuksia. Tutkimuksessa

selvitetään, miten varhaiskasvatuksen arjen käytännöt mahdollistavat ja rajoittavat vanhempien ja varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä.

Tutkimuksessa hyödynnetään sosiomateriaalista lähestymistapaa (Deleuze & Guattari, 1987), joka huomioi kokonaisvaltaisesti vanhempien osallistumisen sosiaaliset, symboliset ja materiaaliset ulottuvuudet. Tutkimus tarkastelee, miten vanhemmuus varhaiskasvatuksessa rakentuu sekä politiikan että arjen institutionaalisten käytäntöjen ja materiaalisten tekijöiden kautta.

Aineisto muodostuu haastatteluista ja etnografisesta havainnointiaineistosta. Haastatteluaineisto koostuu nelivuotiaiden lasten (n=51) vanhemmille suunnatuista haastatteluista. Etnografinen aineisto on tuotettu kahdessa varhaiskasvatusryhmässä, joissa oli 1–4-vuotiaita lapsia ja sisältää 12 vanhemman haastattelut sekä varhaiskasvatusryhmien viikkokirjeet. Aineisto analysoitiin hyödyntäen sommitelman käsitettä, joka ohjaa kiinnittämään huomiota sosiaalisen elämän monikerroksisuuteen (Deleuze & Quattari 1987; Jackson & Mazzei 2012).

Tulokset osoittavat, että vanhempien osallistuminen varhaiskasvatukseen rakentuu sosiomateriaalisten suhteiden kautta, jotka asemoivat vanhemmat erilaisiin positioihin suhteessa

1.2 Innostutaan yhdessä – monialaisen verkostotyön käytänteet ekosysteemin eri tasoilla

Kaija Rautaparta-Pennanen, Kajaanin ammattikorkeakoulu

Monialainen yhteistyö liittyy sosiaali- ja terveystalvvelujen integraatioon, jolla tarkoitetaan erilaisia toimenpiteitä ja ratkaisuja, joilla pyritään integroimaan, koordinoimaan ja yhtenäistämään hyvinvointipalvelujen rakenteita ja toimintoja. Bronfenbrennerin ekosysteemin teoria antaa perhekeskuksen ammattilaisille kehyksen mikro-, meso-, ekso- ja makrotasoilla työhön perheiden kanssa.

Olen hyödyntänyt tutkimuksessani myös sosiokulttuurista teoriaa ekosysteemien eri tasoilla, sillä sosiokulttuurisen teorian mukaan oppimista tapahtuu silloin, kun ihmiset ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Tutkimukseni tarkastelee monialaista yhteistyötä perhekeskusverkostoissa – työkäytänteitä ekosysteemin eri tasoilla. Tutkin monialaisia työkäytänteitä niin työntekijän, vanhemman ja työntekijöiden välillä sekä laajemmin palveluverkostoissa.

Perheiden ja työntekijöiden arjen kohtaamisissa mikrotasolla korostuu yhteisen tekemisen järjestäminen ja toiminnan sanoittaminen, kannustaminen ja vahvuuksien tunnistaminen, myönteisen ilmapiirin luominen sekä lähellä oleminen. Esityksessäni tuon esille ammattilaisten näkökulmaa hyvinvoinnin tukemisen käytäntöihin perhekeskusten matalankynnyksen palveluissa. Ammattilaiset kuvasivat meso- ja eksotasolla, kuinka he rakensivat siltoja yhteistyössä eri hallinnon alojen siilojen välille, vahvistivat ihmissuhteita ja pyrkivät tasa-arvoisiin ja yhdenvertaisiin toimiin perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Rajapinnoilla työskentely makrotasolla osoitti ammattilaisten halukkuuden tehdä työtä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi, lisätä osallistumista jakamalla tietoa ja tehdä yhteistyötä eri yhteisöjen kanssa.

varhaiskasvatusinstituutioon. Varhaiskasvatuksen arjen käytännöt tukevat yhteistyötä joidenkin perheiden kanssa ja hankaloittavat toisten mahdollisuuksia yhteistyöhön. Yhteistyön mahdollisuudet liittyvät perheiden resursseihin, työ- ja elämäntilanteisiin sekä kykyyn toimia varhaiskasvatuksen institutionaalisissa rakenteissa. Tutkimus korostaa tarvetta tarkastella

kriittisesti, millaista osallistumista nykyiset toimintatavat mahdollistavat ja millaisiin yhteistyön muotoihin ne vanhempia ohjaavat sekä ovatko nämä käytännöt joillekin vanhemmille systemaattisesti sopivampia kuin toisille.

1.3 Lapsen koulukieltäytyminen vanhempien kertomana: vanhemmuuden muutokset ja vanhemmuustoimijuus

Petra Vesuri, Jyväskylän yliopisto

Koululäsnäolo tukee lasten ja nuorten hyvinvointia ja vahvistaa mielenterveyttä. Koulu-poissaolot puolestaan ovat yhteydessä hyvinvointia heikentäviin ja syrjäytymiselle altistaviin tekijöihin. Koulukieltäytyminen on monitahoinen ilmiö, johon liittyy usein esimerkiksi lapsen tai nuoren ahdistus- ja masennusoireilua, oppimisvaikeuksia ja sosiaalisten tilanteiden haasteita. Vanhempien tuesta huolimatta lapsella tai nuorella on usein pitkittyneitä ja suuriakin koululäsnäolon haasteita tai koulupoissaoloa. Näissä tilanteissa usein niin vanhemmat kuin ammattilaisetkin ovat keinottomia. Jotta vanhempia ja ammattilaisia pystyttäisiin tukemaan nykyistä paremmin, pyritään tällä tutkimuksella tarjoamaan tietoa koulukieltäytymisen vaikutuksesta vanhemmuuteen ja vanhemmuustoimijuuteen.

Haastattelemalla koulukieltäytyvien lasten ja nuorten vanhempia on kerätty kansallisesti ja kansainvälisesti ainutlaatuinen perhe- ja koulupoissaolututkimuksen aineisto. Puheenvuorossani esittelen narratiivisen analyysin avulla saatuja kertomuksia ja kuvauksia vanhemmuuden muutoksesta sekä vanhemmuustoimijuudesta kun lapsella on koululäsnäöloon liittyvää haastetta ja koulupoissaoloja.

Tutkimuksemme osoittaa, että koulukieltäytyminen muuttaa vanhemmuutta ja haastaa vanhemmuustoimijuutta. Nämä muutokset tai vanhemmuustoimijuuden valinnat eivät aina ole vanhempien omien vanhemmuusihanteiden mukaisia, vaan vanhemmat joutuvat tasapainottelemaan heille asetettujen odotusten ja lapsen sekä oman hyvinvoinnin välillä. Kulttuuriset ja sosiaaliset valtanarratiivit muokkaavat tiedostamattakin kuvaa vanhemmuudesta, jota vanhemmat pyrkivät näissä haastavissa tilanteissa toteuttamaan. Tutkimus voi toimia vertaistukena koulukieltäytyvien lasten vanhemmille ja se tarjoaa keinoja avun ja tuen kohdentamiseen ammattilaisille.

2 Eron jälkeiset perheet ja hyvinvointi

Työryhmän koordinaattorit:

Mari Haapanen, Turun yliopisto

Eija Lindroos, Turun yliopisto

Mia Hakovirta, Turun yliopisto

Milla Salin, Turun yliopisto

Työskentelykieli / Language:

englanti & suomi / English and Finnish

Tila / Venue:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat torstaina klo 14:35 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Participants in the working group will gather at 14:35 in the Kela Hall, from where they will be escorted to their designated workspace. Please be on time!

Työryhmän kuvaus:

Vanhempien ero on merkittävä muutos, joka vaikuttaa lapsiperheiden arkeen ja hyvinvointiin. Eron jälkeiset perheet ovat nykyään monimuotoisia, ja lapsi voi asua erilaisissa perhekokoonpanoissa lapsuutensa aikana. Vanhempien uudet parisuhteet voivat tuoda lapsen elämään uusia vanhemmuus- ja sisarusuhteita. Yhä useammat lapset myös jakavat arkaan kahden kodin välillä.

Työryhmän tavoitteena on tarkastella erosta seuraavia muutoksia ja sen vaikutuksia lapsiperheiden arkeen sekä lasten ja vanhempien hyvinvointiin, ja pohtia keinoja perheiden tukemiseen eron jälkeen. Kutsumme mukaan monipuolisia esityksiä erosta ja lapsiperheistä. Esitykset voivat käsitellä esimerkiksi eron vaikutuksia lasten ja vanhempien hyvinvointiin elämänkaaren aikana, hyvinvointieroja perheiden välillä, perheiden arjen järjestymistä ja työnjakoa sekä sitä, miten sosiaaliturva, palvelujärjestelmä ja perhepolitiikka turvaavat hyvinvointia eron jälkeen.

Työryhmään ovat tervetulleita kaikenlaiset tutkimusotteet: kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset empiiriset, teoreettiset ja metodologiset paperit. Esitys voi perustua alkuvaiheessa tai työn alla olevaan, tai jo valmiiseen tutkimukseen. Myös opinnäytetöihin perustuvat esitykset ovat tervetulleita.

Työryhmän aikataulu

TORSTAI / THURSDAY klo 14:45–16:15

Työryhmän kieli / Language: englanti

- 2.1. Katrin Schwanitz, University of Turku, Tallinn University: Family Configurations and Leaving the Parental Home in Finland
- 2.2. Anneli Miettinen, Kela, Mia Hakovirta, Turun yliopisto, Miia Saarikallio-Torp, Kela: Lapsen elatus ja lapsesta erillään asuvan isän taloudellinen hyvinvointi / Child Support and the financial well-being of non-resident fathers
- 2.3. Mari Haapanen, Turun yliopisto, Milla Salin, Turun yliopisto, Eija Lindroos, Turun yliopisto, Mia Hakovirta, Turun yliopisto: Vanhempien sopimusprosessit ja arjen käytännöt lapsen asumisen, hoivan ja kustannusten jakamisessa eron jälkeen

TORSTAI klo 16:30–18:00

Työryhmän kieli: suomi

- 2.4. Marja Leena Böök, Jyväskylän yliopisto, Johanna Terävä, Jyväskylän yliopisto: Alakouluikäisten lasten puhetta vanhempiensa erosta
- 2.5. Kati Kallinen, Helsingin yliopisto: Lapsinäkökulmaisten käytäntöjen muodostaminen vaativissa erotilanteissa
- 2.6. Kaisa Eronen, Helsingin kaupunki: Palautetietoisien työotteen avulla kohti vaikuttavaa eroauttamista perheneuvolassa

Abstraktit / Abstracts:

2.1 Family Configurations and Leaving the Parental Home in Finland

Katrin Schwanitz, University of Turku, Tallinn University

Previous research has demonstrated the diverse effects of family stability and configurations on the timing of leaving the parental home. Young adults from non-intact families, particularly those from single-parent and stepfamilies, tend to leave home earlier than peers from intact families. A limitation of such studies is that family configurations are often measured crudely as time-constant characteristics—such as whether a respondent’s parents separated before age 15. To address this, I examine how dynamic changes in family configurations during childhood and adolescence influence the likelihood of leaving home. Using Finnish register data for the 1992 birth cohort (N = 62,189), I conduct a sequence analysis to identify family configuration trajectories. Then, using a discrete-time model, I estimate the effect of these trajectories on the probability of leaving home. As a next step, I propose applying multi-state modeling to jointly capture family transitions and the timing of home-leaving within a unified framework. Preliminary results suggest that dynamic configurations—particularly those involving step-parents and siblings (Cluster 5)—accelerate home-leaving. In contrast, stable configurations, such as remaining with two parents and either no siblings (Cluster 6) or siblings arriving later (Cluster 1), delay this transition. KHB decomposition reveals that part of the effect is explained by household income,

especially in Cluster 5 (42.6%). Income explains less in Clusters 1 and 6, suggesting other mechanisms—such as family norms or emotional stability—may be influential. These findings highlight the need to distinguish between structural family changes and the socio-economic conditions that shape young people’s pathways out of the parental home.

2.2 Lapsen elatus ja lapsesta erillään asuvan isän taloudellinen hyvinvointi / Child Support and the financial well-being of non-resident fathers.

Anneli Miettinen, Kela, Mia Hakovirta, Turun yliopisto, Miia Saarikallio-Torp, Kela

Vanhempien ero vaikuttaa monin tavoin vanhempien ja lasten hyvinvointiin. Ero voi olla monella tapaa kuormittavaa, ei vähiten sen vuoksi, että eron taloudelliset seuraukset vanhemmille voivat olla merkittäviä. Eron jälkeen on tavanomaista, että lapset jäävät asumaan äidin kanssa, ja isien oletetaan osallistuvan lapsen elatukseen maksamalla elatusapua tai jakavan lapsen kustannuksia muulla tavoin. Aikaisempi tutkimus on tarkastellut varsinkin yksinhuoltajaäitien toimeentuloa ja lapsen elatusjärjestelyjen yhteyttä siihen, sen sijaan tutkimustieto eron vaikutuksia isien toimeentuloon on vähäistä.

Tarkastelemme lapsestaan erillään asuvan isän osallistumista lapsen elatukseen ja tämän yhteyttä isän taloudelliseen hyvinvointiin. Tutkimuksessa erotettiin kolme ryhmää: isä maksoi elatusapua (50% isistä), isä osallistui muulla tavoin kustannusten jakamiseen (40% isistä) tai isä ei osallistunut elatukseen lainkaan (10% isistä). Elatusavun maksaminen oli hieman muita harvinaisempaa pienituloisimpien ja suurituloisimpien isien keskuudessa. Osallistumistavalla on yhteyttä isän kokemukseen toimeentulostaan. Toimeentulonsa heikommaksi kokivat ne isät, jotka maksoivat elatusapua, sekä ne isät, jotka eivät osallistuneet lainkaan lapsensa elatukseen (tulotasosta riippumatta). Vastaavasti ne isät, jotka jakoivat lapsen kustannuksia muulla tavoin, kokivat toimeentulonsa hieman muita paremmaksi. Lapsen asumisjärjestelyn (vuoroasuminen) huomioiminen ei muuttanut yhteyttä osallistumistavan ja toimeentulokokemuksen välillä. Vahvistetun elatusavun jäykkyys voi osaltaan selittää tuloksia; se ei helposti mukaudu vanhemman elämässä tapahtuviin toimeentulon notkahduksiin.

Tutkimuksen aineisto on peräisin Kelan vuonna 2019 keräämästä kyselystä, johon vastasi yhteensä 3 449 vanhempaa, joilla oli alle 18-vuotiaita lapsia, mutta jotka eivät asuneet yhdessä lapsen toisen vanhemman kanssa. Käsillä olevassa tutkimuksessa hyödynnämme lapsesta erillään asuvien isien vastauksia, N=873.

2.3 Vanhempien sopimusprosessit ja arjen käytännöt lapsen asumisen, hoivan ja kustannusten jakamisessa eron jälkeen

Mari Haapanen, Milla Salin, Eija Lindroos & Mia Hakovirta, Turun yliopisto

Kun vanhemmat eroavat, lapsen asuminen, arjen hoiva ja taloudellinen tuki on järjestettävä uudelleen. Yhä useampi lapsi asuu eron jälkeen vuorotellen kummankin vanhemman luona, ja vanhemmat sopivat lapsen asumisesta ja elatuksesta yhä useammin keskenään. Tämä on nostanut esiin kysymyksen siitä, miten vanhemmat jakavat lapsen arjen kustannuksia ja hoivaa kahden kodin välillä sekä millaisin tavoin he neuvottelevat näistä järjestelyistä ja pääsevät sopimukseen.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä näistä käytännöistä ja prosesseista. Tutkimus on suunnitteluvaiheessa, ja esityksessä avataan tutkimusasetelma sekä haastatteluteemat. Aineisto on suunniteltu kerättävän teemahaastatteluina 30–40 eronneelta alaikäisten lasten vanhemmalta vuosien 2026 ja 2027 aikana. Tavoitteena on saada mukaan sekä vuoroasuvien lasten vanhempia että vanhempia, joilla on muita eron jälkeisiä asumisratkaisuja. Vanhempien rekrytointi tapahtuu hyvinvointialueiden ja kolmannen sektorin järjestöjen kautta sekä lumipallomenetelmällä. Haastattelut jäsenyivät kolmeen pääteemaan: 1) miten vanhemmat neuvottelevat ja sopivat elatuksesta ja lapsen asumisjärjestelystä, 2) millaisia tapoja vanhemmillä on jakaa lasten hoiva ja kustannukset sekä miten nämä järjestelyt toimivat arjessa, ja 3) miten vanhemmat perustelevat tekemiään ratkaisuja ja millaiset tekijät ovat vaikuttaneet heidän neuvotteluunsa ja päätöksentekoonsa.

2.4 Alakouluikäisten lasten puhetta vanhempiensa erosta

Marja Leena Böök & Johanna Terävä, Jyväskylän yliopisto

Vanhempien ero on prosessi, joka sysää lapsen arjen muutokseen – eläväthän lapset vanhempiensa tekemien päätösten ja valintojen ehdoilla. Erotutkimuksessa lasten näkökulma on usein tuotu esiin aikuisten kuvailemana tai tilastotiedon kautta, jolloin lasten omat kokemukset, toiveet, tunteet ja osallisuus on jäänyt pitkälti dokumentoimatta ja tutkimatta. Pyrimmekin tässä tutkimuksessa tarkastelemaan lapsia oman elämänsä asiantuntijoina, joilla on kyky ja oikeus tulla kuulluksi.

Tarkastelemme alustuksessamme alakouluikäisten lasten (7-12 v) kokemuspuhetta vanhempiensa erosta. Tarkemmin selvitämme vanhempien eroon liittyviä merkityksiä ja tunteita diskurssien ja diskursseissa rakentuvien positioiden kautta.

Aineisto on tuotettu yhteistyössä kansallisen eroperheiden kanssa työskentelevän järjestön kanssa. Tutkimushankkeeseen on saatu hyväksyntä Jyväskylän yliopiston eettiseltä toimikunnalta. Aineisto koostuu äänitetyistä ryhmäkeskusteluista, joita 7–12-vuotiaat lapset kävivät "Lasten ero"-vertaisryhmissä. Keskustelut syntyivät lasten vertaisryhmän tavanomaisissa kokoontumisissa, lasten tuttuun ohjaajien luotsaamien tehtävin parissa.

Ryhmäkeskusteluja on analysoitu diskurssi- ja positioanalyysillä. Alustavasti olemme tunnistaneet 4 diskurssia: Shokki-, Itsensä etäännyttämisen, Tunteellisen ja 'Parempi näin' -diskurssin. Puhujien positiot vaihtelivat epävarmasta ihmettelijästä, epäoikeudenmukaisuuden kokijasta, ulkopuolisesta tarkkailijasta erotilanteen hyväksyjään. Puhetavat pitävät sisällään ymmärryksen, että vanhempiensa eron kokeneet lapset eivät ole yksi yhtenäinen joukko, vaan sen sisällä löytyy laaja kattaus yksilöllisyyttä ja moninaisuutta.

2.5 Lapsinäkökulmaisten käytäntöjen muodostaminen vaativissa erotilanteissa

Kati Kallinen, Helsingin yliopisto

Vanhempien vaativa erotilanne vaikuttaa merkittävästi lapsen ja hänen perheensä elämään ja hyvinvointiin. Vaativalla erotilanteella tarkoitetaan vanhempien pitkittyneinä ja monimutkaistuneina ero- ja huoltoriitatilanteita. Vaativat erotilanteet on tunnistettu lasten

hyvinvointia vaarantavaksi tekijäksi sekä sosiaalityön että muun palvelujärjestelmän ammatilliseksi haasteeksi. Lapset ja heidän vanhempansa tarvitsevat monenlaista tukea eron jälkeen ja tuentarve korostuu kompleksisissa tilanteissa. Lapsinäkökulmaisuuella tarkoitetaan tässä puheenvuorossa lapsen näkökulmaa huomioivaa työskentelyotetta vanhempien vaativassa erotilanteessa. Lasten ja perheiden parissa toteutettava sosiaalityö on usein ylipäättään kompleksista ja jännitteistä. Sosiaalityöntekijä voi joutua tasapainottelemaan lapsen ja vanhemman edun välillä. Lisäksi lapsinäkökulmaisuuus saatetaan sivuuttaa ja keskittyä ainoastaan aikuisiin.

Puheenvuorossa tarkastellaan lapsinäkökulmaisten työkäytäntöjen rakentumista vaativissa erotilanteissa esimerkkinä lasten ja perheiden parissa toteutettava sosiaalityön konteksti. Huomio on siinä, miten sosiaalityöntekijät muodostavat lapsinäkökulmaisuuutta näissä tilanteissa. Puheenvuoro pohjautuu tutkimukseen, joka oli osa laajempaa Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen rahoittamaa Lapsinäkökulmainen työskentely ja arviointi vaativissa erotilanteissa, LATVE-hanketta (2023–2025). Puheenvuorossa keskitytään lastensuojelun ja lapsiperhesosiaalityön sosiaalityöntekijöiltä (N=46), yksilö- ja ryhmähaastatteluinä kerättyyn vinjettilaastatteluaineiston tuottamiin tuloksiin. Sosiaalityöntekijät muodostivat lapsinäkökulmaisuuutta kolmella eri tavalla, joita avataan puheenvuorossa. Nämä tavat osoittavat lapsinäkökulmaisuuuden muodostumisen prosessia ja erilaisia ulottuvuuksia. Puheenvuorossa tuodaan myös esiin eri ammattilaisten roolia lapsinäkökulmaisten työkäytäntöjen rakentamisessa ja kehittämisehdotuksia käytäntöön perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Puheenvuoro tuottaa tuoretta tutkimustietoa vaativista erotilanteista lapsinäkökulmaisesti tarkasteltuna.

2.6 Palautetietoisien työotteiden avulla kohti vaikuttavaa eroauttamista perheneuvolassa

Kaisa Eronen, Helsingin kaupunki

Helsingissä on EU:n kestävän kasvun rahoituksella vahvistettu palveluiden saatavuutta haavoittuvassa asemassa oleville perheille. Osana työtä on implementoitu palautetietoista työotetta (feedback-informed treatment), jonka avulla on seurattu palvelun vaikuttavuutta ja asiakkaan kokemusta palvelusta. Ero lapsiperheessä -osahankkeella olemme vahvistaneet eroauttamisen palveluja.

Palautetietoisessa työskentelyssä tarkastellaan jokaisella käynnillä asiakkaan kokemusta omasta hyvinvoinnistaan sekä yhteistyön toimivuudesta. Käytettävät mittarit antavat laadullista tietoa hyvinvoinnista sekä asiakkaan ja työntekijän yhteistyön toimivuudesta ja toimivat samalla keskustelutyökaluna.

Kerätyn tiedon avulla on havaittu, että työskentely näyttäytyy erilaisena silloin, kun työskentelyn keskiössä on perheen erotilanne. Asiakasprosessin kesto on tavanomaista pidempi ja käyntejä on enemmän. Kokemus omasta hyvinvoinnista sekä aikuisilla että nuorilla on hieman matalampi kuin keskimäärin sekä odotettu hoitotulos on harvemmin onnistunut ja useammin huonompi tulos kuin odotettu. Tämä vahvistaa myös työntekijöiden kokemusta siitä, että eroperheiden auttaminen on usein haastavaa ja keinoja ja työvälineitä kaivataan lisää.

Perheneuvolassa on otettu käyttöön systemiseen työotteeseen pohjautuva lapsen hyvä tilanne - neuvonpito-toimintamalli menetelmäksi haastaviin erotilanteisiin. Lapsen hyvä tilanne - neuvonpidossa tuodaan eroauttamiseen monia tutkimuksissa ja kehittämistyössä tärkeiksi

havaittuja esimerkkejä, kuten lapsen osallisuus ja lapsen äänen kuuleminen sekä lapsen asioista sopimisen (perheoikeudelliset palvelut) mukaan ottaminen työskentelyyn. Seuraamme palautetietoisien työtteen avulla kehittämistyön vaikuttavuutta.

3 Hyvinvointi ja eriarvoisuus lapsen saamiseen ja vanhemmuuteen liittyvissä kokemuksissa ja päätöksenteossa: kulttuuriset ja sukupuolittuneet näkökulmat / Well-being and Inequalities in Experiences and Decision-Making Related to Childbearing and Parenthood

Työryhmän koordinaattorit:

Mirjam Raudasoja, Jyväskylän yliopisto

Sanna Moilanen, Jyväskylän yliopisto

Työskentelykieli /Language:

englanti & suomi / English & Finnish

Tila / Venue:

Auditorio

Työryhmän kuvaus:

Lapsen saaminen ja siihen liittyvä päätöksenteko ovat aikuisuuden keskeisiä siirtymäkohtia ja elämänkulun merkittäviä tapahtumia. Vanhemmaksi tuleminen on erityisen mullistava elämänvaihe, ja vanhemmuus vaikuttaa hyvinvointiin monin tavoin: se voi olla kuormittavaa ja stressaavaa, mutta samalla tuoda iloa, tyytyväisyyttä ja merkityksellisyyden kokemuksia. Hyvinvoinnin on myös todettu olevan yhteydessä päätöksiin hankkia (lisää) lapsia. Lisäksi lapsen saamiseen ja hoivaan kytkeytyy monia eriarvoistavia tekijöitä, jotka voivat muovata kokemuksia joko myönteiseen tai kielteiseen suuntaan. Esimerkiksi vanhempien mielenterveys, raskaus- ja synnytyskokemukset sekä parin välinen vuorovaikutus ja työnjako voivat toimia siirtymiä edesauttavina tai niitä hankaloittavina tekijöinä. Vanhempien kokemuksiin ja hyvinvointiin vaikuttavat myös monet rakenteelliset tekijät, kuten perhemuoto ja sosioekonominen asema, sekä kulttuuriset vaikutteet, kuten sukupuolittuneet odotukset.

Tämä työryhmä keskittyy kokemuksiin lapsen saamisesta, vanhemmuudesta sekä lapsen hankintaan liittyvästä päätöksenteosta hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden näkökulmista. Hyvinvointi käsitetään työryhmässä laajasti salutogeenisestä näkökulmasta, jolloin huomioimme sekä yksilöiden hyvinvointia haastavat että sitä tukevat tekijät. Esimerkiksi mielenterveyden ja henkisen hyvinvoinnin kysymykset suhteessa raskaus- ja synnytyskokemuksiin, vanhemmuuteen sekä lapsenhankintaan liittyvään päätöksentekoon ovat työryhmässämme toivottuja aiheita. Työryhmässä tarkastelun kohteena ovat lisäksi kulttuurisiin normeihin ja sukupuolittumiseen liittyvät eriarvoisuudet, jotka voivat heijastua sekä lapsenhankintapäätöksiin että vanhemmuuden kokemuksiin.

Keskeisiä työryhmässä käsiteltäviä kysymyksiä ovat: Miten vanhemmuuteen liittyvät kulttuuriset normit ja sukupuolittuneet odotukset heijastuvat vanhemmuuden kokemuksiin tai päätöksiin hankkia lapsia? Entä miten hyvinvointi muovaa näitä kokemuksia tai päätöksentekoa? Millaisia erityiskysymyksiä vanhemmuuskokemuksissa nousee esiin esimerkiksi sukupuolen, iän, perhemuodon tai kulttuurisen taustan näkökulmista? Miten kulttuuriset ja sukupuolittuneet normit muovaavat kokemuksia raskaudesta ja synnytyksestä?

Työryhmän tavoitteena on koota uutta tietoa vanhempien hyvinvointia ylläpitävistä sekä lapsitoiveiden toteutumista tukevista tekijöistä epävarmuuden, polarisaation ja laskevan syntyvyyden aikakaudella. Toivomme työryhmään eri tieteenalojen esityksiä, jotka tarkastelevat raskauden suunnitteluun, lapsen saamiseen ja vanhemmuuden kokemuksiin liittyviä kysymyksiä hyvinvoinnin tai eriarvoisuuden näkökulmat huomioiden. Työryhmään toivotetaan tervetulleiksi esitykset kaikista tutkimuksen vaiheista ja työryhmä on avoin kaikille menetelmällisille lähestymistavoille.

Työryhmän aikataulu / Session Schedule

TORSTAI/THURSDAY 14:45–16:15: Fertility and Childbearing Decision-Making

- 3.1 Jessica Nisén, University of Turku: Income trends and first birth decline among young adults in the Nordic countries
- 3.2 Mari Anttila, University of Turku: Social and Institutional Trust and the Perceived Conditions for Childbearing in European Countries
- 3.3 Sanna Moilanen, University of Jyväskylä: How Dynamics in Parenting Confidence Shape Second-Child Intentions? Longitudinal Dyadic Study of Finnish Couples

TORSTAI/THURSDAY 16:30–18:00: Parenting, Cultural Norms, and Gender

- 3.4 Jenny Säilävaara, University of Jyväskylä: Sleep training guides and cultural discourse: Norms, gender, and experiences of parenthood
- 3.5 Petra Partanen, University of Jyväskylä: Bibliotherapy as a Space & Methodology for Mothers' Peer Support Groups Challenging Cultural Expectations of Motherhood
- 3.6 Allegra Midgette, Tampere University/ Texas A&M University affiliation: "Caring for Children is Hard": US Young Adults' Stories About Why Care Inequality Happens
- 3.7 Mirjam Raudasoja, University of Jyväskylä: Parenting Pressure in Finland, Japan, and Portugal: Cross-Cultural Comparison

PERJANTAI/FRIDAY 9:00–10:30: Emotions and Health in Maternal Experiences

Tila / Venue:

Auditorio

- 3.8 Eeva Itkonen, University of Turku: The Shame of Improper Motherhood in Intimate Encounters at the Fear-of-Childbirth Clinic
- 3.9 Eija Eronen, Tampere University: "Sydän ei pysy rinnassa, vaan leijailee lävitseni": nuorten äitien ilon ja onnen tunteet
- 3.10 Lilli Aini Rokkonen, Tampereen yliopisto: Mothering with migraine

Abstraktit / Abstracts:

3.1 Nuorten aikuisten tulokehitys ja ensimmäisten lasten syntymien lasku Pohjoismaissa / Income trends and first birth decline among young adults in the Nordic countries

Jessica Nisén, Turun yliopisto

Kanssakirjoittajat: Sofi Ohlsson-Wijk, Lars Dommermuth, Peter Fallesen and Erik Carlsson

Pohjoismaissa vuodesta 2010 lähtien havaittu syntyvyyden lasku johtuu valtaosin siitä, että ensimmäisiä lapsia syntyy aiempaa vähemmän. Vaikka laskun voimakkuus on vaihdellut Pohjoismaittain, syntyvyys on saavuttanut historiallisen alhaisen tason kaikissa maissa. Finanssikriisistä seuranneesta makrotalouden elpymisestä huolimatta on viitteitä siitä, että nuorten aikuisten suhteellinen taloudellinen asema on pysynyt ennallaan ainakin joissakin Pohjoismaissa. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia, miten lasku ensimmäisten lasten syntymissä liittyy nuorten miesten ja naisten viimeaikaiseen tulokehitykseen Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Suomessa. Analyysimme perustuvat yksilötason rekisteritietoihin vuosilta 2000–2022. Ensimmäisessä vaiheessa kartoitamme sekä absoluuttisen että suhteellisen käytettävissä olevien kehitys hedelmällisessä iässä olevilla miehillä ja naisilla näissä neljässä Pohjoismaassa. Toisessa vaiheessa tutkimme näiden kahden tulomittarin ja ensimmäisen lapsen syntymän riskin välisiä yhteyksiä yli ajan ja arvioimme maiden välisiä eroja näiden yhteyksien osalta. Käyttämällä tätä kaksivaiheista lähestymistapaa pyrimme selvittämään, johtuuko syntyvyyden lasku Pohjoismaissa nuorten aikuisten tulotason muutoksista tai onko syntyvyyden lasku yhteydessä korkean tulotason kasvavaan merkitykseen lapsen saamisen edellytyksenä. Ensimmäinen mekanismi viittaa rakenteelliseen muutokseen, toinen puolestaan mahdolliseen käyttäytymisen muutokseen. Kiinnitämme huomiota Pohjoismaiden ja sukupuolten välisiin eroihin. Yksi oletus, että lasten saamisen tulotasoedellytykset ovat nousseet (van Wijk & Billari 2024) ja että tulojen merkitys lastensaannille on tullut samankaltaisemmaksi naisilla ja miehillä. Tutkimuspäivillä esittelen tutkimuksen tuloksia Suomen osalta.

3.2 Lastenhankinnan koetut edellytykset: Suomi eurooppalaisessa kontekstissa / Social and Institutional Trust and the Perceived Conditions for Childbearing in European Countries

Mari Anttila, Turun yliopisto

Suomen syntyvyyden nopea ja poikkeuksellisen jyrkkä lasku on viime vuosina noussut keskeiseksi yhteiskunnalliseksi huolenaiheeksi. Vaikka syntyvyyden lasku koskettaa kaikkia EU-maita, Pohjoismaiden välillä on havaittavissa eroja, ja Suomi erottuu muista maista erityisen jyrkällä kehityksellä. Syntyvyyden lasku johtuu pitkälti siitä, että ensimmäinen lapsi jää syntymättä tai sen hankintaa lykätään, mikä korostaa lastenhankinnan koettujen edellytysten merkitystä. Tutkimuskirjallisuudessa syntyvyyden laskua on selitetty muun muassa parisuhteiden epävakaudella sekä kasvaneilla vaatimuksilla vanhemmuutta ja taloudellista turvaa kohtaan.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lastenhankinta-aikomuksiin yhteydessä olevia koettuja edellytyksiä Suomessa ja suhteutetaan Suomen tulokset laajemmin muihin Euroopan maihin. Analyysi keskittyy neljään lastenhankinnan kannalta keskeiseen ulottuvuuteen: taloudellisiin

resursseihin, sopivan asunnon saatavuuteen, lastenhoidon järjestämismahdollisuuksiin sekä riittävään palkalliseen vanhempainvapaaseen. Aineistona käytetään European Social Survey - tutkimuksen (ESS) kierroksia 10 ja 11 sekä Cross National Online Survey 3 -tutkimuksen (CRONOS3) kierroksen 5 dataa, jotka on mahdollista yhdistää yksilötasolla. Tutkimus kattaa 11 Euroopan maata. Maiden välisiä eroja tarkastellaan kuvailevin menetelmin, ja Suomen osalta analyysiä syvennetään logistisella regressioanalyysillä, jossa huomioidaan erilaisia vastaajien taustatekijöitä.

Yksilöiden arviot taloudellisista resursseista, asumisesta, lastenhoidon saatavuudesta ja vanhempainvapaista ovat tekijöitä, joiden edellytysten tarkastelu vertailevassa eurooppalaisessa kehyksessä tarjoaa keskeistä tietoa syntyvyyteen liittyvistä rakenteellisista esteistä ja mahdollisuuksista.

3.3 How Dynamics in Parenting Confidence Shape Second-Child Intentions? Longitudinal Dyadic Study of Finnish Couples

Sanna Moilanen, University of Jyväskylä,

Confidence in parenting strengthens as new parents gain assurance in their ability to understand their child's needs and respond to them accordingly. We propose that the strengthening of parenting confidence during early parenthood can encourage first-time parents to have another child. In this study, we examined how parenting confidence develops from 6 to 18 months after birth among first-time parental couple members, and how the development is associated with each partner's intentions to have a second child. Longitudinal survey data from Finnish first-time parental couples ($N = 134$) were collected in two waves (2021–2022), at six months (Time 1) and 18 months postpartum (Time 2), and analyzed using dyadic latent growth curve modeling and actor–partner interdependence modeling. The results showed a significant increase in parenting confidence from 6 to 18 months postpartum for both mothers and fathers, with a steeper increase for fathers. Moreover, a steeper increase in mothers' parenting confidence over time was associated with a more positive intention to have a second child for both mothers and their partners. Supporting first-time parents, and mothers in particular, in navigating early parenthood can help them develop their parenting confidence, with added benefits for childbearing intentions.

3.4 Sleep training guides and cultural discourse: Norms, gender, and experiences of parenthood / Sleep training guides and cultural discourse: Norms, gender, and experiences of parenthood

Jenny Säilävaara, Jyväskylän yliopisto, Petteri Eerola, Jyväskylän yliopisto

Tämä esitys tarkastelee unikoulukirjallisuutta kulttuurisena ilmiönä, joka heijastaa ja muovaa vanhemmuuteen liittyviä normeja, sukupuolittuneita odotuksia ja hyvinvointikokemuksia.

Unikouluoppaat eivät ole vain neutraaleja käytännön ohjeita, vaan ne välittävät kulttuurisia arvoja siitä, millainen on "hyvä vanhemmuus" ja kenen vastuulla vauvan uni on. Kirjallisuudessa korostuu usein äidin rooli ja vastuu, mutta kirjoitetaan myös neutraalisti vanhemmista. Kun puhutaan vain "vanhemmista", voi jäädä näkymättömäksi, että hoivatyö ja -vastuu jakautuvat yhä vahvasti sukupuolittuneiden linjojen mukaan. Samalla uniongelmat heijastavat laajempia kulttuurisia

odotuksia perheen arjesta ja vanhempien tarpeista, mutta myös siitä, miten jo pienten lasten olisi hyvä pärjätä.

Esitys analysoi diskursiivisin menetelmin unikoulukirjallisuutta ja pohtii, miten nämä normit vaikuttavat vanhempien hyvinvointiin ja kokemukseen vanhemmuudesta. Tarkastelu avaa näkökulmaa siihen, miten vanhemmuutta ohjaavat kulttuuriset normit voivat sekä tukea että kuormittaa vanhempia.

3.5 Kirjallisuusterapia kulttuurisia odotuksia purkavan äitien vertaisryhmätyön paikkana ja metodologiana / Bibliotherapy as a Space & Methodology for Mothers' Peer Support Groups Challenging Cultural Expectations of Motherhood

Petra Partanen, Jyväskylän yliopisto

Äiteihin kohdistuvat kulttuuriset odotukset ovat tänä päivänä ennennäkemättömän kovat. Intensiivisen äitiyden kaltaiset hegemoniset diskurssit kohdistavat lasten hoivaan liittyvät odotukset nimenomaan äiteihin, mikä edesauttaa hoivavelvoitteen eriarvoista jakaantumista. Äitien onkin todettu tarvitsevan ammattimaisesti ohjattua psykososiaalista vertaisryhmätoimintaa, joka pyrkii haastamaan kulttuurisia ihannekuvia. Väitöstutkimuksessani tarkastelen, voiko äitien kirjallisuusterapeuttisissa vertaisryhmissä syntyä kerronnallista toimijuutta, joka mahdollistaa kulttuuristen odotusten ja ihanteiden haastamisen. Reflektoilvalle lukemiselle ja kirjoittamiselle sekä ryhmässä tapahtuvalle vuorovaikutukselle perustuvan kirjallisuusterapeuttisen työskentelyn kautta on mahdollista tutkia monenlaisia suuria ja virallisia yhtä lailla kuin pieniä ja yksilöllisiä kertomuksia sekä vuoropuhelua niiden välillä. Kerronnallisella toimijuudella tarkoitetaan kykyä käyttää, tulkita ja haastaa kulttuurisia tarinoita ja tehdä omaan elämään ja ympäröivään maailmaan liittyviä kerronnallisia valintoja. Vanhempien lisäksi myös heitä kohtaavat ammattilaiset tarvitsevat herkkyyttä niille tarinoille, joiden lävitse kulttuurissamme arvioidaan vanhemmuutta. Erilaisten kerronnallisten ympäristöjen erityispiirteistä tietoista, kerronnan merkitykselle herkkää ja myötäelävästi kuuntelevaa kohtaamisen tapaa kutsun kerronnallisesti informoiduksi työotteeksi. Vertaisryhmätoiminnan lisäksi esimerkiksi synnytysosastoille, neuvolaan ja lastensuojeluun soveltuvaa työotetta on tärkeää kehittää rinnan äitien omaan kerronnalliseen toimijuuteen keskittyvien työskentelymenetelmien kanssa, jotta voidaan mahdollistaa eriarvoistavien kulttuuristen odotusten ja käytäntöjen purkamista myös rakenteellisella tasolla. Esimerkkinä kerronnallisesti informoidulla työotteella toteutettujen, luoviin menetelmiin perustuvien vertaisryhmätapaamisten merkityksestä osallistujien kerronnalliselle toimijuudelle tarkastelen tekstejä, jotka kirjallisuusterapeuttisen ryhmäni osallistajat kirjoittivat osana kurssiin kuuluvaa filosofista ryhmäkeskustelua aiheesta "Mitä on hyvä äitiys?".

Aunola, K., Sorkkila, M., & Tolvanen, A. (2020). "Validity of the Finnish version of the Parental Burnout Assessment (PBA)." *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(5), 714-722. <https://doi.org/10.1111/sjop.12654>.

Ihanus, J. (2022). "Kirjallisuusterapia, terapeuttinen kirjoittaminen ja kertomukset." Teoksessa *Terapeuttinen kirjoittaminen*. J. I. (toim.). Helsinki: Basam Books, s. 19-84

Meretoja, H. (2019). "Metanarratiivisuus ja kerronnallinen toimijuus." AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, 16(2), 58–77.

O'Reilly, A. (2020). "Maternal Theory: Patriarchal Motherhood and Empowered Mothering." The Routledge Companion to Motherhood, Routledge, 2020, 19–35.

Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E. et al. (2021). "Parental Burnout Around the Globe: a 42-Country Study." Affective Science 2, 58–79 (2021). <https://doi.org/10.1007/s42761-020-00028-4>

Vauvaperheiden hyvinvointi - Finlapset-kyselytutkimus 2020 Tilastoraportti 6/2021, 24.3.2021. THL.

3.6 "Caring for Children is Hard": US Young Adults' Stories About Why Care Inequality Happens"

Allegra Midgette, Tampere University/ Texas A&M University affiliation

We sought to examine how young adults living in the USA ($N = 195$; Mage =18.9; 57% Women) exercised their "moral imagination" (Johnson, 1993) to make sense of why a couple may end up having an unequal division of childcare during the transition to parenthood. This is particularly important given that US young adults expect and assume that childcare will and should be a woman's responsibility (McConnon et al., 2021; Midgette et al., 2024). Using a story stem methodology (Braun & Clarke, 2013), we described a couple that despite their intentions had an unequal division of labor three months after their child was born. Participants wrote for ten minutes what happened when the baby was born that led to this situation and what happened next. Preliminary reflexive thematic analysis indicated three main themes: 1) "Father has to work, mother is overwhelmed," where fathers prioritize breadwinning and mothers become overwhelmed by care responsibilities; 2) "Childbirth & Care is hard," where mothers suffer post-partum depression or fathers find caring difficult and thus disengage; and 3) "Relationship Dissolution," where the stress related to childcare results in relationship dissolution and thus care falls on one parent. Implications for the field will be discussed.

3.7 Parenting pressure in Finland, Japan, and Portugal: Cross-cultural comparison

*Raudasoja, M. *, Böök, M., Garraio, C., Malinen, K., Matias, M., Yabunaga, C. & Rönkä, A.*

**Mirjam Raudasoja, University of Jyväskylä*

Contemporary parenting is characterised by high demands and performance expectations, but little is known about cultural variation in these experiences. This study examined parenting pressure in three countries: Finland, Japan, and Portugal. The data collected as part of the CopaGloba project consisted of transcripts of semi-structured interviews with parental couples (30 Finnish couples, 28 Japanese couples, and 20 Portuguese couples) who were interviewed individually about 18 months after the birth of their first child. Interview transcripts were translated into English by DeepL professional AI-based translation tool and then analyzed with reflexive thematic analysis. We created two overarching themes, *self-prescribed parenting* (parents' rejection of or resistance to external expectations) and *socially prescribed parenting*

(parents' feelings of being held accountable to external standards) that represent end points of the same spectrum. The content of parenting expectations was summarized in two subthemes, a *gender gap* and a *generation gap*, in all three countries: Parents argued that expectations were related to gendered parenting roles and tension between current and previous parenting generations. Finnish parents reported considerably more often feeling pressured compared to parents in Japan and Portugal, and in all countries, mothers reported more pressure than fathers. Implications for policy and research are discussed.

3.8 Vääränlaisen äitiyden häpeä synnytyspelkopoliklinikan intiimeissä kohtaamisissa / The Shame of Improper Motherhood in Intimate Encounters at the Fear-of-Childbirth Clinic

Eeva Itkonen, Turun yliopisto

Synnytyspelkopoliklinikalle hakeudutaan saamaan tukea synnytykseen kohdistuviin pelkoihin, mutta myös neuvottelemaan keisarileikkauksesta. Suomalaisessa hoitojärjestelmässä alatiesynnytys on vahva normi, ja synnytysten turvallisuus käsitetään ensisijaisesti lääketieteellisestä näkökulmasta. Osalla synnyttäjäistä on kuitenkin hoitojärjestelmän vallitsevista normeista poikkeavia pelkoja, toiveita ja käsityksiä synnytyksen turvallisuudesta.

Tässä esityksessä tarkastelen häpeää, joka syntyy synnytyspelkopoliklinikan hoitokohtaamisissa silloin, kun synnyttäjän toive tai kokemus poikkeaa hoitojärjestelmän normeista. Hyödynnän Sara Ahmedin häpeäteoretisointia ja tarkastelen häpeää tunteena, joka syntyy kokemuksissa nähdyksi tulemisesta normista poikkeavana. Häpeä paljastaa normin juuri poikkeamisen kokemusten kautta. Siten häpeä auttaa tarkastelemaan synnytykseen liittyviä normeja sekä niiden kytkeytymistä äitiyden ihanteisiin. Intiimiyden käsite jäsentää sitä, miten synnytyspelkopoliklinikan kohtaamiset ylittävät yksityisen ja julkisen rajoja. Kohtaamisten intiimiyys voi joko kannatella tai haavoittaa syvästi.

Esitys perustuu synnytyspelkopoliklinikan hoitokohtauksia koskevien keisarileikkausta ja alatiesynnytystä toivovien synnyttäjien haastattelujen (n=14) ja kirjoitettujen kokemustarinoiden (n=22) laadulliseen analyysiin. Se osoittaa, miten pelon lievittämiseen tähtäävä hoito voi lisätä kärsimystä, jos synnyttäjät kokevat joutuvansa normin ulkopuolelle toiveidensa ja kokemustensa takia. Esitys tuo esiin, miten äitiyden normeja eletään ja tuotetaan intiimeissä hoitokohtaamisissa ja avaa uusia näkökulmia synnyttäjien hyvinvoinnin ja hoitojärjestelmään kohdistuvan luottamuksen tarkasteluun.

3.9 "Syvän ei pysy rinnassa, vaan leijaillee lävitseni": Nuorten äitien ilon ja onnen tunteet

Eija Eronen, Tampereen yliopisto

Ilon ja onnen tunteet ovat nuoria äitejä kuormittavien ja eri suuntiin vetävien kulttuuristen odotusten ytimessä. Varhaiseen äidiksi tulemiseen liittyy kielteisiä käsityksiä onnettomiksi muuttuneista nuoruusvuosista. Niiden rinnalla esiintyy kuitenkin oletuksia siitä, että äitiys johtaa väistämättä iloon ja onneen. Tässä tutkimuksessa nuorten äitien kokemukset kyseenalaistavat kulttuuriset odotukset. Tutkimus tarkastelee sitä, 1) mistä äitiyden ilo ja onni kumpuavat, 2) millaisia tunteita ne ovat ja 3) mitkä ovat niiden ehtoja. Aineistona ovat avoimen kerronnan

periaatetta noudattavat teemahaastattelut. Haastatteluun osallistui 18 äitiä erilaisista lähtökohdista ja sosioekonomisista taustoista. Aineiston analyysin perusteella ilon lähtökohtana on läsnäolo lapselle. Vaikka ilo on ohikiitävää, se siirtää kielteisiksi määrittyvät tunteet hetkellisesti sivuun. Onni puolestaan elää negatiivisten tunteiden rinnalla ja antaa voimaa jaksaa niiden pyörteissä. Kyse on kuitenkin paitsi kannattelevasta myös omalakisesta ja hallitsemattomasta tunteesta. Tämä johtuu siitä, että onnen taustalla on ennen kaikkea käsitys itsestä kyllin hyvänä äitinä. Sekä ilon että onnen tunteminen edellyttää riittäviä voimavaroja, jotka perustuvat erityisesti sosioekonomiseen taustaan, parisuhdetilanteeseen, läheisten tukeen, henkiseen hyvinvointiin ja palveluiden saatavuuteen. Siten äitien jaksamista ja sen myötä ilon ja onnen tuntemista muovaavat eriarvoistavat tekijät, joiden vaikutusta yhtenäistävät odotukset äitien tunteista eivät tunnista.

3.10 Mothering with migraine

Lilli Aini Rokkonen, Tampereen yliopisto

Migreeni koskettaa naisia erityisesti iässä, jossa lisääntyminen on usein ajankohtaista. Hormonaalisiin vaihteluihin liittyvät migreenit ovat alidiagnosoituja ja alihoidettuja, ja jääneet tutkimuksen reunamille niin lääketieteessä kuin yhteiskuntatieteellisessä terveyden ja sairauksien tutkimuksessa. Hormonaalinen migreeni ei rajoitu ainoastaan menstruoivan kehon kuukausittaiseen kiertoon, vaan sillä on tapana eskaloitua tai kokonaan hävitä muissakin hormonaalisissa vaihteluissa, kuten raskautta yritettäessä, raskauden, synnytyksen jälkeisen ajanjakson ja imetyksen aikana.

Hormonaalista migreeniä sairastavien neuvottelu kivun hoidosta, sietämisestä ja perheen perustamisesta alkaa jo raskauden suunnittelusta, joka vaatii mahdollisen hormonaalisten estolääkitysten lopettamista. Tutkimuksessamme migreeniä sairastavista naisista olemme havainneet saman tuloksen kuin kansainvälisissäkin migreenitutkimuksissa: kivun hoitamattomuus reproduktion eri vaiheissa voi johtaa pienempään lapsimäärään perheessä, kuin vanhempien toive olisi ollut. Tämä krooninen kipusairaus haastaa myös käsitystä äitiydestä, johon liitetään mielikuva pystyvästä, terveestä naisruumiista ja kivusta ainoastaan temporaalisena kokemuksena. Periytyvänä sairautena migreeni tarjoaa myös tilan keskustella ylisukupolvisesta kivusta ja kivun sietämisen ja tehokkaan hoitamisen muutoksista kulttuurisesti.

4 Kuka saa olla perhe? – Perhekäsityksiin, lapsiperheellistymiseen ja eriarvoisuuteen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä

Työryhmän koordinaattorit:

Aino Luotonen, Itä-Suomen yliopisto

Jenna Siivonen, Itä-Suomen yliopisto

Roosa Suonpää, Lapin yliopisto/Kela

Työskentelykieli:

suomi

Tila:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat torstaina klo 14:35 ja perjantaina klo 8:50 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Työryhmän kuvaus:

Perheiden monimuotoisuutta on tehty tutkimuksessa näkyvämmäksi viime vuosikymmeninä.

Perheiden monimuotoisuudesta huolimatta palvelujärjestelmää, lainsäädäntöä ja kulttuurisia käsityksiä perheestä määrittää yhä oletus äidin, isän ja lapsen muodostamasta ydinperheestä.

Niin tutkimuksen kuin perheiden parissa tehtävän tai perheitä koskevan käytännön työn kannalta onkin tärkeää pysähtyä pohtimaan, mitä kaikkea perhe voi tarkoittaa. Miten perhe tai perhesuhteet määritellään esimerkiksi palvelujärjestelmän, käytännön työn tai hallinnon näkökulmasta? Entä miten empiirisissä tutkimuksissa tarkastellaan ihmisten käsityksiä siitä, mitä perhe on ja keitä siihen kuuluu? Perheelle ei ole yhtä, tyhjentävää määritelmää. Aiemman tutkimuksen valossa ihmiset myös määrittelevät oman perheensä hyvinkin erilaisilla tavoilla.

Monet lapsiperheellistymisen polut tunnustetaan aiempaa paremmin: perheeksi voi tulla esimerkiksi eri tai samaa sukupuolta oleva pari, itsellinen äiti tai ylitajaisessa parisuhteessa elävä pari. Perheellistyminen voi tapahtua kumppanuusvanhemmuus- tai apilaperhejärjestelyn kautta, polyamorisisessa suhteessa tai hedelmöityshoitojen tai adoption avulla. Myös ei-kaupallisten sijaissyntyjäjärjestelyiden mahdollistamista on viime vuosina selvitelty. Lastensaantia voidaan niin ikään pohtia osana ydinperhettä laajempaa ihmissuhteiden verkostoa.

Myös ihmisten mahdollisuudet toteuttaa lasten saamiseen ja muihin perhesuhteisiin liittyviä toiveita ovat erilaisia, mutta niitä myös tuetaan yhteiskunnan taholta eri tavoin. Siinä missä romanttiseen suhteeseen perustuva hetero- tai naisparin muodostama ydinperhe tunnustetaan osaksi perheellistymispolitiikkaa, jäävät esimerkiksi lähisukulaisuuteen perustumattomat perhesuhteet ja toisaalta miesparien ja itsellisten miesten lapsitoiveet usein tunnustamatta. Erilaiset taustatekijät tai yksilölliset elämäntilanteet, kuten terveydentila, vamma, taloudellinen tilanne tai etniseen vähemmistöön kuuluminen, voivat niin ikään tuottaa eriarvoisuutta perheellistymistä pohtiville. Myös laajempi yhteiskunnallinen konteksti ja globaalit kysymykset kuten ilmastokriisi voivat osaltaan vaikuttaa ihmisten käsityksiin siitä, millainen tulevaisuus on heille mahdollinen.

Työryhmään kutsutaan avauksia, jotka tarkastelevat perheen käsitettä ja määritelmää kriittisesti joko empiirisen tutkimuksen, teoreettisen keskustelun tai käytännön työn näkökulmasta.

Työryhmässä tarkastellaan perhettä ja perheellistymistä yhteiskuntapoliittisina, kulttuurisina ja hallinnollisina käytänteinä. Työryhmäesityksissä voidaan käsitellä erilaisia perheen tunnistamisen tapoja yhtäältä niin arkielämässä ja kulttuurisissa käytännöissä kuin toisaalta myös perhepolitiikassa ja lainsäädännössä. Kannustamme osallistujia pohtimaan aihetta erityisesti eriarvoisuuteen liittyen. Työryhmän työskentelykieli on suomi.

Työryhmän aikataulu

TORSTAI klo 14:45–16:15

- 4.1. Aino Ritala-Koskinen, Tampereen yliopisto: Moninaistuvista perhemuodoista alati liikkeessä olevaan perheeseen
- 4.2. Esa Setälä, Helsingin yliopisto: Perhekäsityksiä kartoittamassa: Visuaalisia perhekarttoja, sateenkaariperheiden aikuisia ja perheen määritelmiä
- 4.3. Roosa Suonpää, Lapin yliopisto/Kela: Kumppanuusvanhemmuus ja kontekstuaaliset perhekäsitykset

PERJANTAI klo 9:00–10:30

- 4.4. Sonja Anttila, Helsingin yliopisto: Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien perheytymisprosessit taloudellisten resurssien näkökulmasta
- 4.5. Jenna Siivonen, Itä-Suomen yliopisto: Lapsitoiveet ja lapsettomuustoiveet: Toimijuuden muodot ja rajat lastensaamista koskevassa päätöksenteossa
- 4.6. Aino Luotonen, Itä-Suomen yliopisto, aino.luotonen@uef.fi, Liliana Arias-Urueña, Edinburghin yliopisto, Rita Gouveia, Lissabonin yliopisto: Ystävät osana tulevaisuuden perhettä? Nuorten aikuisten visioita Suomessa, Portugalissa ja Skotlannissa

Abstraktit

4.1 Moninaistuvista perhemuodoista alati liikkeessä olevaan perheeseen

Aino Ritala-Koskinen, Tampereen yliopisto

Ihmisten tavat elää perhesuhteissa muuttuvat ajassa, mikä haastaa myös tutkimusta määrittelemään aina uudelleen perheen käsitettä. Reflektoin esityksessäni perhekäsitteen muutoksia omalla tutkijaurallani.

Avioerojen määrän noustessa 1970-luvulla heräsi huoli perheen hajoamisesta yhteiskunnallisena instituutiona. Tämä vaihtui 1980-luvulla ymmärrykseen perhemuotojen moninaistumisesta, minkä taustalla vaikuttivat modernisoitumisen ja yksilöllistymisen trendit. (Gradu 1988: Uusperhe uutena perhemuotona.)

Etnometodologisesti virittynyt konstruktivistinen ajattelu ja kieleen ja kulttuuriin merkityksiin kiinnittyvä perhetutkimus (Gubrium & Holstein) tarjosi 1990-luvun alussa näkökulman päästä tarkastelemaan erilaisia perheilmiöitä tarkkarajaisia määrittelyitä syvemmillä. (Lis.työ: Onko uusperheestä perheeksi? - Tutkimus uusperheen kulttuurisesta kuvasta suomalaisten naisten- ja perhelehtien konstruoimana.)

Konstruktioismin kanssa limittäinen morganilainen ymmärrys perheestä erilaisissa käytännöissä rakentuvana ja neuvoteltuna edusti uudenlaista perheymmärrystä 1990-luvun ja 2000-luvun alun keskusteluissa. Ajatus siitä, että perhe ei ole vain jotakin ennalta määrättyä, vaan sitä tehdään todeksi (doing family) erilaisissa arkisissa ja institutionaalisissa käytännöissä suuntasi katseen perheestä perheyteen. (Väitöskirja: Mikä on lapsen perhe? – Tulkintoja lasten uusperhesuhteista).

Edellisistä ammentavat perhesuhteiden mobiliteettiin (Holdsworth) ja koetun perheen alati virtaavaan muutokseen (Murray ym.) kiinnittyvät näkökulmat 2010-luvulla ovat puolestaan tarjonneet tarttumakeinoja lasten monipaikkaisen asumisen ja jatkuvasti liikkeessä olevien perhesuhteiden ja perheestä erossa olemisen tilanteiden (esim. lastensuojelun asiakkaana olevat lapset) tarkasteluun.

Erilaisia perhemäärittelyitä tarvitaan monipuolisen perheymmärryksen tavoittamiseen.

4.2 Perhekäsityksiä kartoittamassa: Visuaalisia perhekarttoja, sateenkaariperheiden aikuisia ja perheen määritelmiä

Esa Setälä, Helsingin yliopisto

Tässä esitelmässä tarkastelen, miten sateenkaariperheiden aikuiset määrittelevät ja visualisoivat perhettään. Esitelmäni pohjaa empiiriseen aineistoon (n=13), joka sisältää yksilöhaastatteluja sekä haastateltavien toteuttamia perhekarttoja. Kuusi perhekarttaa on tehty lähihaastatteluiden aikana ja seitsemän karttaa etänä. Aineisto on luotu vuosien 2023–2024 aikana. Keskityn esitelmässäni etenkin perhekäsitysten visualisointiin: Keitä kartalle on laitettu ja miksi? Minne heidät on sijoitettu kartalla?

Alustavien tulosten mukaan haastateltavilla oli keskenään hyvin erilaisia perhekäsityksiä ja tapoja lähestyä karttaa. Osa haastateltavista noudatti ydinperhemallia eli rajasi perheen kahteen vanhempaan ja lapseen. Osa sisällytti karttaan myös muita ihmisiä, mutta pidättäytyi pelkästään sukulaisissa. Osa taas sisällytti karttaan myös kavereita ja muita läheisiä ihmisiä, ja näin laajensi perheen yli niin sanotun verisukulaisuuden. Osassa kartoista ylitettiin myös lajirajoja ja kartalle nostettiin lemmikkieläimiä. Lisäksi alustavien tulosten mukaan kartoissa läheisyys ja etäisyys haastateltavasta itsestään on vastaava sen kanssa, miten läheinen tai etäinen kyseinen ihminen on haastateltavalle eletyssä arjessa.

Esitelmässä tarkasteltava aineisto on osa laajempaa aineistoani ja käynnissä olevaa artikkelipohjaista väitöskirjatutkimustani, jossa tutkin sateenkaariperheiden aikuisten arjen kokemuksia ja perhesuhteita nyky-Suomessa. Tämä esitelmä perustuu toisen osatutkimukseni kesken olevaan käsikirjoitukseen.

4.3 Kumppanuusvanhemmuus ja kontekstuaaliset perhekäsitykset

Roosa Suonpää, Lapin yliopisto/Kela

Kumppanuusvanhemmuus on perhemuoto, joka haastaa perinteisiä, vanhempien väliseen rakkaussuhteeseen perustuvia perhekäsityksiä. Se on yhteiseen lapsitoiveeseen perustuvaa suunnitelmallista vanhemmuutta, jossa (kaikki) vanhemmat eivät ole keskenään romanttisessa suhteessa, vaan toimivat toisilleen vanhemmuuskumppaneina. Lapsiperheellistymisen tapana

kumppanuusvanhemmuus on ollut tavanomainen sateenkaari-ihmisten keskuudessa jo pitkään, mutta viime vuosina se on kasvattanut suosiotaan myös ei-sateenkaarevien ihmisten keskuudessa.

Kumppanuusvanhemmuuden perhesuhteissa korostuvat neuvottelu ja sopiminen. Lisäksi perhettä saatetaan ilmaista ja kokea tilanteisesti suhteessa palvelujärjestelmään ja yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Ne asettavat tiettyjä normeja ja rakenteita, jotka samalla sekä mahdollistavat että rajaavat kumppanuusvanhemmuusperheiden tapoja olla perhe ja elää perhettä.

Koska normit ja rakenteet ovat vahvasti tilannesidonnaisia, myös kumppanuusvanhemmuuden rajat ja mahdollisuudet muotoutuvat eri tavoin eri konteksteissa. Erityisen mielenkiintoista on, että toisilleen vastakkaiset narratiivit saattavat olla samanaikaisesti läsnä samoissa tilanteissa, rakenteissa ja säädöksissä. Tutkielmani mukaan mahdollisuuksien ja rajoittavuuden yhtäaikainen läsnäolo näkyy erityisen selvästi vanhempainvapaissa ja hedelmöityshoitoja koskevassa sääntelyssä.

Esityksessäni lähestyn kumppanuusvanhemmuuden ja perhekäsitysten risteyskohtia seuraavien narratiivien kautta: näkymättömyys, väärintunnistaminen, tavallisuus, mielenkiinto ja normin ulkopuolinen vapaus. Esittelen, millaisia moninaisia perheen olemisen tapoja kumppanuusvanhemmuuteen saattaa sisältyä ja miten nämä tavat ilmenevät esitellyissä narratiiveissa.

Esitykseni pohjautuu pro gradu – tutkielmaani, jossa tarkastelen kumppanuusvanhemmuuden narratiiveja yhteiskunnalliseen tunnistamiseen ja tunnustamiseen liittyen. Haastatteluaineisto koostuu seitsemän kumppanuusvanhemman haastattelusta sekä yhdestä asiantuntijahaastattelusta.

4.4 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien perheyntymisprosessit taloudellisten resurssien näkökulmasta

Sonja Anttila, Helsingin yliopisto

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden mahdollisuudet saada halutessaan lapsia ovat monipuolistuneet Suomessa lainsäädännön kehittyessä myönteisesti edellisten 20 vuoden aikana. Suuri osa lapsen hankkimisen tavoista edellyttää kuitenkin taloudellisia resursseja esimerkiksi lisääntymisteknologioiden käyttämisen tai adoptioon liittyvien kustannusten myötä. Yhteiskunta tunnistaa ja tukee taloudellisesti vain osaa sateenkaari-ihmisten perhemuodoista ja vähävaraisuus rajaa osalta sateenkaari-ihmisiä pois tiettyjä lasten hankkimisen tapoja. Osalla sateenkaarivähemmistöön kuuluvista mahdollisuuksia saada toivomansa lapsi rajoittaa se, että minkäänlaiset sijaissyntyjärjestelyt eivät ole laillisia Suomessa. Taloudelliset resurssit ovat sateenkaariperheiden perheyntymisprosesseissa keskeisiä, mutta usein näkymättömiksi jääviä ja niiden avulla voidaan tarkastella yhteiskunnan eriarvoistavia käytäntöjä.

Sateenkaariperheen perheyntymisprosessi (engl. LGBTQ family formation process) alkaa yhden tai useamman seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön kuuluvan henkilön toiveista saada lapsi ja päättyy useiden vaiheiden jälkeen siihen, kun lapsi syntyy tai saapuu perheeseen muulla tavoin (Anttila, 2025). Taloudelliset resurssit liittyvät perheyntymisprosesseihin monilla tavoilla. Lapsen hankkimisen tapoihin saattaa liittyä kustannuksia ja tulevien vanhempien on usein tarpeellista

neuvotella taloudellisiin näkökulmiin liittyvistä seikoista. Perheyntymisprosessiin liittyvät kustannukset vaikuttavat tulevien vanhempien arkielämään. Merkityksellisiä ovat myös ylisukupolviset suhteet ja niihin liittyen esimerkiksi juridinen vanhemmuus, joka mahdollistaa omaisuuden perimisen. (Anttila ym., 2024)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan millä tavoilla varallisuus, tulotaso ja lasten hankkimisen kustannukset muovaavat sitä, millaiset lapsiperheellistymisen polut ovat mahdollisia seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluville. Tutkimuksessa tullaan haastattelemaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia henkilöitä joilla 1) on hedelmöityshoitojen, sijaissyntytyksen tai adoption kautta saatu(ja) lapsi(a) ja 2) perheyntymisprosessi on jäänyt kesken taloudellisiin resursseihin liittyvistä syistä.

Anttila, S. (2025). Family Formation Processes Negotiations, Family Economy, and Social Support in LGBTQ Families. Väitöskirja, Helsingin yliopisto. Joensuu: PunaMusta.

Anttila, S., Palojoki, P., Vuori, J., & Janhonen-Abuquah, H. (2024). Resourceful family economy during LGBTQ family-forming processes. *Families, Relationships and Societies*, 13(3), 349-365. DOI:10.1332/204674321X16786941056585

4.5 Lapsitoiveet ja lapsettomuustoiveet: Toimijuuden muodot ja rajat lastensaamista koskevassa päätöksenteossa

Jenna Siivonen, Itä-Suomen yliopisto

Tässä esityksessä käsittelen lastensaamista koskevissa päätöksenteossa ilmeneviä toimijuuden muotoja. Esitys perustuu pääkaupunkiseudulla asuvien 25–40-vuotiaiden lapsettomien aikuisten kanssa tehtyjen perheellistymistä, ihmissuhteita ja tulevaisuuden toiveita koskeviin haastatteluihin ja heidän läheissuhteitaan kuvaavaan verkostoaineistoon. Tutkimuksen näkökulma on konfiguraationaalinen ja relationaalinen; lapsiperheellistymistä koskevat pohdinnat tapahtuvat osana yksilöllistä elämänhistoriaa, erityisessä elämäntilanteessa ja sosiaalisen verkoston kontekstissa. Lapsitoiveen ja -intention muotoutumista ja toteutumista rajaavat myös institutionaaliset, kulttuuriset ja keholliset tekijät. Suhde toiveen ja toiminnan välillä ei ole lineaarinen, vaan saa aineistossa monia erilaisia muotoja. Olen kiinnostunut siltä, millaisena tutkimusosallistujat näkevät mahdollisuutensa toteuttaa lisääntymistä koskevia toiveitaan moninaisten relaatioiden kontekstissa. Sekä lapsensaamista että lapsettomuutta koskevien toiveiden toteuttamiseen liittyy monen tasoisia esteitä, epävarmuuksia ja toisaalta mahdollisuuksia, joiden edessä nuoret aikuiset neuvottelevat toiminnanmahdollisuuksistaan.

4.6 Ystävät osana tulevaisuuden perhettä? Nuorten aikuisten visioita Suomessa, Portugalissa ja Skotlannissa

Aino Luotonen, Itä-Suomen yliopisto, aino.luotonen@uef.fi

Liliana Arias-Urueña, Edinburghin yliopisto

Rita Gouveia, Lissabonin yliopisto

Esityksessä tarkastellaan nuorten aikuisten kuvitelmia tulevaisuuden perhe- ja läheissuhteistaan ja ystävien roolia näissä kuvitelmissa. Perheellistymiseen liittyviä toiveita tarkasteltaessa

ystävyyssuhteet jäävät usein vaille huomiota. Aikuiselämän ajatellaan usein rakentuvan heteroseksuaalisen pariskunnan yhteiselämälle, johon liitetään eksklusiivisuus, sitoutuminen, odotus vanhemmuudesta ja ajatus parisuhteesta ensisijaisena ihmissuhteena. Mutta millaista roolia nuoret aikuiset itse toivovat ja kuvittelevat ystävyyssuhteille parisuhteen ja ydinperheen rinnalle – tai niiden sijaan? Esitys perustuu käynnissä olevaan tutkimukseen ”Läheisyys, kumppanuus ja perheellistyminen Suomessa, Portugalissa ja Skotlannissa”, jossa tarkastellaan nuorten aikuisten suunnitelmia ja toiveita koskien läheissuhteita tämänhetkisten yhteiskunnallisten kriisien kontekstissa. Tutkimuksen haastatteluaineisto kerättiin Helsingin, Lissabonin ja Edinburghin alueella asuvilta 25–40-vuotiailta nuorilta aikuisilta (n=75), joilla oli eri tai samaa sukupuolta oleva kumppani (tai useita kumppaneita), mutta ei lapsia. Esitys avaa niitä erilaisia tapoja, joilla nuoret aikuiset kuvittelivat ystävät osaksi omaa tulevaisuuttaan, joko tulevan perhe-elämän rinnalle tai normatiivisia käsityksiä parisuhteen ja ydinperheen ensisijaisuudesta haastaen.

5 Lähisuhdeväkivalta eriarvoisuuden näkökulmasta / Domestic violence from the perspective of inequality

Työryhmän koordinaattorit:

Hanna Mielismäki, Tampereen yliopisto

Anniina Kaittila, Turun yliopisto

Marita Husso, Tampereen yliopisto

Sonja Tihveräinen, Tampereen yliopisto

Työryhmän kieli / Language:

suomi & englanti / Finnish & English

Tila / Venue:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat klo 14:35 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Participants in the working group will gather at 14:35 in the Kela Hall, from where they will be escorted to their designated workspace. Please be on time!

Työryhmän kuvaus:

Lähisuhdeväkivalta on vakava yhteiskunnallinen ilmiö, joka koskettaa eri väestöryhmiä ja voi ilmetä monin eri tavoin, kuten henkisenä, fyysisenä, taloudellisena, digitaalisena tai yhteisöllisenä väkivaltana. Väkivalta voi tapahtua parisuhteessa, vanhemman ja lapsen välillä tai muissa lähisuhteissa. Kokemukset lähisuhdeväkivallasta eivät jakaudu tasaisesti: eriarvoisuus vaikuttaa siihen, kuka altistuu väkivallalle. Esimerkiksi sosioekonominen asema, sukupuoli, ikä, vammaisuus tai etninen tausta voivat lisätä riskiä joutua väkivallan kohteeksi.

Eriarvoisuus näkyy myös siinä, millaista tukea on saatavilla. Palvelujärjestelmän pirstaleisuus ja väkivallan tunnistamisen haasteet voivat johtaa siihen, että apua tarvitsevat jäävät ilman riittävää tukea. Tiedetään myös, että vähemmän tutkitut ja tunnistetut väkivallan muodot, kuten digitaalinen ja taloudellinen väkivalta, jäävät palvelujärjestelmässä vaille selkeitä tuen malleja, kuten toimivia palvelupolkuja tai kohdennettuja interventioita.

Työryhmä kutsuu mukaan esityksiä, jotka käsittelevät väkivaltaa lähisuhteissa. Esityksissä voidaan tarkastella esimerkiksi väkivallan kohdentumista eri väestöryhmiin, palvelujärjestelmän roolia väkivallan ehkäisyssä ja puuttumisessa tai eriarvoisuuden ilmenemistä väkivallan kokemuksissa ja tuen saamisessa. Työryhmään toivotetaan tervetulleeksi empiirisiä, teoreettisia ja metodologisia puheenvuoroja.

Työryhmän aikataulu / Session Schedule

TORSTAI/THURSDAY 14:45–16:15

- 5.1. Outi Kekkonen, Tampere University: Support Service Professionals' Perceptions of Coercive Control and Abuse in Transnational Families.
- 5.2. Hadi Farahani, University of Eastern Finland: Domestic violence as a mental health risk: Lay perceptions among Afghan forced migrants in Finland.

- 5.3. Saana Raittila-Salo, University of Turku: Hoivaa vai laiminlyöntiä? Ikääntyneiden hoivan puutteet Etelä-Afrikan maaseudulla.
- 5.4. Anni Hautala, Joanna Kallio & Juha Holma, University of Jyväskylä: Sukupuoleen liittyvät positioinnit parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitettussa ryhmämuotoisessa pariterapiassa

TORSTAI/THURSDAY 16:30–18:00

- 5.5. Kalle Lind, THL: Rahapeliongelma ja nykyisen tai entisen puolison tekemä väkivalta Terve Suomi -aineiston valossa.
- 5.6. Laura Holmi & Julia Kuokkanen, Lastensuojelun Keskusliitto: Älä huuda, älä retuuta! – suomalaisten kasvatustasanteet ja kuritusväkivallan käyttö 2025.
- 5.7. Elli Hyväri: Palvelujärjestelmän haavoittuvuudet ja auttamisen haasteet lapsiperheiden väkivaltatyössä.
- 5.8. Anniina Kaittila, Marita Husso, Sonja Tihveräinen & Hanna Mielismäki, Tampereen yliopisto & Turun yliopisto: Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta.

Abstraktit / Abstracts

5.1 Support Service Professionals' Perceptions of Coercive Control and Abuse in Transnational Families

Outi Kekkonen, Tampere University

Coercive control and domestic violence and abuse (DVA) within transnational families are complex phenomena, where patterns of control and abuse extend across national borders. In this presentation, I analyze support service professionals' perceptions of recognizing and intervening in DVA within transnational family relations, and the possibilities of applying the concept of coercive control across different cultural and global contexts. Drawing on Stark's conceptualization of coercive control and the study employs theory-driven content analysis. The data consists of a total of 13 focus group interviews with 36 professionals from shelters, DVA victim-survivor support services, and migrant support services, conducted in Finland in 2021 and 2025.

The findings reveal that transnational family violence encompasses complex and pervasive forms of coercion and control, including physical violence, intimidation, stalking, shaming, isolation, and deprivation in which technology is utilized in various ways. Coercive control can infiltrate the victim's daily life even when the perpetrator resides in another country. Moreover, threats to harm family members abroad are used as tools of control, often exploiting legal, human rights, and security disparities between states. Understanding the dynamics and intersectional vulnerabilities in transnational families is crucial for developing effective support systems for victim-survivors of violence both nationally and internationally.

5.2 Domestic violence as a mental health risk: Lay perceptions among Afghan forced migrants in Finland

Hadi Farahani, University of Eastern Finland

This presentation examines how Afghan forced migrants in Finland identify and understand domestic violence as a mental health risk factor, foregrounding their own lay perceptions rather than professional definitions. Drawing from 25 semi-structured interviews exploring the question "What are the risk factors affecting the mental health of Afghans living in Finland?", this study employs reflexive thematic analysis to understand how participants themselves conceptualize threats to their psychological wellbeing.

Participants identified domestic violence as a significant mental health risk, articulating clear connections between migration-induced inequality and violence within close relationships. Participants described how loss of professional status, inability to secure meaningful employment, and erosion of men's traditional roles as breadwinners and family heads created feelings of shame and worthlessness. Female participants linked these male identity crises directly to increased domestic violence, explaining how men's attempts to reassert control manifested through economic and psychological violence that restricted women's participation in Finnish society, confining them to domestic roles and preventing social integration.

Both men and women described intergenerational conflicts—particularly between fathers and daughters—as another critical mental health stressor, with fathers imposing restrictions on daughters' school and social activities in Finland. Importantly, participants themselves framed these family dynamics not merely as cultural differences but as mental health risks emerging from structural inequalities: asylum uncertainty, non-recognition of credentials, and exclusion from Finnish labor markets.

These lay perceptions challenge service systems to recognize that forced migrants may understand domestic violence differently than professional frameworks suggest—as both a source and consequence of mental health distress, deeply embedded in experiences of socio-economic inequality and displacement. The findings emphasize the need for culturally safe mental health services that attend to clients' own understandings of violence and improving domestic violence literacy as these lay perceptions are socially constructed.

Keywords: domestic violence, forced migration, lay perceptions, inequality, cultural safety

5.3 Hoivaa vai laiminlyöntiä? Ikääntyneiden hoivan puutteet Etelä-Afrikan maaseudulla

Saana Raittila-Salo, Turun yliopisto

Perheet ja muu läheisverkosto tarjoavat ikääntyneiden hoivan Etelä-Afrikan maaseudulla ilman virallisen järjestelmän tukea perusterveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen ollessa puutteellisia tai saavuttamattomissa. Vaikeista hoivan olosuhteista huolimatta tutkimukseeni osallistuneet sosiaalityöntekijät Etelä-Afrikassa hahmottivat ikääntyneiden perheenjäsenten hoivan puutteet kaltoinkohteluna sekä perheiden ja läheisverkostojen käyttämänä väkivallan muotona.

Puheenvuorossani haastan tätä myös tutkimuskirjallisuudessa yleistä ajattelutapaa esittämällä kaksi uutta hoivateoreettista käsitettä: hoivan deprivatiot (deprivations of care) sekä tilanteittainen laiminlyönti (situational neglect). Kysyn, ovatko hoivan puutteet, joita koko perheyksikkö kokee, ikääntyneiden hoivan laiminlyöntiä vai toisenlainen hoivan "pimeä" puoli.

Tilanteittaisella laiminlyönnillä viittaa perhetilanteisiin, jotka saattoivat näyttäytyä Etelä-Afrikan maaseudun sosiaalityöntekijöille ikääntyneen henkilön kaltoinkohteluna, mutta jotka voidaan ymmärtää koko perhe- ja läheisverkoston näkökulmasta heitä kaikkia koskettavana hoivan puutteena. Tällaisiin hoivan ongelmatilanteisiin johtivat hoivan deprivaatit, kuten materiaallinen köyhyys, tulojen ja elinkeinojen puutteet sekä muut sosioekonomiset eriarvoisuustekijät.

Esitys perustuu väitöskirjatutkimukselleni, jonka etnografisessa kenttätyössä (2022–23) tarkastelin ikääntyneiden pakolaistaustaisten mosambikilaisten ja heidän ensisijaisten hoivaajiensa sosiaalisia verkostoja Etelä-Afrikan maaseudulla. Etnografinen aineisto koostuu 111 vierailusta kolmeentoista mosambikilaistaustaiseen perheeseen (formaaleja osallistujia, joilta on kirjallinen suostumus, n=39) ja sitä täydentävästä aineistosta: sosiaalityöntekijöiden ja muiden ammattiryhmien haastattelut (n=24) sekä kymmenen vierailua ikääntyneiden yhteisöperustaisiin palveluihin, kuten vanhainkotiin ja kirkon järjestämään päivätoimintaan. Esityksen tavoitteena on peilata Etelä-Afrikan pakolaistaustaisten mosambikilaisyhteisöjen syvän köyhyyden ja hoivan puutteen kokemuksia suomalaiseen köyhyyteen ja hoivaköyhyyteen sekä eriarvoisuuden eri ulottuvuuksiin.

5.4 Sukupuoleen liittyvät positioinnit parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitetussa ryhmämuotoisessa pariterapiassa

Anni Hautala, Joanna Kallio & Juha Holma, Jyväskylän yliopisto

Tässä tutkimuksessa tavoitteenamme oli selvittää, millaisia sukupuolistuneita subjektipositioiteja rakennettiin parisuhdeväkivallan hoitoon tarkoitetussa ryhmämuotoisessa pariterapiassa. Tämän tutkimuksen aineisto koostui 12 videoiduista ja litteroiduista ryhmämuotoisesta pariterapiatapaamisesta. Tapaamisiin osallistui kolme pariskuntaa, jotka kaikki olivat hakeutuneet ryhmään miehen väkivaltaisuuden vuoksi. Tutkimusmenetelmänä käytimme diskurssianalyysia. Naisiin liittyviä subjektipositioita rakennettiin yhteensä neljä: arvaamaton, nalkuttaja, paikalleen jäävä ja muista huolehtiva. Miesten subjektipositioita rakennettiin viisi: auktoriteetti, hetero, tasa-arvoinen, pois lähtevä sekä itsestään huolehtiva. Ryhmässä sekä miehet että naiset rakensivat puheessaan sukupuolistuneita subjektipositioita, mutta miehet rakensivat positioita naisia enemmän. Naispositiot liittyivät ihmissuhteisiin ja niissä ilmeneviin vuorovaikutustapoihin, joita perinteisesti liitetään feminiinisyteen. Miespositioita puolestaan rakennettiin pääasiassa perinteiseen maskuliinisuuteen, kuten valtaan ja heteroseksuaalisuuteen liittyen. Lisäksi havaitsimme yhden tasa-arvoisen miesposition, joka liittyi vanhemmuuteen. Traditionaalisia sukupuolistuneita positioita ylläpitämällä toistetaan sukupuolille annettuja eriarvoistavia perhe- ja rooliodotuksia, jotka kohdistuivat erityisesti hoivan vastuullisuuteen.

5.5 Rahapeliongelma ja nykyisen tai entisen puolison tekemä väkivalta Terve Suomi -aineiston valossa

Kalle Lind, Terveystieteiden tutkimuskeskus

Rahapelaamiseen liittyy erilaisia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja, jotka vaikuttavat paitsi yksilöiden itsensä myös heidän läheistensä hyvinvointiin. Ihmissuhteissa rahapelaaminen voi johtaa riitoihin ja epäluottamukseen, jotka voivat kärjistyä väkivallaksi. Tässä tutkimuksessa

tarkastellaan rahapeliongelman yhteyttä nykyisen tai entisen puolison tekemän fyysisen ja psyykkisen parisuhdeväkivallan kokemiseen.

Tutkimus hyödyntää vuosina 2022–2023 kerättyä Terve Suomi -aineistoa (n = 28 153). Kysely sisältää kysymyksiä vastaajan kokemasta väkivallasta, sen muodoista ja tekijöistä. Rahapelaamisen vakavuutta mitattiin Problem Gambling Severity Index -mittarilla (PGSI). Aineisto analysoitiin logistisella regressioanalyysillä.

Väkivaltakokemuksia raportoivat yleisemmin naiset, nuoremmat ikäryhmät ja viimeisen vuoden aikana rahapelejä pelanneet. Naiset raportoivat kaikkia väkivallan muotoja useammin kuin miehet, ja psyykinen väkivalta oli heillä yleisempää kuin fyysinen. Yleisimmin raportoitu väkivaltakokemus oli psyykinen väkivalta perheenjäsenen tekemänä. Väkivaltakokemusten yleisyys lisääntyi rahapelaamisen vakavuusasteen noustessa.

Logistisissa regressiomalleissa puolison tekemän fyysisen väkivallan uhriksi joutuminen oli todennäköisempää naisilla ja nuoremmassa ikäryhmissä sekä riskitasolla alkoholia käyttävillä, itsetuhoisia ajatuksia raportoivilla ja ongelmallisesti rahapelejä pelaavilla. Puolison tekemän psyykkisen väkivallan kokeminen oli puolestaan todennäköisempää naisilla, nuoremmassa ikäryhmissä, lapsiperheissä sekä riskitasolla alkoholia käyttävillä ja psyykkistä kuormittuneisuutta kokevilla. Rahapelaamisen vakavuusaste oli yhteydessä psyykkisen väkivallan kokemuksiin siten, että sekä vakavasti että ei-ongelmallisesti rahapelejä pelaavat raportoivat psyykkistä väkivaltaa todennäköisemmin kuin rahapelejä pelaamattomat.

Tulokset korostavat tarvetta huomioida rahapelaaminen, mielenterveys ja väkivalta kokonaisuutena ehkäisy- ja tukipalveluissa.

5.6 Älä huuda, älä retuuta! – suomalaisten kasvatusasenteet ja kuritusväkivallan käyttö 2025

Laura Holmi & Julia Kuokkanen, Lastensuojelun Keskusliitto

Kuritusväkivalta on Suomessa kielletty, mutta sen käyttö ja hyväksyntä eivät ole poistuneet. Lastensuojelun Keskusliitto selvitti vuonna 2025 suomalaisten asenteita kuritusväkivaltaa kohtaan sekä sen esiintymistä lasten kasvatuksessa. Lastensuojelun Keskusliitto on seurannut asennekehitystä vuodesta 1981 alkaen.

Aineisto kerättiin valtakunnallisella kyselyllä (N=1057). Vastaajilta kartoitettiin kuritusväkivallan käyttö, asenteet, tietoisuus lainvastaisuudesta sekä omat lapsuudenkokemukset. Tuloksia verrattiin aiempiin selvityksiin.

Kuritusväkivalta on edelleen yleistä. 41 % vastaajista ilmoitti käyttäneensä sitä. Edelleen 29 prosenttia vastaajista on käyttänyt kovakouraista kiinnitarttumista tai retuuttamista lapseensa. Tässä tapahtui selvä nousu vuonna 2021. Sen sijaan tukistamisen käyttö on laskenut merkittävästi, mutta henkisen väkivallan käyttö lisääntynyt. Tietoisuus lainvastaisuudesta on heikentynyt vuodesta 2012. Ylisukupolvisuus on merkittävä. 61 % vastaajista on kokenut kuritusta lapsuudessa, ja he kurittavat lapsiaan muita useammin. Sukupuolten väliset erot ovat kasvaneet edelleen. Miehistä 22 prosenttia ja naisista 4 prosenttia hyväksyy lasten ruumiillisen kurittamisen.

Kuritusväkivallan väheneminen on hidastunut. Selvitys osoittaa aiempien tutkimusten kanssa, että kuritusväkivallan väheneminen ja säätelyn lisääminen ei vielä riitä takamaan lapsille väkivallatonta lapsuutta. Tarvitaan lisää aktiivisia toimia yhteiskunnan eri tasoilla, ammattilaisten osaamisen vahvistamista, perheiden tukemista ylisukupolvisten käytäntöjen katkaisemiseksi sekä lasten tietoisuuden lisäämistä oikeuksistaan ja avun hakemisen keinoista.

5.7 Palvelujärjestelmän haavoittuvuudet ja auttamisen haasteet lapsiperheiden väkivaltatyössä

Elli Hyväri, Tampereen yliopisto

Esitys perustuu väitöskirjatutkimukseen, jossa tarkastellaan lapsiperheiden lähisuhdeväkivaltaa, palvelujärjestelmän haavoittuvuuksia ja auttamisen haasteita väkivaltatyössä sosiaalialan ja väkivaltatyön ammattilaisten näkökulmasta. Tutkimuksessa hyödynnetään haavoittuvuuden teoreettista viitekehystä. Tutkimusaineisto koostuu turvakotien ja väkivaltatyön avopalveluiden työntekijöiden fokusryhmähaastatteluista. Analyysi on toteutettu teoriaohjaavalla temaattisella sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan palvelujärjestelmässä ilmenee haavoittuvuuksia väkivaltatyöhön ohjaamisessa ja varhaisessa puuttumisessa, turvakotijakson jälkeisessä palveluohjauksessa sekä lasten avun tarpeiden tunnistamisessa. Lisäksi etäpalvelut ja -yhteistyömuodot näyttäytyivät osin avun järjestämistä tehostavina, mutta osin soveltumattomina lapsiperheiden ja etenkin haastavissa elämäntilanteissa olevien perheiden auttamiseen. Kasvokkaisia kohtaamisia ja luottamuksellisia suhteita pidettiin tärkeinä edellytyksinä väkivallan tunnistamiselle ja puheeksi ottamiselle sekä lasten avun tarpeiden tunnistamiselle.

Tulokset korostavat monialaisen yhteistyön merkitystä, tarpeita palveluohjauksen vahvistamiselle sekä väkivaltatyön rakenteiden vahvalle koordinaatiolle. Tutkimus nostaa esiin palvelujärjestelmän haavoittuvuuksia väkivaltaan järjestettävän avun rakenteissa ja käytännöissä sekä osoittaa lasten ja haavoittuvissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden avun tarpeiden tunnistamisen tärkeyden palveluiden kehittämisessä.

5.8 Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta

Anniina Kaittila¹, Marita Husso², Sonja Tihveräinen^{1,2} & Hanna Mielismäki²

1. Turun yliopisto 2. Tampereen yliopisto

Taloudellinen väkivalta tarkoittaa vallankäyttöä, joka rajoittaa yksilön taloudellista itsemääräämisoikeutta, päätöksentekoa ja resurssien hallintaa. Ilmiötä on perinteisesti tarkasteltu osana parisuhdeväkivaltaa, mutta tutkimus osoittaa sen olevan yleinen, vakava ja usein muiden väkivallan muotojen kanssa limittyvä ilmiö, joka koskettaa ihmisiä koko elämänkaaren ajan. Taloudellista väkivaltaa esiintyy parisuhteiden lisäksi muissa lähisuhteissa, ikääntyneisiin kohdistuvissa hyväksikäytön ja huijausten muodoissa sekä lapsiin kohdistuvana, mutta toistaiseksi heikosti tunnistettuna väkivaltana. Ilmiöllä on elämänvaiheeseen katsomatta pitkäkestoisia taloudellisia, psyykkisiä ja sosiaalisia seurauksia. Taloudellinen väkivalta jää usein tunnistamatta sosiaali- ja terveyspalveluissa, ja siihen liittyy erityisiä häpeään ja tiedon puutteeseen liittyviä

avunhakemisen esteitä. Taloudellista väkivaltaa koskeva tutkimus on Suomessa ollut niukkaa, ja lapsiin kohdistuva taloudellinen väkivalta on kansainvälisessä tutkimuksessakin heikosti kartoitettu ilmiö.

Työryhmässä esittelemme 1/2026 alkanutta Taloudellinen väkivalta elämänkaarinäkökulmasta EBUSE -tutkimushanketta. Hankkeen tavoitteena on tuottaa sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittävää tietoa taloudellisen väkivallan ilmenemisestä, riskitekijöistä ja seurauksista eri elämänvaiheissa sekä tarjota tietoa palvelu- ja oikeusjärjestelmän kehittämiseksi.

Hankkeessa tutkitaan taloudellista väkivaltaa kolmessa elämänvaiheessa: lapsuudessa, aikuisuudessa ja ikääntyneillä. Tutkimuksen tavoitteena on 1) Tarkastella, miten taloudellinen väkivalta ilmenee eri elämänvaiheissa 2) Selvittää taloudellisen väkivallan kokijoiden tuen tarpeita ja palvelujärjestelmän toimivuutta 3) Paikantaa ja kehittää toimivia käytäntöjä taloudellisen väkivallan kokijoiden tukemiseksi sekä jalkauttaa tutkimustulokset työkäytäntöihin. Tutkimuksen aineisto koostuu väestötason kyselystä, joka kartoittaa taloudellisen väkivallan kokemuksia eri elämänvaiheissa, ammattilaisten yksilöhaastatteluista, sekä skenaariotehtävistä, joilla arvioidaan ammattilaisten kykyä tunnistaa taloudellista väkivaltaa. Aineistoon kuuluu myös monialaisen työskentelymallin pilotissa kerätyt haastattelut sekä aiempi tutkimuskirjallisuus. Tutkimuksen konsortiossa ovat tutkijatyöpanoksella mukana Turun yliopisto (sosiaalityö, psykologia), Tampereen yliopisto (sosiaalipolitiikka) ja Itä-Suomen yliopisto (sosiaalityö).

6. Palvelujärjestelmän tarjoama tuki perheelle lasten ja nuorten palveluissa

Työryhmän koordinaattorit:

Niina Gråsten, Itä-Suomen yliopisto

Kati Saurula, Itä-Suomen yliopisto

Työskentelykieli:

suomi

Tila:

Kela-halli

Työryhmän kuvaus:

Työryhmässä tarkastellaan, miten palvelujärjestelmä tukee perheitä eri elämäntilanteissa lapsuuden ja nuoruuden ikävaiheissa. Erityisesti keskitytään järjestelmän muotoutumiseen, perheiden tai sen jäsenten palvelutarpeisiin sekä siihen, millä tavoin mm. sosiaali- ja terveyspalvelut, varhaiskasvatus tai koulu moninaisiin tarpeisiin vastaavat. Aihepiiriä voi lähestyä perheen, lapsen tai nuoren näkökulmista.

Työryhmän tavoitteena on tuoda esiin tutkimustietoa ja kokemuksia palvelujen saavutettavuudesta, riittävydestä ja perheiden osallisuudesta palveluprosesseissa. Lisäksi pohditaan, miten palvelujärjestelmä voi ehkäistä eriarvoisuutta ja vahvistaa hoivaa perhesuhteissa.

Työryhmään toivotaan esityksiä, jotka tarkastelevat esimerkiksi:

- Palvelujen yhteensovittamista perheiden arjessa
- Perheiden kohtaamia haasteita palvelujärjestelmässä
- Palvelujen vaikutuksia perhesuhteisiin ja hyvinvointiin
- Perheiden äänen kuulumista palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa

Työryhmä tarjoaa tilan moni- ja poikkitieteelliselle keskustelulle sekä tutkimuksen ja käytännön vuoropuhelulle. Mukaan toivotaan tutkijoita, asiantuntijoita ja kokemusasiantuntijoita.

Työryhmän aikataulu

TORSTAI klo 14:45–16:15

6.1 Jenna Aatosmaa, Itä-Suomen yliopisto: Hallinnolliset tuen prosessit varhaiskasvatuksessa – hämmennys vanhempien tarinoissa

6.2 Virpi Naumanen, Oulun yliopisto: Huoltajien kokemuksia lasten kasvun ja oppimisen tuesta inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa

6.3 Emmi Niklander & Meri Moisio, Turun yliopisto: Lapsiperheen vahvat rahataidot -intervention hyväksyttävyyys perheiden näkökulmasta

TORSTAI klo 16:30–18:00

- 6.4 Anniina Eklöf, Turun yliopisto: Voimaannuttava yhteistyö? Vanhempien kokemuksia vuorovaikutuksesta peruskoulussa työskentelevien ammattilaisten kanssa
- 6.5 Kati Saurula, Itä-Suomen yliopisto: Opettajien roolit monialaisessa palveluintegraatiossa – näkökulmana neurokirjon lapsi ja nuori perheineen
- 6.6 Reetta Toivonen, Kasper- Kasvatus ja perheneuvonta ry: Tukeeko palvelujärjestelmä lasten osallisuutta vanhempien erotilanteessa?

PERJANTAI 9:00–10:30

- 6.7 Niina Gråsten, Itä-Suomen yliopisto: Perheiden kamppailut vaativasti rakentuvassa vammaispalvelujärjestelmässä: lasten ja nuorten ja heidän perheidensä kokemukset palvelujärjestelmän tarjoamasta tuesta
- 6.8 Kirsi Hokkila, Turun yliopisto: Institutionaalisesti tuotettu näkymättömyys: Sairaiden vanhempien lasten haavoittuvuus palvelujärjestelmässä
- 6.9 Tiina Malin, Jenni Repo & Rosi Enroos, Tampereen yliopisto: Vanhemman vankeus – palvelupolkujen ja tuen tutkimusperustainen kehittäminen lapsille ja perheille

Abstraktit

6.1 Hallinnolliset tuen prosessit varhaiskasvatuksessa – hämmennys vanhempien tarinoissa

Jenna Aatosmaa, Itä-Suomen yliopisto

Yhteistyö perheiden kanssa on erityisen tärkeää varhaiskasvatuksessa ja yhteistyön merkitys kasvaa entisestään lapsen tarvitessa tukea oppimiseen, osallistumiseen tai hyvinvointiin. Kuitenkin tuen prosessi voi olla monin tavoin haastava vanhemmille. Jo lapsen tuen tarpeen tunnistaminen ja sen esiin tuominen, oli huoli vanhempien tai ammattilaisen esittämä, voi herättää vanhemmissa monenlaisia tunteita (Rautamies ym., 2019). Myös erilaiset tulkinnat lapsen tuen tarpeista voivat aiheuttaa sekaannusta osapuolten kesken, varsinkin jos tukiprosessi ei ole ennestään tuttu (Lanchak ym., 2024).

Esityksessä käydään läpi alustavia tuloksia siitä, minkälaiset tilanteet ja asiat aiheuttavat hämmennyksen kokemuksia vanhemmille hallinnollisen prosessin ensimmäisen kahden vuoden aikana. Tutkimuksessa on seurattu kahden vuoden ajan viiden lapsen varhaiskasvatuksen tuen prosessia lasten vanhempien kautta hallinnollisen prosessin alusta lähtien. Aineistona on vanhempien yksilö- ja parihaastatteluita (N=28) sekä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisiä keskusteluja (N=17). Aineisto analysoitiin diskurssianalyysin menetelmin (Edwards, 2005). Tässä tutkimuksessa hämmennys ymmärretään diskursiivisesti tuotetuksi ja sosiaalisesti rakennetuksi vanhempien tarinoiden kautta, ja se voi sisältää sekä positiivisia että negatiivisia hämmennyksen tunteita.

Kirjallisuus:

Edwards, D. (2005). Discursive Psychology. In K. L. Fitch, & R. E. Sanders (Eds.), *Handbook of language and social interaction*, pp. 257–274. Erlbaum.

Hummel, T.G., Cohen, F. & Anders, Y. (2023) The role of partnership practices in strengthening parental trust, *Early Child Development and Care*, 193(3), 401–416.

Lanchak, E. R., Carter, E. W., & McMillan, E. D. (2024). "You Don't Know What You Don't Know": Parent Perspectives on Navigating Disability-Related Information and Resources. 2024, 64(6), 459–473.

Rautamies, E., Vähäsantanen, K., Poikonen, P.-L. & Laakso, M.-L. (2019). Parental agency and related emotions in the educational partnership. *Early Child Development and Care*, 2019, 189(6), p. 896–908

6.2 Huoltajien kokemuksia lasten kasvun ja oppimisen tuesta inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa

Virpi Naumanen, Oulun yliopisto

Väitöstutkimukseni tavoitteena on selvittää huoltajien kokemuksia lapsensa kasvun ja oppimisen tuesta inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa.

Suomessa varhaiskasvatusta tulee järjestää inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin jokaisella lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen esimerkiksi yksilöllisistä tuen tarpeistaan tai vammaisuudestaan riippumatta (OPH, 2022). Varsinkin varhaiskasvatusikäisten lasten äänenä toimivat useimmiten huoltajat.

Huoltajat ovat oman lapsensa asiantuntijoita ja heidän äänensä tulisi kuulua ja näkyä lapsen tuen tarvetta arvioitaessa ja tukea suunniteltaessa (mm. Heiskanen, 2019; OPH, 2022). Aiempien tutkimusten perusteella voidaan todeta, että huoltajien omia kokemuksia ja tunteita aiheesta ei ole tutkittu riittävästi (esim. Råde, 2020).

Kansainvälisessä varhaiskasvatuksen tutkimuksessa huoltajien rooli on noussut esille varhaiskasvatuskeskusteluja, erilaisia siirtymätilanteita tai verkostopalavereja koskevassa tutkimuksessa (Gaspar & Jahromi 2024; Karila ym., 2023, Lang ym., 2016; Rutanen & Laaksonen, 2020; Räikkönen ym. tulossa). Näissä tutkimuksissa ei kuitenkaan keskitytä katsomaan asiaa huoltajien itsensä näkökulmasta, eikä niistä selviä huoltajien omia kokemuksia, liittyen lasten kasvun ja oppimisen tukeen ja kuulluksi tulemiseen.

6.3 Lapsiperheen vahvat rahataidot -intervention hyväksyttävyyys perheiden näkökulmasta

Katri Viitasalo, Meri Moisio, Tuula Kaitsaari, Emmi Nikander, Turun yliopisto

Tausta ja tavoite: Sosiaalityössä kohdataan perheitä, joille matala tulotaso, velkaantuneisuus ja köyhyys aiheuttavat ongelmia ja huolta. Sosiaalityön käytännöissä on tärkeää tunnistaa, että talousvaikeudet kuormittavat perheiden arkea monin tavoin. Lisäksi perheiden taloudellisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn edistäminen on eriarvoisuuden vastaisessa työssä tärkeää. Tämä esitys perustuu tutkimukseen, jossa on tarkasteltu lapsiperheiden parissa tehtävää sosiaalityötä ja perheiden talousosaamisen tukea tutkimusperustaisen intervention avulla.

Menetelmät: Olemme kehittäneet Lapsiperheen vahvat rahataidot (VaRa) -intervention tukemaan talousvaikeuksissa olevia sosiaalityön asiakasperheitä. Mallin tavoitteena on edistää taloudellista hyvinvointia vahvistamalla talousosaamista ja minäpystyvyyttä sekä vähentämällä taloudellista ahdistuneisuutta. Olemme toteuttaneet satunnaistetun kontrolloidun pilottitutkimuksen, joka

hyödyntää mixed methods -menetelmää. Olemme tutkineet intervention toteutettavuutta, hyväksyttävyyttä ja alustavaa vaikuttavuutta. Pilottitutkimus toteutettiin kahdeksan kunnan tai kuntayhtymän alueella vuosina 2022–2023. Tutkimukseen on osallistunut yhteensä 30 asiakasperhettä (16 koeryhmässä, 14 verrokkiryhmässä). Laadullinen tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla tutkimukseen osallistuneita vanhempia (N=11) ja työntekijöitä (N=9) puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä. Tutkimuksessa kysymme, miten osallistujat suhtautuvat VaRa-intervention hyväksyttävyyteen. Olemme toteuttaneet tätä varten temaattisen sisällönanalyysin, jossa hyödynnämme teoreettista hyväksyttävyyden käsitettä. Tässä esityksessä keskitymme arvioimaan hyväksyttävyyttä vanhempien näkökulmasta.

Tulokset: Osallistujat sitoutuivat hyvin VaRa-interventioon ja raportoivat interventiotyöskentelyn myönteisistä tuloksista. Tuomme esityksessä esiin hyväksyttävyyteen vaikuttavia tekijöitä perheiden näkökulmasta. Pohdimme lopuksi yhteiskunnan tarjoaman taloudellisen tuen merkitystä perheiden eriarvoisuuskehityksen vastaisessa työssä.

6.4 Voimaannuttava yhteistyö? Vanhempien kokemuksia vuorovaikutuksesta peruskoulussa työskentelevien ammattilaisten kanssa

*Anniina Eklöf**; Jaanet Salminen, Miia Laasanen, Minna Kyttälä, *Turun yliopisto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan kouluilla on velvollisuus tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa lasten oppimisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi. Kouluissa työskentelee opetuksen ja kasvatuksen ammattilaisten lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia, joiden kaikkien tärkeä tehtävä on edistää lapsen hyvinvointia myös vanhemmat huomioiden. Vuorovaikutuksen on todettu olevan tärkeä osa toimivaa kodin ja koulun yhteistyötä, mutta vanhempien näkemyksiä vuorovaikutuksen toimivuudesta koulussa työskentelevien ammattilaisten kanssa on tutkittu vain vähän.

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme vanhempien kokemuksia voimaantumista vuorovaikutuksessa koulussa työskentelevien ammattilaisten kanssa heidän lastensa peruskoulutaipaleen aikana. Voimaantuminen nähdään prosessina, jossa yksilön usko omiin kykyihinsä, vaikutusmahdollisuuksiinsa sekä toimijuuteensa vahvistuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Tutkimuskysymyksenä on: Millaisia vanhempia voimauttavia tekijöitä voidaan tunnistaa koulun ja kodin välisissä vuorovaikutustilanteissa? Tutkimusaineisto koostuu yksilöhaastatteluista (N=19), jotka on toteutettu Turun yliopiston ”Hyvän kasvun avaimet” -seurantatutkimukseen osallistuvien lasten vanhemmille. Teemahaastattelut toteutettiin vuoden 2025 aikana, ja haastattelujen teemoina olivat vanhempien ja heidän lastensa kokemukset hyvinvoinnin tuesta koko peruskoulun ajalta. Aineisto analysoidaan teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä, jonka tukena sovelletaan voimaantumisen teoriaa.

Tutkimuksen tulosten odotetaan lisäävän ymmärrystä vanhempien voimaantumista edistävästä ja heikentävistä tekijöistä sekä kodin ja koulun välisen vuorovaikutuksen merkityksestä laajemmin perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiselle. Tuloksia voidaan hyödyntää kasvatus-, opetus-, sosiaali-, ja terveysalojen koulutuksissa vahvistamaan opiskelijoiden ymmärrystä yhteistyö- ja vuorovaikutusosaamisen tärkeydestä sekä voimaantumista tukevista yhteistyökäytännöistä koulun ammattilaisten ja vanhempien välillä.

6.5 Opettajien roolit monialaisessa palveluintegraatiossa – näkökulmana neurokirjon lapsi ja nuori perheineen

Kati Saurula, Itä-Suomen yliopisto

Neurokirjon lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä palvelutarpeet päällekkäistyvät sosiaali- ja terveydenhuollon sekä perusopetuksen kesken. Neurokirjon lapsen ja nuoren palvelutarve voi kummuta terveyteen liittyvistä, kuten kehityksellisistä tekijöistä, mutta myös elämäntilanteeseen tai kotikasvatukseen liittyvistä tekijöistä, jotka kuuluvat sosiaalipalveluiden kenttään. Oppimisvaikeuksilla on vahva yhteisesiintyvyys käytöspulmien kanssa, joten myös oppimisen ja koulunkäynnin tuki on osa yhteensovittettavia palveluita. Jokaisen hallinnonala järjestää palvelunsa oman toimivaltansa puitteissa palvelutarpeen mukaisesti, mutta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2022) 10 §:n 1. momentin nojalla niiden monialainen yhteensovittaminen on asetettu hyvinvointialueen tehtäväksi. Hyvinvointialueen tulee sovittaa palvelut yhteen sekä sosiaali- että terveydenhuollon, mutta myös kunnan palveluiden kesken. Niistä tulee rakentaa lapsen ja perheen palvelutarvetta vastaava kokonaisuus.

Tämä empiirinen oikeustutkimus paneutuu siihen, millaisena perusopetuksen opettajat näkevät roolinsa neurokirjon lapsen ja nuoren sekä perheen palveluiden yhteensovittamisessa. Aineistona toimii Kelan KIRJO-projektin keräämä valtakunnallinen kyselyaineisto (n=195), josta on tyyppitelty opettajat roolit yhteensovittamisessa. Alustavissa tuloksissa opettajat kuvaavat yhteensovittamiseen liittyviksi rooleikseen kasvun tukijan, aloitteentekijän, mahdollistajan, paikkaajan sekä perheen kanssa työskentelijän. Yhtenä negation kautta nähtävänä roolina oli myös väärä tai irrallinen rooli, jossa opettaja joutui tekemään itselleen kuulumattomia yhteensovittamista edistäviä tehtäviä tai ei päässyt mukaan yhteensovittamisen prosessiin, vaikka näki roolinsa puuttuvan laadukkaan kokonaisuuden rakentamisessa.

6.6 Tukeeko palvelujärjestelmä lasten osallisuutta vanhempien erotilanteessa?

Reetta Toivonen, Kasper- Kasvatus ja perheneuvonta ry

Vanhempien ero koskettaa n. 30 000 lasta vuosittain. Laki ja palvelujärjestelmä asettavat vanhempien tehtäväksi kertoa lapsille erosta ja siitä seuraavista muutoksista, sekä huolehtia lapsen osallisuudesta osana perheen päätöksentekoa ja palveluja.

Kasper- Kasvatus ja perheneuvonta ry teetti kyselyn vanhemmille lasten osallisuudesta erossa. Kyselyyn vastasi 1079 eronnutta vanhempaa ympäri Suomea. Vastanneista vanhemmista kolmasosa ei ole saanut mistään tukea lasten osallisuuden huomioimiseen. Tukea saaneille suurimpia tiedonlähteitä olivat ystävät, sukulaiset, some tai muut internetlähteet. Näiden jälkeen nousivat viranomaispalvelut. Vanhemmat kaipaavat tukea perinteisistä eropalveluista, mutta myös mm. neuvolasta. Kyselyn perusteella palvelujärjestelmä ei vastaa vanhempien tuen tarpeisiin tasarvoisesti. Koko perheen huomioiva tuki vahvistaisi hoivaa myös eron jälkeisissä perhesuhteissa.

Puheenvuorossa tuomme esiin, millaista tukea vanhemmat olisivat kyselyn mukaan kaivanneet lasten osallisuuteen liittyen. Tuomme esille, millaisia hyötyjä perheiden hyvinvointiin ja perhesuhteisiin voi olla siitä, että vanhempia tuetaan keskustelemaan lasten kanssa erotilanteessa. Tarkastelemme myös vanhempien saaman tuen yhdenvertaisuutta ja millaisia

vaikutuksia sillä on perheiden hyvinvointiin. Puheenvuorossa hyödynnetään kyselyaineiston lisäksi Lapset mukana -hankkeessa (2023–2025) opittua ja tuodaan esiin nykyisen palvelujärjestelmän heikkouksia erotilanteissa ja millaisia kehittämisen paikkoja on nähtävissä.

6.7 Perheiden kamppailut vaativasti rakentuvassa vammaispalvelujärjestelmässä: lasten ja nuorten ja heidän perheidensä kokemukset palvelujärjestelmän tarjoamasta tuesta

Niina Gråsten, Itä-Suomen yliopisto

Lähestyn esityksessä palvelujärjestelmän tarjoamaa tukea yhteiskunnallisen oikeustutkimuksen kautta. Se on tutkimussuunta, jossa oikeutta tarkastellaan osana yhteiskuntaa ja tulkitaan yhteiskunnallisessa kontekstissa. Tällöin ei tutkita vain voimassa olevan oikeuden sisältöä, vaan halutaan esimerkiksi tietää, miten oikeudet toteutuvat ihmisten arjessa.

Oikeuksien toteutumisen tutkimus vaatii usein moniulotteista lähestymistapaa tutkimusaiheeseen, jolloin tutkimuksen keskiössä ovat niin normatiiviset, institutionaaliset kuin kokemukselliset näkökulmat. Esityksen kontekstina on vammaispalvelut ja vammaissosiaalityö, joissa oikeudet ja sosiaalityö kietoutuvat toisiinsa. Tuon esitykseen mukaan Suomen Akatemian rahoittaman Vammaisuus ja ihmisarvo –tutkimushankkeen (päättönumero 304602) haastatteluaineiston (n=35), jossa lapset, nuoret ja vanhemmat kuvaavat kokemuksiaan palveluista ja ihmisarvon toteutumisesta.

Hankkeessa tarkasteltiin vammaissosiaalityön vaativuutta ihmisarvon käsitteen avulla sekä oikeudellisesti huomioiden ihmisoikeussopimukset ja kansallinen lainsäädäntö että empiirinen sosiaalityö tutkimus. Tulokset osoittivat yhtäältä sen, että perheille palvelujen hakeminen näyttäytyi usein kuormittavana ja edellytti perheiltä vahvaa toimijuutta ja oikeudellista tietoa ja toisaalta sen, että vammaissosiaalityö on rakenteellisesti vaativaa ihmisten arkeen vaikuttavaa muutostyötä, jolla on kiinteä yhteys asiakkaan oikeuksien toteutumiseen konkreettisella tasolla.

Palvelujärjestelmätasolla tulisikin kiinnittää huomiota oikeuksien konkretisoitumiseen sekä palvelujärjestelmän rakenteiden kautta että yksittäisissä palveluissa ihmisiä kohdatessa.

Julkaisu: Vammaissosiaalityön vaativuuden rakentuminen vammaisten lasten ja nuorten sekä heidän vanhempiansa kokemuksissa / Johanna Korkeamäki, Merja Tarvainen, Niina Gråsten, Merike Helander ja Eeva Nykänen. 2025. Teoksessa Pehkonen, A., Kääriäinen, A., Kinni, R.-L., & Puurunen, P. (toim.) *Vaativa sosiaalityö*. Jyväskylän yliopisto. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-86-0669-7>

6.8 Institutionaalisesti tuotettu näkymättömyys: Sairaiden vanhempien lasten haavoittuvuus palvelujärjestelmässä

Kirsi Hokkila, Turun yliopisto

Tutkimus tarkastelee, miten suomalainen palvelujärjestelmä tuottaa ja ylläpitää institutionaalista haavoittuvuutta perheissä, joissa vanhemmalla on vakava tai pitkäaikainen sairaus. Aineisto koostuu väitöskirjatutkimuksen kolmesta osatutkimuksesta: suomalaisen nuorten hoivaajien ilmiön jäsentämisestä, entisten nuorten hoivaajien retrospektiivisistä hoivaan liittyvistä

merkityksenannoista sekä narratiivisesta positioanalyysistä, joka tarkastelee sairastuneiden vanhempien lasten tuen kokemuksia lapsuudessa. Teoreettisena viitekehyksenä toimii rakenteellisen haavoittuvuuden käsite, jonka avulla analysoidaan miten yhteiskunnan ja palvelujärjestelmän käytännöt, käsitteet ja normit muovaavat lasten asemaa.

Tulokset osoittavat, että lasten ja nuorten näkymättömyys palveluissa syntyy järjestelmätasoisista mekanismeista. Käsitteellinen ja episteeminen haavoittuvuus syntyy siitä, ettei lasten asemaa vanhemman sairauden yhteydessä ole määritelty lainsäädännössä tai kansallisessa ohjauksessa. Tämä haastaa lasten tunnistamista palveluprosesseissa ja siirtää vastuun tuen hakemisesta perheille. Normatiiviset ja moraaliset oletukset, kuten yksin pärjäämisen eetos ja lastensuojelun pelko, vahvistavat tuen hakemisen kynnyksiä. Rakenteellis-käytännöllinen haavoittuvuus syntyy palvelujen siiloutumisesta, koordinaation puutteesta ja kokonaisvastuunottajan puutteesta. Näiden seurauksena syntyy institutionaalinen hoivatyhjiö, jossa lasten kuormitus jää tunnistamatta ja tulkitaan pärjäämiseksi.

Tutkimus tuo esiin, että palvelujärjestelmä kohtaa usein vasta seuraukset, mutta ei lapsuuden aikaisia juurisyytä. Tämä tuottaa elämäkulullista haavoittuvuutta, joka heijastuu koulutuspolkuihin, terveyteen ja aikuisuuden identiteettiin. Tutkimus tarjoaa uuden näkökulman palvelujärjestelmän rooliin haavoittuvuuden ylläpitäjänä. Tulokset korostavat tarvetta systemaattiselle käsitteiden vakiinnuttamiselle, lapsen tilanteen arvioinnille aikuisten palveluissa ja perheperustaisille toimintamalleille.

6.9 Vanhemman vankeus – palvelupolkujen ja tuen tutkimusperustainen kehittäminen lapsille ja perheille

Tiina Malin, Jenni Repo & Rosi Enroos, Tampereen yliopisto

Vankeuden yhteydessä palveluja ja niiden toimivuutta tarkastellaan yleensä vängin näkökulmasta sekä tutkimuksessa että käytännön työssä. Aiemman tutkimuksen perusteella kuitenkin tiedetään, että vankien lapset ja kotona oleva vanhempi voivat olla yhtä lailla tuen tarpeessa mutta jäävät näkymättömiin palvelujärjestelmässä. On tärkeää kehittää tukea ja tutkimukseen perustuvia palvelupolkuja lasten oikeuksien ja tarpeiden näkökulmasta myös perheelle.

Palvelupolku tarkoittaa jäseneltyä prosessien kokonaisuutta, jossa kohderyhmään kuuluvat lapset ja perheet tunnistetaan eri palveluissa, heidän tilanteensa arvioidaan ja tarvittaessa ohjataan tarkoituksenmukaisen tuen piiriin. Vaikka lainsäädäntö velvoittaa vankien lasten tilanteen selvittämiseen, tutkimuksemme perusteella käytännöissä on kriittisiä nivelvaiheita, jonka vuoksi arviointi ja tuki voi olla sattumanvaraista.

Puheenvuoro perustuu Lapset ja vanhemmuus vankilan varjossa -tutkimushankkeeseen, jossa kehitetään tutkimusperustaisia palvelupolkuja erityisesti Pirkanmaan hyvinvointialueella. Tarkastelemme tutkimuksessa esimerkiksi vanhempien ja lasten kokemuksia sekä sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä siitä, milloin ja millaisen tiedon pohjalta lapsen ajatellaan voivan saada sosiaalihuolto- tai lastensuojelulain mukaisia palveluita. Palvelupolkujen kehittäminen tarkoittaa eri toimijoiden (Rikosseuraamuslaitos, sosiaalipalvelut, järjestöt) yhteistyön vahvistamista.

7 Perheet muutosten keskellä

Työryhmän koordinaattorit:

Marja Leena Böök, Jyväskylän yliopisto

Katja Upadyaya, Helsingin yliopisto

Työryhmän kieli:

suomi

Tila:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat klo 8:50 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Työryhmän kuvaus:

Moninaiset perheet toimivat nopeasti muuttuvassa nyky-yhteiskunnassa rinnakkain ja vuorovaikutuksessa erilaisten instituutioiden kanssa. Samalla perheet kohtaavat uusia haasteita, kuten esimerkiksi intensiivistyvä työelämä, digitalisaatio ja globaalit kriisit. Nämä ilmiöt voivat heijastua vanhemmuuteen ja lapsiin eriarvoistavalla tavalla, erityisesti silloin, kun vanhempien henkiset ja/tai taloudelliset voimavarat ovat vähäiset tai hyvinvointi on koetuksella.

Tässä työryhmässä tarkastelemme moninaista vanhemmuutta ja sen merkitystä erilaisten muutosten keskellä, jotka saattavat myös heijastua lasten kasvuun, oppimiseen ja hyvinvoinnin tukemiseen. Pohdimme myös sitä, mitä vanhempien ja lasten oma hyvinvointi tarkoittaa, millaista tukea perheet saavat sekä miten ja millaista yhteistyötä vanhemmat tekevät kasvatusalan ammattilaisten kanssa.

Toivotamme lämpimästi tervetulleiksi esitykset, jotka käsittelevät näitä teemoja eri näkökulmista!

Työryhmän aikataulu

PERJANTAI klo 9:00-10:30

- 7.1. Katja Kokkinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu: Oivalluksia yhteisvanhemmuudesta – oppimispeli ensimmäistä lasta odottavien vanhempien yhteisen ymmärryksen virittäjänä
- 7.2. Tia Jaatinen, Minna Autio, Janne Poikolainen & Markus Kaakinen, Helsingin yliopisto: Vanhemman mahdollistava toimijuus sisarusväkivallassa: sivuuttamista ja sallimista
- 7.3. Outi Arvola, Monika Haanpää, Lassi Lavanti, Ulla Hietämäki, Anna-Leena Lastikka & Jonna Kangas, Jyväskylän yliopisto: Vanhemmuus superdiversiteetin kontekstissa – fenomenografinen tutkimus maahanmuuttotaustaisten äitien kasvatusvastuun käsityksistä Suomessa
- 7.4. Johanna Järvinen-Tassopoulos & Kalle Lind, THL: Taloudellisen tilanteen vaikutukset vanhemmuuteen ja lasten hyvinvointiin rahapeli- ja päihdeongelman kanssa kipuilevissa perheissä

Abstraktit

7.1 Oivalluksia yhteisvanhemmuudesta – oppimispeli ensimmäistä lasta odottavien vanhempien yhteisen ymmärryksen virittäjänä

Katja kokkinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Yksi uudenlainen tapa herättää ensimmäistä lasta odottavien vanhempien keskustelua yhteisestä vanhemmuudesta on digitaalisen oppimispelin yhdessä pelaaminen. Aiempien tutkimusten perusteella tiedetään, että pelaaminen voi synnyttää dialogia ja luoda edellytyksiä yhteiselle ymmärrykselle sekä yhteistyölle. Oppimispelit voivat myös edistää yhteisöllistä oppimista ja tuoda siihen viihdyttävyyttä. Niitä on jo pilotoitu ensimmäistä lastaan odottavien vanhempien tuen välineenä ja todettu mahdollisuuksia synnytykseen valmistautumisen sekä vertaisryhmän yhteisen keskustelun tukena.

Tämä tutkimus oli osa Suomen Akatemian rahoittamaa CopaGloba –tutkimushanketta. Sen kiinnostuksen kohteena oli ensimmäistä lasta odottaville vanhemmille toteutettu verkkovalmennus, jossa keskustelun virittäjänä toimi VauvaPolku-oppimispeli. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata, kuinka ensimmäistä lasta odottavien vanhempien keskustelut oppimispeliä pelatessa muodostuivat sekä jäljittää yhteisen ymmärryksen rakentumisen tapoja. Aineisto kerättiin kuudesta kertaluonteisesta valmennuksesta, joihin osallistui 26 ensimmäistä lasta odottavaa vanhempaa. Analyysimenetelmänä oli sosiokulttuurinen diskurssianalyysi.

Tässä esityksessä kerromme, minkälaisia vuorovaikutuksen funktioita keskusteluista tunnistettiin ja minkälaisia tehtäviä niillä oli keskusteluissa. Lisäksi esityksessä kuvataan keskusteluista tunnistettuja yhteisen ymmärryksen rakentumisen keskustelukulkuja. Tulosten perusteella voidaan todeta, että oppimispelin rooli näyttäytyy merkityksellisenä keskustelun käynnistämisessä ja vuorovaikutukseen rohkaisemisessa sekä sen suuntaamisessa vanhemmuuteen valmistautumisen ja yhteisvanhemmuuden keskeisiin teemoihin. Pelillinen vuorovaikutus voi parhaimmillaan olla rikasta, vaikka pelaaminen tapahtuisi verkossa, olisi kertaluontoista ja osallistujat toisilleen ennalta tuntemattomia.

7.2 Vanhemman mahdollistava toimijuus sisarusväkivallassa: sivuuttamista ja sallimista

Tia Jaatinen, Minna Autio, Janne Poikolainen & Markus Kaakinen, Helsingin yliopisto

Lähisuhdeväkivalta on vakava yhteiskunnallinen ongelma, joka altistaa lapset turvattomalle kasvuympäristölle sekä vaarantaa heidän hyvinvointinsa ja kehityksensä. Perheiden erilaiset sosiaaliset ongelmat ja huono-osaisuus lisäävät väkivallan esiintymisen riskiä asettaen etenkin lapset epätasa-arvoisiin kasvuympäristöihin. Vaikka perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa on tutkittu laajasti, on sisarusten välinen väkivalta sen yleisimpänä muotona jäänyt tutkimuksissa vähäiselle huomiolle (Elliot ym., 2020; Meskanen ym. 2026). Tutkimuksen puute koskee erityisesti ilmiön kokemuksellista tasoa. Sisarusväkivallan laajuus ja sen vakavat, usein pitkäkantoiset seuraukset onkin tunnistettu vasta viime vuosikymmenien aikana.

Tarkastelemme laadullisella tutkimusotteella sisarusväkivaltaa kokeneiden näkemyksiä vanhempiensa väkivaltaa mahdollistavasta toimijuudesta perhekulttuurissa. Aineisto koostuu

sosiaalisen median alustalle kirjoitetuista anonyymeistä kommenteista (n=69), joissa keskustelijat kuvaavat sisarusväkivallan muotoja sekä väkivallan jatkumista mahdollistavia kasvatuskäytänteitä. Väkivaltaa kokeneet asemoivat vanhemmat kerronnassaan väkivallatilanteiden sivustaseuraajiksi ja/tai kanssatoimijoiksi. Sivustaseuraaja mahdollistaa väkivallanteiden jatkumista väkivallan sivuuttamisella ja puuttumattomuudella. Kanssatoimija puolestaan asettuu väkivallan tekijän rinnalle, käyttää sisarusväkivaltaa välillisenä rangaistuskeinona tai osallistuu itse väkivaltaiseen vuoro vaikutukseen. Tutkimus vahvistaa kuvaa sisarusväkivallasta vaikeasti hahmotettavana ja normalisoituna, mutta yksilön ja perhesuhteiden näkökulmasta vahingollisena ilmiönä.

Lähteet:

Elliott, K., Fitz-Gibbon, K., & Maher, J. (2020). Sibling violence: Understanding experiences, impacts, and the need for nuanced responses. *The British Journal of Sociology*, 71(1), 168–182. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12712>

Meskanen, A., Yltävä, S., & Salin, S. (2026). Sisarusväkivallan taustalla olevat tekijät: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*. <https://doi.org/10.23990/sa.154830>

7.3 Vanhemmuus superdiversiteetin kontekstissa – fenomenografinen tutkimus maahanmuuttotaustaisten äitien kasvatusvastuun käsityksistä Suomessa

Outi Arvola, Monika Haanpää, Lassi Lavanti, Ulla Hietamäki, Anna-Leena Lastikka & Jonna Kangas, Jyväskylän yliopisto

Maahanmuuton lisääntyminen ja muuttoliike ovat moninaistaneet suomalaista yhteiskuntaa ja perherakenteita. Tätä moninaisuuksien moninaisuutta tarkastellaan tässä artikkelissa superdiversiteetin käsitteen kautta. Epistemologisesti lähestyttynä superdiversiteetti ylittää perinteiset monikulttuurisuustutkimuksen viitekehykset ja mahdollistaa uusien näkökulmien tuottamisen siitä, miten vanhemmuus ja siihen kuuluvat kasvatusvastuun käytännöt neuvotellaan ja koetaan muuttuvassa maailmassa. Kasvatusvastuu on vanhemman kokonaisvaltaista velvollisuutta huolehtia lapsen emotionaalisesta, sosiaalisesta, moraalista ja kognitiivisesta kehityksestä välittäen arvoja ja käyttäytymismalleja sekä asettaen rajoja lapsen kasvatukselle.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan Suomessa asuvien maahanmuuttotaustaisten äitien käsityksiä kasvatusvastuusta. Tutkimusaineisto on kerätty osana [anonymisoitu] -tutkimushanketta, jossa on tutkittu inklusion, osallisuuden ja moninaisuuden käytäntöjä Suomessa. Aineisto on kerätty ja analysoitu fenomenografisesti (N=9). Tutkimustulosten mukaan vanhemmuuteen kuuluvat kasvatusvastuun roolit ymmärretään moninaisesti. Käsitykset kasvatusvastuusta jakaantuivat kolmeen hierarkkisesti laajenevaan kuvauskategoriaan: äitien laajentuneeseen kasvatusvastuuseen, kasvatusvastuun roolien muuntautuvuuteen perheen ja yhteisön sisällä sekä kasvatusvastuun laajentumiseen yhdessä yhteiskunnallisen palvelujärjestelmän kanssa. Kategorioiden välisiä kriittisiä eroja tarkasteltiin kolmen läpileikkaavan teeman kautta: kasvattamisen osallisuus ja osallisuuden prosessi, perheen ja sosiaalisten verkostojen merkitys, sekä kielten, kulttuurien ja katsomusten merkitys. Suomalaisen yhteiskunnan moninaistuessa tarvitaan uudenlaista tietoa ymmärtää, millaisia käsityksiä maahanmuuttotaustaisilla vanhemmilla

on kasvatusvastuusta suomalaisessa yhteiskunnassa sekä hyödyntää tätä tietoa palvelujärjestelmien kehittämisessä moninaisen vanhemmuuden näkökulmasta

Asiasanat: vanhemmuus, kasvatusvastuu, maahanmuuttotaustainen, fenomenografia, superdiversiteetti

7.4 Taloudellisen tilanteen vaikutukset vanhemmuuteen ja lasten hyvinvointiin rahapeli- ja päihdeongelman kanssa kipuilevissa perheissä

Johanna Järvinen-Tassopoulos & Kalle Lind, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

Rahahuolet, taloudelliset vaikeudet ja velkaantuminen haittaavat perheiden hyvinvointia (Moisio ym., 2024; Meltzer ym., 2012). Harvemmin talousvaikeuksien ja velkaantumisen ajatellaan liittyvän vanhemman rahapeli- tai päihdeongelmaan (ks. Majamaa & Rantala, 2020). Rahapeli- ja päihdeongelma voi johtaa vanhemman kohdalla tulojen käyttämiseen rahapeleihin ja päihteisiin, työpaikan menettämiseen ja sosiaaliturvaan tukeutumiseen (Daley, 2013; Suomi ym., 2024). Toinen vanhempi voi joutua ottamaan perheestä taloudellisen vastuun ja auttamaan pelaavaa tai päihteitä käyttävää puolisoa selviytymään laskuista ja veloista (McCann, Polacsek & Lubman, 2019; Järvinen-Tassopoulos, 2022). Vanhemman rahapeli- tai päihdeongelman seuraukset ovat merkittäviä myös lapsille, koska ne vaikuttavat lasten ja vanhempien väliseen suhteeseen, kodin ilmapiiriin ja lasten hyvinvointiin (Suomi ym., 2024; Arria ym., 2012).

Hyödynnämme tutkimuksessamme Mieli ry:n syksyllä 2022 toteuttaman ylivelkaantumista ja mielenterveyden haasteita koskevan vanhemmille (N=572) suunnatun verkkokyselyn tuloksia. Esityksessämme keskitymme niihin lapsiperheisiin, joissa toisella vanhemmista on rahapeli- tai päihdeongelma (N=64). Tarkastelemme, minkälaisia taloudellisia haasteita rahapeli- ja päihdeongelman kanssa kipuilevissa perheissä on, ja miten nämä haasteet ovat vaikuttaneet vastaajien vanhemmuuteen ja heidän lastensa hyvinvointiin. Lopuksi pohdimme, minkälaisista palveluista lapsiperheet voisivat hyötyä, jotta perheen taloudellinen toimintakyky paranisi, vanhemmat saisivat tukea jaksamiseensa ja lasten hyvinvointi paranisi.

8 Perheiden resilienssi muuttuvassa maailmassa / Family resilience in a changing world

Työryhmän koordinaattorit:

Katja Upadyaya & Arniika Kuusisto, Helsingin yliopisto

Työryhmän kieli / Language:

suomi & englanti / Finnish & English

Tila / Venue:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat klo 14:35 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Participants in the working group will gather at 14:35 in the Kela Hall, from where they will be escorted to their designated workspace. Please be on time!

Työryhmän kuvaus / Session Schedule:

Resilienssi ei ole pysyvä tai muuttumaton ominaisuus, vaan dynaaminen prosessi, joka vaihtelee eri elämänvaiheissa ja perheen kehityksellisissä tilanteissa. Työryhmässä haluamme tarkastella, miten perheiden resilienssi voi ilmetä eri tavalla lapsuudessa, nuoruudessa, aikuisuudessa tai esimerkiksi elämänkaaren siirtymävaiheissa, kuten perheen perustamisessa, muutoksissa perherakenteissa tai kriisitilanteissa.

Lapsuudessa resilienssin rakentumista vahvistavat erityisesti vanhemman tarjoama turvallinen hoiva, perheen sisäinen vuorovaikutus, mielenterveyden tukeminen ja välittävät kasvatussuhteet. Nuoruudessa korostuvat vertaissuhteiden, kouluympäristön ja yhteisön tarjoamat resurssit. Aikuisuudessa ja vanhemmuudessa korostuvat kyky ratkaista ongelmia, ylläpitää myönteisiä perhesuhteita sekä hyödyntää yhteiskunnan ja lähiyhteisön tukea.

Haasteiden ajoitus ja kumuloituminen vaikuttavat resilienssin kehittymiseen elämän eri vaiheissa. Siksi resilienssiä tulee lähestyä prosessina, jossa yksilön, perheen ja ympäristön vuorovaikutus muovaa selviytymiskykyä erilaisten elämäntilanteiden ja vaiheiden aikana.

Työryhmään toivotaan esityksiä, joissa analysoidaan resilienssin ilmenemistä eri elämänvaiheiden näkökulmasta – mitä perhe- ja kehitysvaiheet edellyttävät resilienssiltä, miten resilienssi muodostuu ja ilmenee eri elämänvaiheissa, ja miten tukirakenteet ja voimavaratekijät muuttuvat matkan varrella.

Työryhmän aikataulu

TORSTAI/THURSDAY 14:45-16:15

- 8.1. Salla Veijonaho, Lauri Hietajärvi & Katja Upadyaya, University of Helsinki: Nuoret ja heidän huoltajansa ilmastonmuutoksen keskellä: Pitkittäistutkimus nuorten ilmastoahdistuksen kehityksestä, ympäristövastuullisesta toiminnasta ja yhteydestä huoltajien ilmastoahdistukseen ja -pystyvyyssuskomuksiin.

- 8.2. Katja Upadyaya, University of Helsinki: Pohjoismaalaisten perheiden resilienssi ja siihen heijastuvat tekijät
- 8.3. Essi Julin & Rosi Enroos, Tampere University: Resilienssi vankilan varjossa: suomalaisen vanhemmuusintervention kehittäminen ja pilotointi
- 8.4. Kelly Ferber, University of Helsinki: What does it mean to be happy, well, and thriving? Indigenous and non-Indigenous Australian adults' recollections of thriving

8.1 Nuoret ja heidän huoltajansa ilmastonmuutoksen keskellä: Pitkittäistutkimus nuorten ilmastoahdistuksen kehityksestä, ympäristövastuullisesta toiminnasta ja yhteydestä huoltajien ilmastoahdistukseen ja -pystyvyysuskomuksiin.

Kirjoittajat: Veijonaho, S., Hietajärvi, L. & Upadyaya, K.

Esittäjä: Veijonaho, Salla, Helsingin yliopisto

Ihmiskunnan tulevaisuus on vääjäämättä ilmastonmuutoksen ja siihen kytkeytyvien ekologisten kriisien muovaama. Tietoisuus ongelmien vakavuudesta synnyttää nuorissa ilmastoahdistusta. Nuoret eivät kuitenkaan ole yhtenäinen ryhmä, vaan heidän reaktionsa ilmastonmuutokseen vaihtelevat ja voivat muuttua ajan myötä. Aiempi tutkimus osoittaa, että huoltajien normit ovat yhteydessä nuorten ympäristövastuulliseen toimintaan, mutta ympäristötietoiset nuoret voivat vastaavasti vaikuttaa perheidensä kestäviin elämäntapoihin. Tässä tutkimuksessa kartoitettiin suomalaisnuorten ja heidän huoltajiensa ilmastoahdistusta. Tutkimuksessa nuoret profiloitiin ryhmiin heidän ilmastoahdistuksensa kehitystrendien perusteella hyödyntäen pitkittäisaineistoa, joka kerättiin kolmessa mittausajankohdassa vuosina 2020–2022 (N = 3877). Lisäksi aineistoa yhdistettiin nuorten huoltajilta vuonna 2023 (N = 515) kerättyyn aineistoon. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös nuorten profiilijäsenyyksien, ympäristövastuullisen toiminnan, huoltajien ilmastoahdistuksen ja pystyvyysuskomusten välisiä yhteyksiä. Ilmastoahdistuksen latenteja profiileja tunnistettiin neljä: vakaa matala (58 %), vakaa kohtalainen (30 %), korkea kasvava (7 %) ja korkea laskeva ilmastoahdistus (4 %). Korkean kasvavan ilmastoahdistuksen ryhmän nuoret toimivat eniten ympäristövastuullisesti, kun taas vakaan matalan ryhmän nuoret vähiten. Korkean laskevan ilmastoahdistuksen ryhmän huoltajat kokivat eniten ilmastoahdistusta, kun taas vakaan matalan ryhmän huoltajat vähiten. Vakaan kohtalaisen ilmastoahdistuksen ryhmän huoltajilla oli korkeimmat pystyvyysuskomukset kykyynsä toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi, kun taas korkean kasvavan ilmastoahdistuksen ryhmän huoltajilla oli heikoin pystyvyysusko. Kaiken kaikkiaan tulokset antavat uutta tietoa huoltajien roolista nuorten ilmastoahdistuksen kehityksessä ja avaavat keskustelua perheiden jaetusta hyvinvoinnista globaalien kriisien keskellä.

8.2 Pohjoismaalaisten perheiden resilienssi ja siihen heijastuvat tekijät

Katja Upadyaya, Helsingin yliopisto

Perheiden resilienssiä (kykyä vastata eteen tuleviin haasteisiin ja toipua niistä) voidaan tarkastella erilaisten viitekehysten kautta, esimerkiksi mikrotasolta (perhe ja siihen kuuluvat yksilöt) makrotasolle (globaali maailma) tai resilienssin prosessin (esim. kriisit ja niihin sopeutuminen) kautta. Tässä esityksessä keskitytään tarkastelemaan perheiden resilienssiä Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteorian ja Walshin prosessimallin kautta, tarkastellen erityisesti

pohjoismaalaisten perheiden resilienssiä. Pohjoismaiden ainutlaatuinen sosiokulttuurinen konteksti, edistykelliset hyvinvointijärjestelmät (ekosysteemi) ja tasa-arvo (makrosysteemi) usein tukevat perheiden resilienssiä ja voimavaroja. Haasteita voi ilmetä kuitenkin mm. sosiaalisiin odotuksiin ja tuen puutteeseen (mikro-makrotasot) liittyen etenkin haavoittuvassa asemassa olevien perheiden kohdalla. Tämän lisäksi perheiden sisällä voi olla käynnissä monenlaisia prosesseja (perheenjäsenen sairastuminen, muutokset perhesuhteissa) jotka voivat heijastua koko perheen resilienssiin ja voimavaroihin. Myös maailmanlaajuiset kriisit (pandemiat) ja historialliset tapahtumat voivat heijastua perheiden hyvinvointiin ja resilienssiin. Pohjoismaalainen UNIFMAN verkosto kartoittaa perheiden resilienssiä ja siihen heijastuvia tekijöitä, ottaen huomioon perheiden moninaiset tilanteet. UNIFAMNin työhön liittyviä alustavia tuloksia tuodaan esille lisää esityksessä.

8.3 Resilienssi vankilan varjossa: suomalaisen vanhemmuusintervention kehittäminen ja pilotointi

Essi Julin & Rosi Enroos, Tampereen yliopisto

Tutkimustieto kertoo vankilan varjossa elävien lasten ja vanhempien monenlaisista sosiaalisista, psykologisista ja taloudellisista haasteista. Vanhemman vankeus itsessään on riskitekijä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Toisen vanhemman vankeus vaikuttaa kotiin jääneen vanhemman kykyyn ja tapaan pitää huolta lapsesta, mikä lisää esimerkiksi lapsen käytösoireiden todennäköisyyttä.

Vanhemman vankeus edellyttää kaikilta perheenjäseniltä joustavuutta ja sopeutumiskykyä eli resilienssiä. Perheresilienssinäkökulman kautta tarkasteltuna ymmärretään, että erilaiset perheprosessit voivat tukea perheenjäseniä kriiseissä ja haastavissa elämäntilanteissa. Tilanteessa onkin tärkeää vahvistaa vanhemman ihmissuhteita, ongelmanratkaisukykyä sekä toimijuuden ja hallinnan tunnetta.

Suomesta on toistaiseksi puuttunut vankeuskontekstiin liittyvä vanhemmuusinterventio, jollaisia on olemassa kansainvälisesti erilaisiin yhteiskuntajärjestelmiin kehitettyinä. Lapset ja vanhemmuus vankilan varjossa -tutkimushankkeessa kehitetään ja pilotoidaan vanhemmuusinterventio tilanteisiin, jossa toinen vanhempi on tai on ollut vankilassa. Intervention pohjana ovat kognitiivis-behavioraalinen teoria sekä sosiaalisen tuen ja oppimisen teoriat. Intervention avulla pyritään vahvistamaan yhtäältä lapsen oikeuksia, toisaalta koko perheen resilienssiä. Työryhmässä esitellään hankkeessa kehitetty interventiomalli ja tuodaan esiin sen pilotoinnin myötä nousseita ensimmäisiä havaintoja intervention toimivuudesta ja kyvystä vahvistaa perheenjäsenten resilienssiä.

8.4 What does it mean to be happy, well, and thriving? Indigenous and non-Indigenous Australian adults' recollections of thriving

Kelly Ferber, University of Helsinki

Indigenous and non-Indigenous Australian adults' well-being has been the focus of a considerable amount of research. There remains, however, limited research on what enables Indigenous adults to thrive and that has explored similarities and differences in what Indigenous and non-Indigenous

Australian adults recall when they remember times of thriving. Self-determination theory (SDT) offers a useful framework for understanding the conditions that support thriving, emphasizing the importance of autonomy, relatedness, and competence. Given the importance of cultural context, an inductive thematic analysis approach to investigating what constitutes thriving is essential—one that remains open to both the culturally specific dimensions of thriving and whether themes pertaining to basic psychological needs emerge. We aimed to address this gap by analyzing conceptions of thriving among Indigenous and non-Indigenous Australians. Using a qualitative approach, we asked 200 Indigenous Australian adults and 492 non-Indigenous Australians to reflect on a period of time in their life where they felt well, happy, and thriving. We analyzed participants' open-ended responses using thematic analysis. The following themes were identified as contributing to individual thriving: relationships (romantic, child/children, family, friend, colleague, mob and community), employment, finances, health, volition, competence/goal achievement, education, living situation, travel, and recreation. Relationships was the most prominent theme across both groups, with 75% of participants mentioning positive relationships of some kind being an important factor to feeling happy, well, and thriving. These findings highlight that recollections of thriving are strongly grounded in supportive relationships, suggesting that experiences of well-being and adaptation across the life course are deeply embedded in relational contexts.

Co-authors: Georgia Durmush, Kelly A. Ferber, Emma L. Bradshaw, Rhonda G. Craven, and Richard M. Ryan.

9. Perinataaliajan perhesuhteet

Työryhmän koordinaattori:

Johanna Lindstedt, Turun yliopisto

Työryhmän kieli:

suomi

Työryhmän tila:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat klo 8:50 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Työryhmän kuvaus:

Varhaisten perhesuhteiden muodostuminen erilaisissa perheissä sekä moninaiset vanhemmaksi tulemisen tavat ovat aihepiirejä, joita tutkitaan tällä hetkellä paljon.

Tässä työryhmässä tarkastellaan siirtymävaihetta vanhemmuuteen sekä siihen liittyviä tekijöitä erilaisissa perhe- ja läheissuhteissa. Keskeisiä ovat myös tähän ajanjaksoon keskittyvät interventiot. Perinataaliaika kattaa laajasti vanhemmuuden toiveet, vauvan odotuksen, synnytyksen sekä varhaisen vanhemmuuden. Siirtymävaiheeseen liittyy tyypillisesti monenlaisia muutoksia niin yksilö- kuin suhdetasolla. Myös vanhempien mielenterveyteen ja perheiden hyvinvointiin liittyvät tekijät ovat keskeisiä. Näiden lisäksi tärkeää on yhteisvanhemmuus ja sen erilaiset muodot, jotka alkavat rakentua ja kehittyä jo odotusaikana.

Siirtymä vanhemmuuteen on laaja kokonaisuus ja toivotammekin työryhmään tervetulleiksi hyvin monenlaiset perinataaliajan siirtymävaihetta tarkastelevat esitykset. Niiden lähestymistavat voivat olla teoreettisia, empiirisiä, metodologisia tai myös hyvin käytännönläheisiä. Myös tutkimussuunnitelmiin tai opinnäytetöihin perustuvat esitykset ovat lämpimästi tervetulleita.

Työryhmän aikataulu

PERJANTAI klo 9:00-10:30

- 9.1. Emmi Lindroos, Jyväskylän yliopisto: Yhteisvanhemmuus vanhemmuuden siirtymän aikana: odotukset, arjen dynamiikka ja varhainen kehitys
- 9.2. Kati Lautiainen, Jyväskylän yliopisto: Psykoedukaatio varhaisen kiintymyssuhteen tukena ja vanhempien kokemukset
- 9.3. Kia Lehtisalo, Linnea Mårtensson ja Johanna Lindstedt, Turun yliopisto: Sikiöön liittyvän tiedon jakaminen raskauden aikana odottavien vanhempien välillä
- 9.4. Eeva-Leena Kataja ja Anna Parkkola, THL: Huomisen Suomi-tutkimushankkeen esittely: Miten tulemme tutkimaan suomessa vuosina 2025-29 syntyviä lapsia perinataaliajasta lähtien, aikuisuuteen asti

Abstraktit

9.1 Yhteisvanhemmuus vanhemmuuden siirtymän aikana: odotukset, arjen dynamiikka ja varhainen kehitys

Emmi Lindroos, Jyväskylän yliopisto

Yhteisvanhemmuudella tarkoitetaan tapoja, joilla (vähintään) kaksi aikuista toimii yhdessä vanhemman rooleissaan (Feinberg, 2002). Sen tiedetään olevan yhteydessä muun muassa vanhempien hyvinvointiin, vanhemmuuteen, lapsen käyttäytymisen ongelmiin ja parisuhteen laatuun (esim. Tissot ym., 2017; Brown ym., 2010; Favez ym., 2012; Schoppe-Sullivan ym., 2004). Tässä esityksessä keskityn yhteisvanhemmuuteen vanhemmuuden siirtymän aikana, sillä sekä yhteisvanhemmuuteen liittyviä odotuksia (esim. Pinto ym., 2019), yhteisvanhemmuuden odotusten yhteyttä lapsen syntymän jälkeiseen yhteisvanhemmuuteen (esim. Kuersten-Hogan, 2017; McHale ym., 2004), että päivittäisen yhteisvanhemmuuden dynamiikkaa vauvavaiheessa (esim. Le ym., 2019) on tutkittu toistaiseksi vähän.

Esitys pohjautuu tuoreeseen väitöskirjaani, jonka aineisto on kerätty esikoislastaan odottavilta pariskunnilta (N = 144–157) osana CopaGloba-tutkimushanketta. Hyödynnän monimenetelmällistä pitkittäisaineistoa, jossa pariskuntia seurattiin odotusajan loppuvaiheesta siihen saakka, kun heidän lapsensa oli noin puolivuotias. Aineisto koostuu odotusajan kyselyaineistosta ja lapsen syntymän jälkeen kerätystä viikon mittaisesta päiväkirja-aineistosta.

Kerron esityksessä väitöskirjani keskeiset tulokset varhaisesta yhteisvanhemmuudesta parinäkökuilmasta, keskittyen erityisesti yhteisvanhemmuuden kehitykseen, päivittäiseen dynamiikkaan ja varhaiseen arviontiin. Lisäksi nostan esiin jatkotutkimusaiheita ja pohdin, miten tuloksia voidaan hyödyntää varhaisen vanhemmuuden palveluiden kehittämisessä.

9.2 Psykoedukaatio varhaisen kiintymyssuhteen tukena ja vanhempien kokemukset

Kati Lautiainen, Maija Korhonen & Kirsi Honkalampi, Itä-Suomen yliopisto

Introduction

Prenatal experiences, early attachment and interaction are fundamental for child development and parental well-being, yet research on the effectiveness of early support and psychoeducation on these themes in primary social welfare services has been scarce. Finnish Institute for Health and Welfare has stated the need to improve services for expectant families within Family Counselling. This requires scientific research on the effectiveness of primary level services, and implementation of suitable work-practices.

Objectives

The aim of this study is to evaluate the effects of psychoeducation focusing on early attachment and interaction provided once during pregnancy, and to obtain holistic understanding of the prenatal experiences of parents. We especially want to highlight the experiences of fathers/nonbirth parents. In addition, the aim is to obtain information about the psychometric

properties of self-assessment tools translated into Finnish, and gather data for the development of Family Counselling's services for expectant families.

Methods

The study population consists of expectant parents who attend a one-time info about early attachment and interaction with the fetus organized by Kuopio Family Counselling. Parents' attachment-related representations are measured in a longitudinal study using Maternal Antenatal/Postnatal Attachment Scales and Paternal Antenatal/Postnatal Attachment Scales. Quantitative results are analyzed using Repeated Measures ANOVA. Qualitative data is collected with semi-structured interviews and analyzed using thematic analysis.

Expected outcomes

We anticipate that the psychoeducation will enhance caregivers' understanding of early attachment, support emotional regulation and improve perceived connection with the fetus and later with the infant. It is also possible to get information of scalable measurement tools for the assessment of parents' prenatal and postnatal attachment-related representations. Furthermore, this study can help form national recommendations for cost-effective, suitable and impactful work-practices in Family Counselling.

9.3 Sikiöön liittyvän tiedon jakaminen raskauden aikana odottavien vanhempien välillä

Johanna Lindstedt, Kia Lehtisalo, Linnea Mårtensson, Anna Axelin & Susanna Likitalo, Turun yliopisto

Tutkimuksessa selvitetään miten ja minkälaista sikiöön liittyvää tietoa vauvaa odottavat vanhemmat jakavat raskauden aikana toisilleen tai muille läheisilleen ja mitä jakaminen merkitsee vanhemmille. Tiedon jakamisella voidaan tarkoittaa esimerkiksi vauvaan liittyvien havaintojen, tunteiden, ajatusten tai fysiologisten tuntemusten jakamista muille ihmisille tai näistä keskustelemista. Tällainen jakaminen voi tukea vanhempien välistä yhteyttä, valmistautumista yhteiseen vanhemmuuteen ja vahvistaa muodostuvia perhesuhteita. Tutkimukseen rekrytoidaan vuoden 2026 aikana Varsinais-Suomen hyvinvointialueen alueelta 20 pariskuntaa tai perhettä, jotka odottavat yhdessä vauvaa. Tutkimukseen voi osallistua, jos raskaus on edennyt viikolle 25–28, tutkittavilla on riittävä suomen kielen taito ja käytössään älypuhelimet. Poissulkukriteerinä on monisikiöraskaus. Tutkimuksen aikana tutkittavat kirjaavat neljän viikon ajan puhelimeen ladattavaan MyCap-sovellukseen päiväkirjamerkintöjä ja vastaavat päivittäisiin kysymyksiin vauvaan liittyvän tiedon jakamisesta. Lisäksi kartoitetaan tutkittavien masennusoireita, parisuhteen toimivuutta ja vanhemman vauvaa kohtaan kokemaa kiintymyksen tunnetta. Tutkimuksen päätteeksi jokainen tutkittava haastatellaan. Tutkimuksessa kerätty laadullinen aineisto analysoidaan induktiivisella sisällönanalyysillä ja tulokset raportoidaan tieteellisessä julkaisussa sekä psykologian pro gradu –tutkielmassa.

9.4 Huomisen Suomi-tutkimushankkeen esittely: Miten tulemme tutkimaan suomessa vuosina 2025-29 syntyviä lapsia perinataaliajasta lähtien, aikuisuuteen asti

Eeva-Leena Kataja, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos

Huomisen Suomi on uusi kansallinen syntymäkohortti vuosina 2025–2029 syntyvistä lapsista ja heidän perheistään. Hanketta koordinoi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja sen rahoittaa Suomen Kulttuurirahasto. Huomisen Suomessa mukana olevista perheistä kerätään ajan mittaan karttuva tutkimusyhteisön käyttöön tarkoitettu monitieteinen aineisto, joka koostuu kahdesta osasta: 1) rekisteritiedot kansallisista rekistereistä kaikista, 2) terveydenhuollossa kerättäviä näytteitä sekä perheiden hyvinvointiin liittyviä kyselyitä suostumuksensa antaneilta perheiltä. Aineistoa tutkimalla voidaan edistää tulevien sukupolvien hyvinvointia ja yhteiskunnan kestävä kehitystä seuraavan sadan vuoden aikana. Esityksessä kerrotaan Huomisen Suomi -tutkimuksesta, jonka näyte- ja lomakeaineistonkeruu käynnistyy 3/2026 ensin HUS-alueella ja laajenee kansalliseksi 2028 alussa. Esityksessä kerrotaan myös, miten hankkeessa kerätään tietoa mm. perinataaliajan tekijöistä ja miten tätä tietoa voidaan hyödyntää laaja-alaisesti tutkittaessa lasten kehitystä ja terveyttä tässä pitkittäisseurannassa.

10 Researching diversity in families

Coordinators:

Anna Rönkä, University of Jyväskylä

Eija Sevón, University of Jyväskylä

Language:

English

Venue:

Participants in the working group will gather at 8:50 in the Kela Hall, from where they will be escorted to their designated workspace. Please be on time!

Description:

Family life and parenting are highly socio-culturally embedded, affected by the institutional or informal support available, work and family policies, values, and gender regimes of the country (Bornstein, 2012). The multiplicity of cultures, ethnicities, and languages has increased and led to greater cultural and linguistic diversity among families in Finland, too, calling for more research on culturally diverse families. For example, cross-national comparisons can yield insight into the various forms of parenting and whether they are recognizable across countries and ethnic minorities. Furthermore, the diversity within countries due to various family structures and forms, for example, single-parent families, migrant families, and LGBTQ+ families, is not sufficiently captured in research as most of the existing research on families draws on datasets consisting of educated middle-class families with heterosexual parents and biological children. Additionally, diversity embedded in relationships and perspectives within families and close relationships merits research. There is a need for a renewal and reformulation of family research to capture within and between country diversity in families and close relationships, and interrogate the various processes, mechanisms, and policies resulting in inequalities between and polarization of families. Understanding diverse patterns, meanings and barriers to parenting can help services and policy makers better support parenting and family life.

This session is focused on families that are diverse culturally, linguistically or in other aspects, as well as family research methods capturing and analyzing such diversity. We welcome presentations discussing the question of diversity in current family research and the influence of societal changes, institutions, and policies on diverse families. The presentations can, for example, include cross-national research on parenting or be focused on collaboration between professionals and diverse families in Finland. Presentations discussing research methods suitable for cross-national comparison are welcome as well as those reflecting data collection, ethics and recruitment questions relating to diverse families.

Session Schedule

FRIDAY 9:00-10:30

- 10.1. Yehya Alhajji, Tanja Vehkakoski and Eija Sevón, University of Jyväskylä: Meanings and power asymmetries in cooperation with language minority parents in the Finnish ECEC plan process
- 10.2. Laleh Golamrej Eliasi, University of Turku: Existing and desired child and family services from Afghan women's point of view in Finland
- 10.3. Anna Rönkä & Jenna Järvelin, University of Jyväskylä, Finland & Chino Yabunaga, Tokyo University: The role of other caring adults in supporting parenting: a cross-national qualitative study of Finnish and Japanese mothers
- 10.4. Eija Sevón, Niina Rutanen and the research group, University of Jyväskylä: Attempts to research diversifying childhoods in early childhood education and care research

Abstracts

10.1 Meanings and power asymmetries in cooperation with language minority parents in the Finnish ECEC plan process

Yehya Alhajji, Tanja Vehkakoski and Eija Sevón, University of Jyväskylä

Early childhood education and care in Finland vows to support parents in their mission of bringing up the child, as stipulated in the Finnish Act on Early Childhood Education and Care (540/2018). This presentation draws on an article-based doctoral dissertation assessing partnership between early childhood education and care (ECEC) professionals and language minority (LM) parents in Finland, with a focus on the child's individual ECEC plan process. Positioned within a social constructionist context, the study contributes to research on the collaboration between families and ECEC institutions in culturally and linguistically diverse contexts. The presentation concentrates on how LM parents construct meanings of collaboration in the context of their child's ECEC plan process. The analysis is based on 11 interviews with LM parents living in Finland. The interview material was analyzed using reflexive thematic analysis.

The findings emphasize that cooperation is primarily based on institutional norms and professional authority, which shape parents' opportunities for participation. Parents describe educational goals as a site of negotiation rather than shared decision-making, while linguistic and communicative asymmetries act as persistent challenges to equal partnership. In addition, biased expectations and experiences of mistrust emerge as factors that weaken parents' sense of agency in their child's ECEC plan process. Although parents often express trust in educators' professional expertise, they also describe situations where their own priorities related to academic aspirations, cultural values, and religious boundaries are marginalized at the expense of routine-based interpretations of care. Overall, the findings suggest that collaboration in the child's ECEC plan process is frequently constructed through institutional power of ECEC rather than reciprocal liaison, particularly in contexts marked by linguistic and cultural diversity. By foregrounding LM parents' perspectives, the presentation highlights how institutional practices shape parental

participation, trust, and belonging, and raises critical questions about whose knowledge is recognized as legitimate in planning children's early educational trajectories.

10.2 Existing and desired child and family services from Afghan women's point of view in Finland

Laleh Golamrej Eliasi, University of Turku

Immigrant families may be seen as "Others" if they are seen mainly through their mi-grant or cultural background. Social workers may also attempt to treat them equally by adopting a colorblind approach. However, this approach may not be sufficient since culture plays a crucial role in social work. As a result, social workers need to be aware of how cultural differences can impact their decision-making. To fill this knowledge gap in Finland, this study aimed to explore the perceptions of Afghan women about existing and desired child and family services in Finland. Data was collected through interviews with 13 participants and was analyzed by Content analysis. From the perceptions ex-pressed of the existing child and family services two themes emerged: I) Laws and Practices, and II) Providing Information. The point of view of the Afghan women on the de-sired child and family services were also identified in two themes: I) Increasing life skills and economic support, and II) Improving communication between service users and service providers. The social impact of this research is related to the acute need to strengthen family and children services for the welfare of immigrant children.

10.3 The role of other caring adults in supporting parenting: a cross-national qualitative study of Finnish and Japanese mothers

Anna Rönkä & Jenna Järvelin, University of Jyväskylä, Chino Yabunaga, Toyo University

The concept of coparenting denotes the ways in which parents or other caring adults work together as parents. This study focused on the role of other caring adults (such as grandparents, friends and coworkers) in coparenting, by offering various forms of social support (e.g. emotional and appraisal) for new mothers. We compared configurations of coparenting and experiences of social support between Finnish and Japanese mothers, living in different socio-cultural contexts. Research questions were as follows: What kind of support to parenting (and from whom) do mothers in Finland and Japan receive from their social network? How do mothers experience such support? The sample of this qualitative, cross-national study was collected as part of the CopaGloba-study and comprised 30 Finnish and 30 Japanese mothers with their firstborn of age 1,5 years. They participated in individual semi-structured interviews on coparenting which included also questions concerning the role of other adults in coparenting. We found both similarities and differences in the configurations of coparenting and experiences of social support between mothers in the two countries. We conclude that Finnish society pro-motes coparental collaboration in terms of services and family policies but tends to leave mother and family often alone. The Japanese society offers less support for coparental collaboration, but provides intensive social support for mothers from relatives.

10.4 Attempts to research diversifying childhoods in early childhood education and care research

*Eija Sevón, Niina Rutanen and the research group, University of Jyväskylä
eija.sevon@jyu.fi*

The multiplicity of cultures, ethnicities, and languages has recently led to greater diversity among children and their families in early childhood education and care (ECEC) in Finland. This highlights the need for research-based understanding that examines how ECEC institutions respond to diversity and address the vulnerabilities diverse minoritised children and their families face in ECEC. Furthermore, while family and ECEC research often focuses on middle-class respondents, leaving out more diverse types of families, the Social Inclusion and Diversity in ECEC (SITES; University of Jyväskylä) project addresses this bias through an ethnographic design that enables the building of trusting relationships with participants. Importantly, the project aims to address diversity in ECEC by combining the views of children, parents and professionals. This demands ethical competence to develop ways of recruiting these participant groups.

This presentation introduces the first phases of the SITES project, taking diversifying childhoods in ECEC as a starting point. The presentation addresses ethical questions related to the recruitment process with children, their parents and professionals in culturally and linguistically diverse ECEC settings.

11 Sijoitettuna asuvien lasten ihmissuhteiden jatkuvuus

Työryhmän koordinaattorit:

TORSTAI

Anu Lehtosaari, Perhehoitoliitto

Hanna Piironen, Pesäpuu

PERJANTAI

Laura Holmi, Lastensuojelun keskusliitto

Minna Niemi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Työryhmän kieli:

suomi

Tila:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat torstaina klo 14:35 ja perjantaina klo 8:50 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Työryhmän kuvaus:

Tutkimuksesta tiedämme, että sijoitettuna asuvien lasten alhaisen osallisuuden ja eriarvoisuuden kokemukset ovat yleisempiä kuin vanhempansa kanssa asuvien. Tämä ilmenee muun muassa Kouluterveyskyselyn tuloksista.

Tässä työryhmässä paneudutaan tutkimuksellisiin kysymyksiin ja tuloksiin, jotka koskevat sijoitettuna asuvien lasten ihmissuhteiden jatkuvuutta. Erillään vanhemmistaan asuvien lasten elämänselityksessä on tyypillisesti useita muuttoja ja ihmissuhdekatkoksia, jotka osaltaan saattavat vahvistaa eriarvoisuuden kokemusta. Näin ollen on aiheellista kysyä ja tutkia, millaisin ratkaisuin lapsen tärkeäksi kokemia ihmissuhteita on mahdollista kannatella ja vahvistaa elämäntilanteessa, jossa sijaishuolto on ajankohtainen.

Työryhmässä pyritään jakamaan aiheesta tietoa ja kokemuksia, jotta asiantuntijaosaaminen syvenee, tutkimus vahvistuu ja yleinen ymmärrys lisääntyy. Työryhmässä lähestymme aihetta moninaisin kysymyksin:

- Läheisverkostokartoitukset ovat tärkeä osa sijaishuollon suunnittelua. Kuinka niitä käytännössä tehdään?
- Miten lapsen ja hänen vanhempansa suhdetta voidaan vaalia sijaishuollon arjessa?
- Yhteisvanhemmuus voi tarkoittaa sijaishuollon kontekstissa monia asioita. Millaisia nämä ulottuvuudet ovat?
- Läheis- ja sukulaissijoituksiin liitetään sekä vahvuuksia että vaikeuksia. Mitä uhkia ja mahdollisuuksia niihin sisältyy?
- Mitä tiedämme rinnalla kulkevista turvallisista aikuisista ja heidän merkityksestään sijoitettuna asuvien lasten elämässä?
- Miten sijaishuoltopaikan muutoksia voidaan ehkäistä haastavien kasvatustilanteidenkin äärellä?
- Mitä sijaishuollon muutospäätösten perusteluista voimme lasten suhteiden pysyvyydestä oppia?
- Huostaanoton lakkauttamisen mahdollisuuksia tulee arvioida kokonaisvaltaisesti. Mitä eri näkökulmista voidaan havaita?

Tulethan mukaan kertomaan ja kuulemaan kehitteillä olevista tutkimusaiheista ja asetelmista, kirjallisuuskatsauksista, tutkimustuloksista sekä tutkivalla otteella kehitetystä, jos koet nämä aiheet omiksesi.

Työryhmän aikataulu

TORSTAI 14:45-16:15

- 11.1. Eriikka Levälahti, Jyväskylän yliopisto & Kaisa Malinen, JAMK: Lastensuojelun perhehoidon yhteisvanhemmuus – tuen tarpeet perhehoidon alkuvaiheessa
- 11.2. Minna Niemi, Jaana Tervo, Johanna Hedman, Taina Laajasalo & Pia Eriksson, THL: Lastensuojelun sijaishuoltopaikan muutospäätösten perustelut – perhehoitoon sijoitettujen lasten ihmissuhteiden jatkuvuus tutkimuskohteeksi
- 11.3. Päivi Korhonen & Teemu Vauhkonen, THL: Turvalliset kadut: Mentorointi-intervention kehittäminen ja tutkimus vaativan sijaishuollon toimintaympäristössä

PERJANTAI 9:00-10:30

- 11.4. Saara Tuori, Tampereen yliopisto: VAUPRO-hanke: Sijoitetut vauvat lastensuojelussa – vauvojen oikeudet ja tarpeet institutionaalisissa asiakkuuspoluissa
- 11.5. Laura Holmi & Johanna Moilanen, Helsingin yliopisto, Tiina Lehto-Lundén, HAMK: Yhteisvanhemmuus läheissijoituksissa – sosiaalityön ammattilaisten näkemyksiä

Abstraktit

11.1 Lastensuojelun perhehoidon yhteisvanhemmuus – tuen tarpeet perhehoidon alkuvaiheessa

Eriikka Levälahti, Jyväskylän yliopisto

Kaisa Malinen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Tausta: Lastensuojelun perhehoidossa lapsen ympärillä olevien aikuisten välisestä yhteistyöstä voidaan käyttää käsitettä yhteisvanhemmuus (Feinberg 2003, Feinberg ym. 2012, McHale ym. 2004). Muita yhteistyötä kuvaavia käsitteitä ovat esimerkiksi three-part parenting (Wissö ym. 2022) tai jaettu vanhemmuus (Cannaert & De Wilde 2024). Yhteisvanhemmuus viittaa esimerkiksi siihen, kuinka syntymävanhemmat, sijaisvanhemmat sekä lastensuojelun ammattilaiset ovat suhteessa toisiinsa ja vastaavat yhdessä vanhemmuuden tehtävistä (Feinberg 2003; Feinberg ym. 2012). Toimivan yhteisvanhemmuuden rakentuminen ei ole itsestäänselvyys, sen muodostuminen lastensuojelun perhehoidon kontekstissa vaatii muun muassa neuvottelua ja rajojen uudelleen määrittelyä (Holtan 2008; Chateaufneuf ym. 2018).

Tavoite: Esityksessä tarkastellaan alustavien tutkimustulosten valossa millaisena syntymävanhemmat ja sijaisvanhemmat ovat kokeneet tuen perhehoidon alkuvaiheessa rakentaessaan, neuvotellessaan ja uudelleen määritellössään vanhemmuuden roolejaan ja tehtäviään.

Menetelmät ja tulokset: Tutkimusaineistona käytettiin syntymävanhempien (n = 18 haastattelua, 30 syntymävanhempaa) sekä sijaisvanhempien (n = 11 haastattelua, 55 sijaisvanhempaa) puolistrukturoituja haastatteluja, jotka toteutettiin LYYPE-tutkimushankkeessa. Alustava analyysi tehtiin laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Johtopäätös: Alustavien johtopäätösten perusteella tuki syntymä- ja sijaisvanhempien väliselle yhteistyölle ja yhteisvanhemmuudelle on vaihtelevaa. Yhteisvanhemmuutta tukevien käytäntöjen, kuten syntymä- ja sijaisvanhemmille sekä sijoitetulle lapselle suunnattujen toiminnallisten viikonloppujen, on koettu tukeneen yhteistyön rakentumista. Tutkimusaineiston perusteella tunnistetaan tuen puute, niin yhteisvanhemmuuden kuin syntymävanhemman oman kuntoutumisen ja vanhemmuuden näkökulmasta. Sekä syntymä- että sijaisvanhemmat jakavat kokemuksen yksin jäämisestä tuen saamisen sijaan.

11.2 Lastensuojelun sijaishuoltopaikan muutospäätösten perustelut – perhehoitoon sijoitettujen lasten ihmissuhteiden jatkuvuus tutkimuskohteeksi

Minna Niemi, Pia Eriksson, Taina Laajasalo, Johanna Hedman & Jaana Tervo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Lastensuojelun sijaishuoltopaikan muutospäätöksiä ja niitä koskevia perusteluja on Suomessa tutkittu vielä vähän, vaikka muutosten tiedetään vaikuttavan merkittävästi lasten ja heidän läheistensä elämänsuhteisiin. Tässä työryhmäesityksessä tarkastellaan suunnitteilla olevaa tutkimusta, jonka tavoitteena on tuottaa asiakastyötä tukevaa tietoa perhehoitoon sijoitettujen lasten elämänsuhteisiin vaikuttavista päätöksistä. Tutkimuksessa kysytään, kuinka paljon ja millaisia sijaishuoltopaikan muutospäätöksiä tehdään sekä miten päätöksiä perustellaan. Eryteisesti tutkitaan, miten perusteluissa huomioidaan lapselle tärkeiden ihmissuhteiden jatkuvuus.

Aineistona käytetään lastensuojelun asiakasasiakirjoihin tallennettuja sijaishuoltopaikan muutospäätöksiä yhden vuoden ajalta. Dokumenttiaineisto analysoidaan sekä määrällisin että laadullisin menetelmin, ja tuloksia suhteutetaan kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. Työryhmäesityksessä kuvaillaan tiiviisti aiemmat tutkimustulokset aiheesta.

Tutkimuksen odotetaan tuottavan tietoa, joka voi jatkossa tukea lastensuojelun strategista suunnittelua ja tietopohjaista ohjausta sijaishuoltopaikan muutosten ehkäisemiseksi. Esittäjät kutsuvat työryhmään osallistuvia pohtimaan hypoteeseja ja näkökulmia, jotka tukevat tämän tutkimuksen suunnittelua sellaiseksi, että tutkimusote ja -kysymykset tuottavat asiakastyön johtamisen ja toteutuksen kannalta olennaista tietoa. Taustoitusta edistävät myös avaukset siitä, millaisin ratkaisuin lapselle merkityksellisiä ihmissuhteita voidaan tukea tilanteissa, joissa paikkamuutos on väistämätön.

11.3 Mentorointi-intervention kehittäminen ja tutkimus vaativan sijaishuollon toimintaympäristössä

Teemu Vauhkonen & Päivi Korhonen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Kehittämistyön tausta ja tavoite

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Turvalliset kadut -kokonaisuus (2024-26) tähtää nuorten

katuväkivallan ehkäisyyn sekä rikoskierteiden katkaisuun. Kokonaisuuden kuuluvassa Mun mentori-hankkeessa kehitetään tutkimusperäistä mentorointi-interventiota vaativaan sijaishuoltoon sijoitettujen rikoksilla oireilevien nuorten tukemiseksi. Valtion koulukotien ja Aseman lapset ry:n kanssa toteutettavan hankkeen tavoitteena on jäsentää ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden tekemästä rinnalla kulkevasta työstä tutkimusperäinen interventio, joka tukee nuorten hyvinvointia, osallisuutta ja kiinnittymistä rikoksettomaan elämään.

Intervention kehittäminen ja tutkimus

Interventiota kehitetään yhdistämällä kokemus- ja tutkimustietoa. Syksystä 2024 alkaen työtapaa on kuvattu ja täsmennetty yhteistyössä koulukotien ja järjestötoimijoiden kanssa iteratiivisessa kehittämisprosessissa.

Kehittämisessä hyödynnetään (1) työpajoissa kerättyä tietoa, (2) laadullisilla tutkimushaastatteluilla kerättyä prosessitietoa sekä (3) kirjallisuuskatsauksesta koostettua tietoa. Lisäksi mentoroinnin vaikuttavuuden arvioimiseksi toteutetaan (4) verrokiasetelmaan perustuva rekisteritutkimus.

Kehittämisen tueksi on laadittu systemaattinen kirjallisuuskatsaus mentoroinnista sijaishuollon kontekstissa. Hankkeeseen on kytkeytynyt tutkimus alusta lähtien, ja prosessi- sekä vaikuttavuusarvioinnista vastaa erikoistutkija. Tavoitteena on myös mallin kansallinen levitettävyyden ja hyödynnettävyys.

Esityksessämme

Esityksessä kuvaamme kirjallisuuskatsauksen keskeiset havainnot mentoroinnin vaikuttavuudesta ja vaikutusmekanismeista sijaishuollossa. Lisäksi avaamme intervention kehittämis- ja implementointiprosessin, prosessiarvioinnin alustavia tuloksia sekä vaikuttavuuden arvioinnin asetelman.

11.4 Sijoitetut vauvat lastensuojelussa – vauvojen oikeudet ja tarpeet institutionaalisissa asiakkuuspoluissa

Saara Tuori, Tampereen yliopisto

Väitöskirjassani tutkin vauva- ja pikkulapsi-ikäisten lasten lastensuojelun institutionaalisia asiakkuuspolkuja silloin, kun heillä on taustallaan vauvaiässä tehty lastensuojelulain mukainen sijoitus kodin ulkopuolelle. Institutionaalisella asiakkuuspolulla tarkoitetaan lainsäädännön ja viranomaistyön ohjaamaa polkua, joka lapselle muodostuu lastensuojelun asiakkuudessa. Tavoitteena on tutkia toteutuvatko lapsen oikeudet ja kehitykselliset tarpeet asiakkuuspoluilla. Tutkimukseni aineistona on alle yksivuotiaana lastensuojelun sijoituksessa olleiden lasten (N=97) lastensuojelun asiakirjat kolmen vuoden ikään asti kahdelta hyvinvointialueelta.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys kiinnittyy kehityspsykologiseen tietoon ja lapsen oikeuksiin. Institutionaalisen asiakkuuspolun tarkastelulla saadaan tietoa siitä, millaisia taustoja, perusteluita ja vaikutuksia sosiaalityöntekijän päätöksenteolla on lapsen elämään. Aihe on vähän tutkittu, joten tutkimus tuottaa uutta tietoa haavoittuvassa asemassa olevien pikkulasten tilanteista. Aloitin väitöskirjan teon syksyllä 2025 Tampereen yliopiston VAUPRO-tutkimushankkeessa, jossa tutkitaan vauvojen oikeuksien toteutumista sosiaali- ja terveyspalveluissa. Esityksessäni kerron

aiheeseen liittyvästä kansainvälisestä ja kotimaisesta tutkimuksesta sekä esittelen väitöskirjani suunnitelmaa ja kokonaisuutta.

11.5 Yhteisvanhemmuus läheissijoituksissa – sosiaalityön ammattilaisten näkemyksiä

Laura Holmi & Johanna Moilanen, Helsingin yliopisto, Tiina Lehto-Lundén, Hämeen ammattikorkeakoulu

Tausta: Perinteisesti laiminlyötyjen lasten hoiva on ollut suvun ja yhteisön vastuulla. Globaalissa pohjoisessa läheissijoitukset on viime vuosikymmeninä myös kirjattu lainsäädäntöön. Näiden toimenpiteiden keskeisenä tavoitteena on ollut varmistaa lasten ihmissuhteiden jatkuvuus, ehkäistä sijoituksen katkeamisia, vastata eri väestöryhmien moninaisiin tarpeisiin sekä saavuttaa kustannussäästöjä (Connolly ym., 2017). On tunnustettu, että sijaishuollossa syntyy erilaisia rooleja ja suhteita syntymäperheen, sijaisperheen sekä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden ja muiden ammattilaisten välillä (Helavirta, 2016). Yhteisvanhemmuus käsitteenä viittaa siihen, miten vanhemmat ja vanhemmuuden roolissa toimivat henkilöt suhtautuvat toisiinsa vanhempina ja jakavat vastuun lapsen kasvatuksesta (Feinberg, 2003). Vaikka sukulaisuussijoitukset nähdään keinona turvata lapsen ihmissuhteiden jatkuvuus, niihin liittyy myös omia riskejä (Rose ym., 2022). Klein-Cox ym. (2024) mukaan yhteisvanhemmuussuhteet läheissijoituksissa ovat usein haastavampia kuin on odotettu. Pitkällä aikavälillä lapsen hyvinvointia läheissijoituksessa voidaan kuitenkin edistää suhteiden ja yhteisvanhemmuuden vahvistamisella.

Tavoite: Tässä esityksessä käsitellään ja keskustellaan alustavia tutkimustuloksia sosiaalityön ammattilaisten näkemyksistä yhteisvanhemmuussuhteista läheissijoituksissa suomalaisessa perhehoidossa.

Menetelmä ja tulokset: Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa ymmärrystä siitä, miten sosiaalityöntekijät näkevät ja toimivat yhteisvanhemmuussuhteissa läheissijoituksissa. Tutkimusta varten on haastateltu 50 sosiaalityön ammattilaista. Haastatteluaineisto on analysoitu temaattisen analyysin avulla.

Johtopäätös: Läheissijoitusten yhteistyön, vakauden ja lapsen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, miten sosiaalityön ammattilaiset ymmärtävät yhteisvanhemmuuden ja miten he rakentavat yhteisvanhemmuussuhteita ja lapsen ympärillä tapahtuvaa yhteistyötä läheissijoituksissa.

12 Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen eri elämänvaiheissa

Työryhmän koordinaattorit:

Johanna Lammi-Taskula, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Johanna Närvi, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Työryhmän kieli:

suomi

Tila:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat perjantaina klo 8:50 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Työryhmän kuvaus:

Ansiotyön ja perheen parissa tapahtuvan palkattoman hoivatyön yhdistäminen saa erilaisia muotoja eri elämänvaiheissa. Pienten lasten vanhemmat ja iäkkäistä vanhemmista tai hoivaa tarvitsevista läheisistä huolehtivat kohtaavat osin samoja haasteita: riittääkö aika, raha ja jaksaminen pitämään arjen palapeliä kasassa. Eri elämänvaiheisiin ja perhetilanteisiin liittyy kuitenkin myös erityisiä yhteensovittamisen piirteitä.

Tukea yhteensovittamiseen voi saada yhteiskunnalta – etuuksia, vapaa-oikeuksia ja palveluita – mutta myös työelämän perheystävällisistä käytännöistä on apua. Pienten lasten vanhempien työn ja lastenhoidon yhteensovittamista helpottavat lakisääteiset perhevapaat ja oikeus osa-aikatyöhön sekä lasten subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen ja esimerkiksi pienten koululaisten iltapäivähoito. Sen sijaan esimerkiksi iäkkäiden hoivapalveluja on tarjolla rajallisesti ja hoivan yhteensovittamisen mahdollisuudet ansiotyöhön riippuvat enemmän työnantajasta.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyy myös erilaisia eriarvoisuuksia. Naiset tekevät edelleen enemmän palkatonta hoivatyötä kuin miehet, ja samaan aikaan kun pienten lasten vanhempien hoivan jakamisessa näkyy merkkejä tasa-arvokehityksestä, kohdistuu iäkkäistä läheisistä huolehtimiseen uudenlaisia riskejä palkattoman hoivatyön kasautumisesta naisille. Erilaisissa työtehtävissä esimerkiksi työn kuormittavuus ja mahdollisuudet työn ajan ja paikan joustoihin voivat olla erilaisia. Myös taloudelliset resurssit voivat hankaloittaa työn ja hoivavelvollisuuksien yhteensovittamista, esimerkiksi työajan lyhentämistä tai palvelujen ostamista.

Onko Suomessa eri elämänvaiheissa riittävät mahdollisuudet yhdistää ansiotyötä ja hoivaa? Entä onko eri sosioekonomisista taustoista tulevilla samanlaiset mahdollisuudet työn ja perheen yhteensovittamiseen? Millaisia sukupuolittuneita käytäntöjä yhteensovittamisessa näkyy? Millaisia käsityksiä ja ihanteita erilaisiin yhteensovittamisen tapoihin liittyy?

Toivomme työryhmään sekä empiirisiä että teoreettisia papereita, joissa käsitellään työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä erityisesti sosiaalisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Ryhmässä voi esittää valmiiden tutkimusten ohella myös tutkimusten tai projektien suunnitelmia. Työryhmäesityksen kielenä voi olla suomi, ruotsi tai englanti.

Työryhmän aikataulu

PERJANTAI klo 9:00-10:30

- 12.1. Anna Grahn, Kelan tutkimusyksikkö: Isien yhteiskuntaluokan yhteys intensiiviseen vanhemmuuteen
- 12.2. Lotta Saranko, Sanna Moilanen, Eija Räikkönen & Maarit Alasuutari, Jyväskylän yliopisto: Heijastuuko vanhempien varhaiskasvatuksen palvelutyytyväisyys heidän kokemukseensa työn ja perheen yhteensovittamisesta?
- 12.3. Anna Grahn & Anneli Miettinen, Kelan tutkimusyksikkö: Isien ja äitien mielipiteet uudesta perhevapaajärjestelmästä
- 12.4. Johanna Lammi-Taskula & Johanna Närvi, THL: Vanhempainvapaaudistus 2022: onko sukupuolten tasa-arvo edistynyt?

Abstraktit

12.1 Isien yhteiskuntaluokan yhteys intensiiviseen vanhemmuuteen

Anna Grahn, Kelan tutkimusyksikkö

Intensiivinen vanhemmuus on viime vuosikymmeninä noussut yhdeksi keskeiseksi vanhemmuuden normiksi, jossa vanhempien odotetaan investoivan runsaasti aikaa, huomiota ja resursseja lastensa kasvatukseen ja kehitykseen. Aikaisempi tutkimus on tarkastellut viime aikoina laajasti isyyttä ja isien osallistumista vanhemmuuteen, ja isien rooli perhe-elämässä on hiljalleen kasvanut. Vähemmälle huomiolle on kuitenkin jäänyt se, miten isät suhtautuvat intensiivisen vanhemmuuden normeihin ja miten nämä käsitykset kytkeytyvät työelämässä kyteviin ihanteisiin. Samalla isät toimivat työelämän konteksteissa, joissa omistautuminen, ahkeruus ja kiire (nk. 'ideal worker') ovat keskeisiä normeja, mikä voi luoda tasapainoilua 'hyvän vanhemmuuden' ja 'hyvän työntekijyyden' välille.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen, miten yhteiskuntaluokka, erityisesti kulttuurinen yläluokka on yhteydessä isien asenteisiin intensiivisestä vanhemmuudesta ja miten työssä ja työpaikalla vallitsevat 'hyvän työntekijän' normit muokkaavat tätä yhteyttä. Aineistona käytän Kelan ja THL:n yhteistyössä keräämää kyselytutkimusta Perhevapaakysely 2025 -isäaineistoa (N= 1357).

Alustavat tulokset osoittavat, että kulttuurisen yläluokan isät suhtautuvat merkittävästi kriittisemmin intensiiviseen vanhemmuuteen verrattuna muihin yhteiskuntaluokkiin, vaikka otetaan huomioon koulutustaso ja asenteet ihanteellisesta työntekijyydestä. Tulokset ovat linjassa bourdieaulaisen tutkimuskirjallisuuden kanssa kulttuurisesta erottautumisesta ja osoittavat, että isien käsitykset 'hyvästä vanhemmuudesta' heijastavat laajempia yhteiskuntaluokkaan perustuvia, sisäänrakennettuja asenteita lasten kasvatuksesta ja siitä, minkälaista on olla hyvä vanhempi.

12.2 Heijastuuko vanhempien varhaiskasvatuksen palvelutyytyväisyys heidän kokemukseensa työn ja perheen yhteensovittamisesta?

Lotta Saranko, Sanna Moilanen, Eija Räikkönen & Maarit Alasuutari, Jyväskylän yliopisto

Varhaiskasvatuksella on merkittävä rooli lapsiperheille työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisessa. Näiden elämänalueiden yhteensovittaminen ei kuitenkaan aina ole saumatonta. Suomessa on ollut viime vuosikymmeninä poliittinen tahtotila edistää vanhempien aiempaa työhön paluuta ja nostaa lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen astetta. Pienten lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on kuitenkin edelleen verrattain matala. Aiempi tutkimus on osoittanut, että äitien tyytymättömyys varhaiskasvatuspalveluita kohtaan voi viivästyttää heidän paluutaan työelämään. Siksi on tärkeää tutkia, heijastuuko pienten lasten vanhempien varhaiskasvatuspalveluihin liittyvä tyytyväisyys heidän kokemuksiinsa työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta. Tässä tutkimuksessa tarkastelemme, onko noin yksivuotiaiden suomalaisvanhempien varhaiskasvatuspalvelutyytyväisyys yhteydessä työn ja perheen yhteensovittamisesta aiheutuvaan ristiriitaan ja eroaako yhteys äitien ja isien välillä. Tutkimuksessa hyödynnetään osana CHILDCARE-hanketta vuonna 2016 kerättyä kyselyaineistoa. Tutkittavat olivat suomalaisia, työssäkäyviä vanhempia, joiden yksivuotias lapsi osallistui varhaiskasvatukseen päiväkodissa kyselyhetkellä (N = 566). Analyysimenetelmänä käytettiin Mann-Whitney U-testiä sekä rakenneyhtälömallinnusta (SEM). Tutkimuksen alustavat tulokset osoittivat, että äidit kokivat matalampaa työstä perheeseen suuntautuvaa ristiriitaa kuin isät. Lisäksi havaittiin, että mitä tyytyväisempiä vanhemmat olivat varhaiskasvatuspaikan toimintaedellytyksiin ja -tapoihin, sitä vähemmän vanhemmat kokivat työstä perheeseen sekä perheestä työhön suuntautuvaa ristiriitaa. Edellä kuvatut yhteydet eivät eronneet vanhemman sukupuolen mukaan.

12.3 Isien ja äitien mielipiteet uudesta perhevapaajärjestelmästä

Anna Grahn & Anneli Miettinen, Kelan tutkimusyksikkö

Tarkastelemme 1-2-vuotiaiden lasten vanhempien näkemyksiä uuden, syksyllä 2022 voimaan tulleen perhevapaajärjestelmän kehittämisestä sukupuolen ja koulutustason mukaan (isäaineisto N= 1535, äitiaineisto N= 1755). Alustavat tulokset osoittavat, että enemmistö vastaajista kannattaa vanhempainvapaiden joustavampaa jakamista vanhempien kesken sekä vanhempien oikeutta päättää vapaiden jakautumisesta itsenäisesti – ja vastaavasti vastustaa luovutettavissa olevan osan (63 pv) lyhentämistä. Isät suhtautuivat hieman myönteisemmin kuin äidit luovutettavissa olevan jakson lyhentämiseen. Kaikissa tuloksissa korostuvat vahvasti erot sekä isien ja äitien, että koulutustasojen välillä. Korkeammin koulutetut ovat muita valmiimpia kannattamaan mm. vapaiden kiintiöintiä.

Kun tarkastellaan kotihoidon tukea koskevia väittämiä, niin kannatus tuen lopettamiselle laskee portaittain: osuus myönteisistä on suurin, kun lopetus sijoitetaan lapsen kahden vuoden ikään, ja pienempi kun kotihoidon tuen lopettamisen rajaksi esitetään 1,5 vuotta. Vähiten kannatusta saa kotihoidon tuen lakkauttaminen kokonaan. Kotihoidon tuen lopettamista nykyistä varhemmassa vaiheessa kannattavat muita useammin ne, jotka eivät ole hyödyntäneet tukea eivätkä aio sitä hyödyntää.

Koulutusryhmien erot ovat kokonaiskuvassa merkittäviä, mutta toisaalta siinä missä korkeampi koulutus näyttää hieman myönteisempänä joustomahdollisuuksille, kotihoidon tukeen kohdistuva jyrkkä lakkautusvastaisuus on laaja ja johdonmukainen koulutustasosta riippumatta.

Noin neljännes isistä katsoo, ettei nykyjärjestelmää tarvitse muuttaa, kun vastaavasti äidistä samaa mieltä on noin viidennes, ja tässäkin koulutustasoissa on hieman eroja.

12.4 Vanhempainvapaaudistus 2022: onko sukupuolten tasa-arvo edistynyt?

Johanna Lammi-Taskula & Johanna Närvi, THL

Pohjoismaissa pitkäaikaisena perhepolitiikan tavoitteena on ollut palkkatyön ja lastenhoitovastuun yhteensovittamisen tukeminen siten, että edistetään samalla sukupuolten tasa-arvoa. Suomessa vanhempainvapaajärjestelmää on kehitetty useiden vähäisempien muutosten kautta kohti tasaisempaa hoivavastuun jakamista pienten lasten vanhempien kesken, mutta kehitys on ollut melko hidasta.

Vuonna 2022 tuli voimaan vanhempainvapaaudistus, jossa otettiin reippaampia askelia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja perheiden monimuotoisuuden paremmaksi huomioimiseksi. Uudistuksen myötä nykyinen vapaajärjestelmä sisältää noin seitsemän viikon raskausvapaan synnyttävälle vanhemmalle sekä molemmille vanhemmille yhdenvertaiset 6,4 kuukauden vanhempainvapaakiintiöt, joista 2,5 kuukautta voidaan siirtää toiselle vanhemmalle. Joustavuus on lisääntynyt, sillä molemmat vanhemmat voivat käyttää vapaita useissa jaksoissa tai osa-aikaisesti siihen saakka, kunnes lapsi täyttää kaksi vuotta. Alustavat Kelan rekisteritiedot kertovat, että isien osuus vanhempainvapaista on kasvanut uudistuksen myötä.

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että vanhempainvapaiden jakaminen vanhempien kesken on yhteydessä sekä perheessä että työpaikalla käytäviin implisiittisiin tai eksplisiittisiin neuvotteluihin, joissa läsnä ovat sekä asenteelliset että käytännön osatekijät. Sukupuolittuneeseen vapaan käyttöön ja keston vaikuttavat sosioekonomisen taustan kuten kunkin vanhemman koulutus- ja tulotason ohella myös käsitykset vanhempien sukupuolen mukaisista vastuista sekä työn luonne ja työpaikkakulttuuri.

Tässä esityksessä tarkastelemme vanhempainvapaaudistuksen tavoitteena olleen sukupuolten tasa-arvon toteutumista yhtäältä perheiden ja toisaalta työelämän näkökulmasta. Kysymme, onko uudistus tuonut muutoksia siihen, miten ja millä perusteella perheissä jaetaan vanhempainvapaata? Entä näkyykö isien vapaiden lisääntyminen työpaikoilla ja millaisia haasteita tähän liittyy?

Aineistona on kaksi syksyllä 2025 kerättyä kyselyä, joissa vastaajina ovat yhtäältä pienten lasten vanhemmat ja toisaalta erilaisissa organisaatioissa työskentelevät esihenkilöt. Työelämän näkökulmaa tarkastellaan lisäksi henkilöstöhallinnon edustajien kanssa 2025-26 tehtyjen laadullisten teemahaastatteluiden valossa.

13 Avoin työryhmä: Perheet, läheissuhteet ja hoiva

Työryhmän koordinaattori:

Inka-Liisa Kuusiahho, Jyväskylän yliopisto

Työryhmän kieli:

suomi

Tila:

Työryhmään osallistujat kokoontuvat torstaina klo 14:35 ja perjantaina klo 8:50 Kela-hallissa, josta heidät saatetaan heille varattuun työskentelytilaan. Olethan ajoissa!

Työryhmän kuvaus:

Avoin työryhmä tarjoaa mahdollisuuden esittää tutkimuksia ja avauksia, jotka eivät luontevasti sijoitu muihin työryhmiin, mutta liittyvät perheiden, läheissuhteiden, hoivan ja eriarvoisuuden teemoihin. Työryhmä on tarkoitettu eri tutkimusperinteiden ja näkökulmien kohtaamispaikaksi, ja siihen ovat tervetulleita sekä empiiriset että teoreettiset esitykset.

Työryhmän aikataulu

TORSTAI klo 14:45–16:15

- 13.1. Elina Kervinen, Tampereen yliopisto: Köyhässä elämäntilanteessa elävien nuorten saama sosiaalinen tuki
- 13.2. Sini Järnström, Itä-Suomen yliopisto: Nuoret hoivaajat neuvottelevat rajoistaan
- 13.3. Teija Karttunen, Helsingin yliopisto: Kannattelevan ja kiinnipitävän työskentelyorientaation mahdollisuuksia äitien ja vauvojen päihdekuntoutuksessa

PERJANTAI 9:00–10:30

- 13.4. Julia Katila, Tampereen yliopisto: Kosketus lähisuhteissa: videoetnografinen näkökulma pariskuntien ja pikkulapsiperheiden vuorovaikutukseen
- 13.5. Henna Pirskanen, Tampereen yliopisto: Sidoksellisuus nuorten surussa
- 13.6. Katja Repo, Tampereen yliopisto: Taloudellinen luottamus – matalatuloisten lapsiperheiden vanhempien näkökulma

Abstraktit

13.1 Köyhässä elämäntilanteessa elävien nuorten saama sosiaalinen tuki

Elina Kervinen & Mia Tammelin, Tampereen yliopisto & Ella Sihvonen, Kelan tutkimusyksikkö

Nuorten hyvinvoinnin tukeminen paikantuu perhe- ja läheissuhteiden, vertaisten ja yhteiskunnallisten instituutioiden risteykseen. Nuorten hyvinvointia voidaan tarkastella sosiaalisen tuen käsitteellistämisen avulla. Sosiaalisella tuella tarkoitetaan taloudellista, emotionaalista, tiedollista ja palautteellista tukea. Lisäksi vaikuttaisi, että vastuuta nuorten hyvinvoinnista siirretään yhä enemmän yksilöille ja informaaleille läheisverkostoille, mikä tekee sosiaalisen tuen kokonaisuuden ymmärtämisestä ajankohtaista. Tutkimuksessamme tarkastelimme sosiaalista tukea

köyhässä elämäntilanteessa olevien nuorten näkökulmasta. Aineistona oli Tietoarkistoon tallennettu Nuorten arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoitusaineisto (ks. Rajala ym. 2024). Aineisto koostuu 77 nuoren vapaamuotoisesta kirjoituksesta sekä ikää, sukupuolta ja asumismuotoa kartoittavista taustakysymyksistä.

Laadullisen sisällönanalyysin tulokset osoittavat, että sosiaalinen tuki on monitasoinen ja paikoin jännitteinen: läheissuhteet (vanhemmat, ystävät, sukulaiset) korostuvat ensisijaisina auttajina, kun taas yhteiskunnan ja palveluiden rooli jää taustalle. Nuorten kokemuksissa talous kytkeytyy vahvasti muihin tuen muotoihin ja ilmenee esimerkiksi taloudellisesta niukkuudesta johtuvana vetäytymisenä vertaissuhteista, mikä kaventaa mahdollisuuksia emotionaaliseen tukeen. Vastuun siirtyminen perhe- ja läheisverkostoille lisää eriarvoisuutta erityisesti taloudellisissa kysymyksissä, sillä kaikilla nuorilla ei ole läheisiä, joilta he saisivat tukea. Joissain tilanteissa nuoret toimivat taloudellisen tuen lähteenä omille vanhemmilleen, mikä edelleen heikentää nuorten asemaa ja kaventaa heidän tulevaisuutensa mahdollisuuksia.

Tutkimus nostaa esiin sosiaalisen tuen tutkimuksen merkitystä sosiaalipolitiikan ja perhetutkimuksen risteyskohdassa jäsentäen käsitettä nuorten omien kokemusten pohjalta, sekä tarjoten välineitä tunnistaa tuen paikat, puutteet ja jännitteet hyvinvointivaltion muutoskohdissa.

Lähteet:

Rajala, Toni & Isola, Anna-Maria & Puuronen, Anne & Kallio, Johanna. (2024). Nuorten arkipäivän kokemuksia köyhyydestä – kuvaileva teema-analyysi. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*, 61(4), 488–501. <https://doi.org/10.23990/sa.130662>

13.2 Nuoret hoivaajat neuvottelevat rajoistaan

Sini Järnström, Itä-Suomen yliopisto

Käsittelen esityksessäni sitä, miten nuoret hoivaajat neuvottelevat rajoistaan hoivaa tarvitsevan henkilön tai muiden hoivaamiseen liittyvien ihmisten kanssa. Nuoret hoivaajat määritellään tässä tutkimuksessa nuoriksi ja nuoriksi aikuisiksi, jotka hoivaavat tai auttavat perheenjäsentä tai muuta läheistä, jolla voi olla esimerkiksi vakava sairaus, vamma, mielenterveyden häiriö, päihdeongelma tai joka on hyvin vanha. Nuori hoivaaja voi olla joko päävastuussa hoivasta tai jakaa vastuuta muiden ihmisten kanssa.

Teoreettisena viitekehystenä tutkimuksessa ovat neuvottelun ja toimijuuden käsitteet. Rajojen neuvottelu sekä rajojen vetäminen voidaan nähdä eräänlaisena toimijuutena, joka tekee tilaa nuorelle itselleen erilaisten ristiriitaisten odotusten ja omien päämäärien keskellä. Toimijuus on refleksiivistä ja kuten vastuista neuvottelukin, ajassa muotoutuvaa.

Aineistona tutkimuksessa on 23 haastattelua, jotka on tehty osana Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimushanketta Nuoret hoivaajat Suomessa (YCaFin, 2024–2028, hankenro 359928). Haastateltavat ovat 14–34-vuotiaita nykyisiä tai entisiä nuoria hoivaajia. Keräämme hankkeessa laadullista ja osallistavaa pitkittäisaineistoa neljän vuoden ajan.

Analyysini tulokset osoittavat, että nuoret hoivaajat neuvottelevat ja vetävät rajojaan eksplisiittisesti keskustelemalla, mutta myös implisiittisesti esimerkiksi fyysisen etäisyyden avulla.

Hoivavastuista ja rajoista neuvottelu voi olla myös jatkuvaa toimintaa arjessa. Aineistossamme nuoret hoivaajat refleктоivat omia rajanvetojaan suhteessa käsityksiin omasta itsestään, omasta iästään ja koulutuksestaan. Rajojen neuvottelemisen vaatii refleksiivisyyttä, sillä siihen liittyvät erilaisten rakenteellisten tekijöiden lisäksi käsitys itsestä ihmisenä sekä muiden hoivatilanteeseen osallisten käsitys itsestä.

13.3 Kannattelevan ja kiinnipitävän työskentelyorientaation mahdollisuuksia äitien ja vauvojen päihdekuntoutuksessa

Teija Karttunen, Helsingin yliopisto

Raskaus, äitiys ja päihdeet muodostavat monin tavoin jännitteisen yhtälön sekä kulttuurisesti että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmälle. Kansainvälisesti kiinnostus raskaus- ja vauva-ajan päihdeongelmien hoitoon ja palvelujärjestelmään virisi 1980- ja 1990-luvuilla Yhdysvalloissa ilmenneen crack-kokaiiniepidemian ja sikiövaurioita koskevien havaintojen myötä. Sittenkin erilaisia integroituja päihdekuntoutuksen malleja, joissa äitejä ja vauvoja hoidetaan yhdessä siten, että kuntoutus kohdistuu sekä vanhemmuuteen että päihdeongelmaan, on kehitetty niin maailmalla kuin meillä Suomessakin.

Äitien ja vauvojen yhteinen päihdekuntoutus sijoittuu institutionaalisesti lastensuojelun ja päihdekuntoutuksen rajapinnoille. Laitosmuotoisen kuntoutuksen keskeiset teoreettiset ja menetelmälliset lähtökohdat ovat perustuneet varhaisen vuorovaikutuksen, kiintymyssuhdeteorian ja traumateorian soveltamiseen yhteisohoidossa, jota on osaltaan lähestytty kiinnipitävänä ja kannattelevana ympäristönä. Kuntoutus sisältää samanaikaisia hoivan, huolenpidon ja tuen sekä myös puuttumisen ja kontrollin elementtejä.

Tarkastelen esityksessäni äitien ja vauvojen yhteistä laitospuotoista päihdekuntoutusta kannattelevien ja kiinnipitävän työorientaation kautta. Tulokulmani rakentuu Donald Winnicotin kiinnipitävää ympäristöä (holding environment) koskevan teorisoinnin avulla. Kontekstina on Ensi- ja turvakotien Liiton kehittämä Pidä Kiinni –kuntoutusmalli Aineistonani on tätä kuntoutusmallia koskeva, keräämäni etnografinen aineisto.

Avainsanat: vanhemmuus, raskaus, päihdeongelmat, päihdekuntoutus

13.4 Kosketus lähisuhteissa: videoetnografinen näkökulma pariskuntien ja pikkulapsiperheiden vuorovaikutukseen

Julia Katila, Tampereen yliopisto

Tässä esitelmässä esittelen alustavia tuloksia Suomen Akatemian rahoittamasta hankkeesta *Kosketus lähisuhteissa: negatiivisten ja positiivisten tunteiden yhteen kietoutuminen*. Tutkimuksessa hyödynnetään sekä olemassa olevaa videoetnografista aineistoa pariskuntien kotoa, että keväällä 2026 kerättävää videoetnografista aineistoa pikkulapsiperheiden jokapäiväisestä vuorovaikutuksesta.

Teoreettisesti tutkimus ammentaa fenomenologiasta, sosiaalipsykologisesta vuorovaikutuksen tutkimuksen perinteestä ja posthumanistisesta affektin tutkimuksesta. Tutkimusmenetelmänä hyödynnetään osallistuvaa havainnointia, videon vuorovaikutusanalyysiä ja haastatteluja.

Esitelmässä tuon esiin tutkimuksen taustan ja näytän lyhyitä videoituja aineistoesimerkkejä lähisuhteissa tapahtuvista vuorovaikutustilanteista. Esimerkit kuvaavat erilaisia kosketukseen, keholliseen vuorovaikutukseen ja tunteiden ilmaisuun liittyviä vuorovaikutuskäytänteitä.

Tavoitteena on tuoda esiin, miltä tavallinen arki näyttää lähisuhteissa. Keskityn erityisesti siihen, miten niin negatiiviset kuin positiiviset tunteet ovat syvästi kietoutuneet erilaisiin kosketuskäytänteisiin, ja miten tämä näkyy hetki hetkeltä etenevässä kontekstisidonnaisessa vuorovaikutuksessa.

Päätän esitelmän keskusteluun siitä, miten intiimisuhteissa keholliset rajat ylittyvät usein huomaamatta. Videoetnografia voi toimia hyödyllisenä välineenä tavoittaa, miten kosketetuksi tulemisesta neuvotellaan jokapäiväisissä ja toistuvissa vuorovaikutusrutiineissa.

13.5 Sidoksellisuus nuorten surussa

Henna Pirskanen, Tampereen yliopisto & Kati Kallinen, Helsingin yliopisto,

Käsitlemme esityksessämme sidoksellisuuden ja erillisyyden kokemuksia nuorten surussa käyttäen sosiologi Norbert Eliasin ajattelua tarkastelumme lähtökohtana. Elias mukaan ihmiset ovat väistämättä sidoksissa ja keskinäisriippuvaisia (interdependent) toisistaan. Ihmiset ovat osa erilaisia sidoksia ja verkostoja, joista monet perustuvat tunnesidoksiin, ja heillä on tarve toisten seuraan. "Yksilön" käsite saattaa kuitenkin johtaa ajattelemaan, että yksilöt ovat muista itsenäisiä, erillisiä ja riippumattomia (independent). Individualismi voi johtaa itsenäisyyteen. Elias ajatteli, että yksilö, lapsi, kuitenkin on aina toisten ihmisten kasvattama ja siten erilaisiin verkostoihin sidoksissa. Sidokset muihin ovat muuntuvia: ne voivat vahvistua, säröytyä tai katketa. (Elias 1991; ks. Elias 1970; Scheff 2001.)

Tutkimuskysymyksemme on, kuinka sidoksellisuus läheissuhteissa näyttää nuorten surussa. Surussaan nuoret saattavat tukeutua muihin tai etsiä erillisyyttä muista; vapaaehtoisesti tai vastentahtoisesti. Aineistona toimivat Lasten ja nuorten suru perhe- ja läheissuhteissa - tutkimushankkeessa kerätyt 9.-luokkalaisten nuorten haastattelut (n=34). Aineistosta tarkasteltiin sisällönanalyysin keinoin sidoksellisuuden ja erillisyyden ilmenemisiä. Analysoimme tulokset kahteen pääteemaan, jotka jaettu edelleen kahteen alateemaan: 1) Nuorten tarve ja halu sidoksellisuuteen, jonka alateemoja olivat toteutunut sidoksellisuus ja toteutumaton sidoksellisuus sekä 2) Nuorten tarve ja halu erillisyyteen, jonka alateemoja olivat toteutunut erillisyys ja toteutumaton erillisyys. Tuloksemme osoittavat, että lapsia ja nuoria kohtaavien ammattilaisten ja muiden aikuisten on tärkeää luoda avointa ja turvallista ilmapiiriä, jotta nuoret voivat kertoa surusta, sekä huomioida nuorten yksilölliset tavat ja tarpeet käsitellä suruaan.

13.6 Taloudellinen luottamus – matalatuloisten lapsiperheiden vanhempien näkökulma

Katja Repo & Mia Tammelin, Tampereen yliopisto

Luottamus on keskeinen tekijä, joka ylläpitää yhteiskunnan järjestystä ja inhimillistä vuorovaikutusta sekä auttaa ymmärtämään, miten nämä ovat yhteensovittavissa. Harré (1999) on eritellyt luottamusta käsitteellistämällä sen ansaittuun ja annettuun luottamukseen. Ansaittu luottamus rakentuu arkisissa vuorovaikutustilanteissa. Institutionaaliset rakenteet tuottavat annettua luottamusta. Luhmann (1979) on puolestaan erottanut luottamuksen ja luottavaisuuden. Luottavaisuus liittyy instituutioihin ja organisaatioihin, ja luottamus puolestaan ihmisiin.

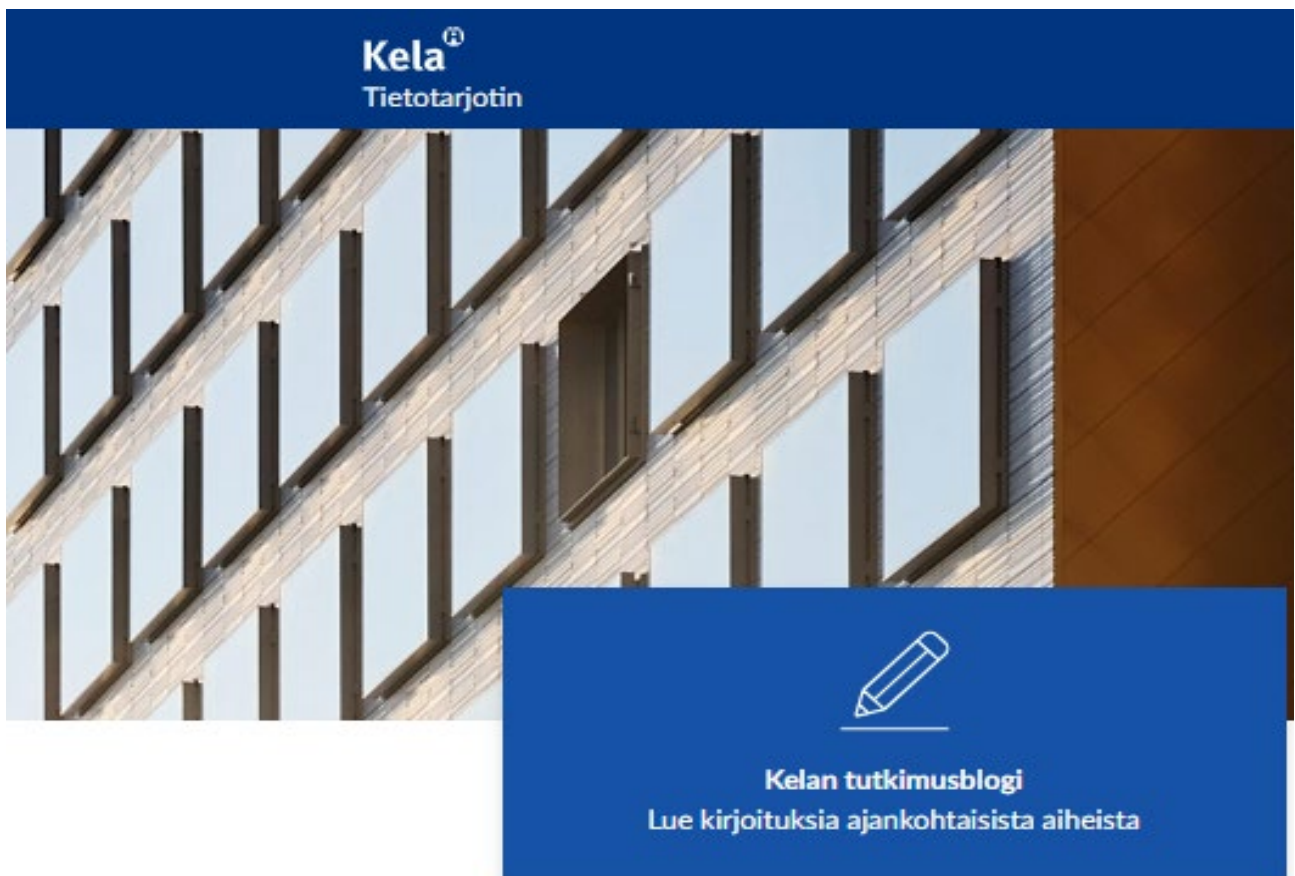
Luottamus lieventää elämisen epävarmuutta ja auttaa suuntautumaan tulevaisuuteen. Luottamus ei ole kuitenkaan olemassa itsestään vaan sitä tuotetaan jatkuvasti niin arkisissa vuorovaikutustilanteissa kuin yhteiskunnallisissa rakenteissa. Luottamussuhteet ovat myös suhteessa toisiinsa, ja ne muuttuvat ajassa. Luottamus mahdollistaa myös tulevaisuuden ennustettavuuden. (Siippainen ym. 2022)

Luottamus tai sen puute on tärkeä osa lapsiperheiden taloutta ja arkea. Kysymme tässä esityksessä, miten pienituloisten lapsiperheiden vanhemmat merkityksellistävät taloudellista luottamusta niin arkisena kokemuksena kuin suhteessa laajempaan yhteiskuntaan. Olemme erityisesti kiinnostuneita siitä, millaista tulevaisuushorisonttia luottamuskuvaukset rakentavat.

Aineisto koostuu pienituloisten vanhempien (n=39) kirjoituksista, joissa he kuvaavat arkeaan ja kokemuksiaan erityisesti köyhyyden, sosiaaliturvaleikkausten sekä näihin liittyvien tunteiden näkökulmasta. Valtaosa osallistujista on äitejä ja yksinhuoltajia. Aineisto on kerätty syksyllä 2024.

Kelan tietotarjotin kokoaa Kelan tietopalveluiden tuottaman tiedon.

Löydät tutkimuksemme osoitteesta: www.tietotarjotin.fi

Kela[®]
Tietotarjotin

Kelan tutkimusblogi
Lue kirjoituksia ajankohtaisista aiheista